

BİZİ NASIL
GÖRÜYORLAR?

TÜSTAV

Erzurumdaki Harp Eğitimi Tatbikatı
Atatürk'ü yetiştiren ordu görev başında

OKUYUCUDAN YÖN E

Türk Sosyalizminin Teşekkülü

YÖN idarecilerine bir sosyalist parti kurmalarını söylediğim doğrudur. Sosyalizm bir içtimai metod, bir ekonomik bir bilgi teknigiştir. Nasıl müzikte İspanyol nağmelerini garp müsiki tekniğe armonize edince, milli İspanyol müsikisinin modern şekli meydana geliyorsa, Türk sosyal bünyesinin, hayat realiteleri ve milli gelenekleri, sosyalizm teknigile, inşa edilince de Türk sosyalizminin, meydana geleceğine, Türk sosyalizminin teşkülü edeceğine inanıyorum.

Sosyalizmin teorileri çok tut. Bunları bazı bilginler grubulara ayıracak izahat yapmışlardır. Meselik: İdealist Sosyalizm, muarizalar bunun adına «Hayali sosyalizm» de derler. Bu inançın tarafatarları bütün içtimai mülkeseseler ile ideal yepeni bir insan cemiyeti kurmak isterler. Bu, Platon, Thomas More, Campanella, Fourier gibi bilgilerin sosyalizmidir. «İlmi sosyalizm» Bu Marx ve Lenin'in sosyalizmidir. Cemiyeteki içtimai ve ahlaki mülkeseselere hiç chemiyet vermeden, bir ihtiialle ve zoria yeni bir nizamı kurmak isterler. Bir üçüncü grup (Synthétique sosyalizm) adını verdikleri, Jaures sosyalizmidir. Bu görüş ilim kümlesi Marx'tan moral kümsemi da idealist sosyalistlerden alarak, teoretiştirmiştir.

Avrupada, sosyalizmin milletler hayatında teşkülü, her milliin, bu teoriyi kendi milli ihtiyaç ve realitelerine göre kıymetlendirmek, ona verdiği manaya göre vücut bulmuştur. Memleketimizde malesef sindiye kadar, Üniversite mahitimiz, bu istikamette bir çalışma yapmamış olduğundan, sosyalizm terimi, açık olarak anlaşılamamıştır.

Bunun neticesi de bir çok yarı münceverimizi, bilgisizlikleri, komşumuz Sovyet Rusyadaki harcketlerin sonrasında bırakarak, sosyalizmi müsavi Bolşeviklik şeklinde bir telâkkiye, bir anlayışa sevkettmiştir.

Bugün Batıda, İngiliz sosyalizmile Fransız sosyalizmi, Belçika veya şimal memleketleri sosyalizmi birbirlerinden çok ayrı anlayışlıdırlar. Hele bunlar Rus komünizminin baş muarizalarıdır.

İste YÖN idarecilerine tavsiyem, bir Türk sosyalizminin teşkiline hizmet etmelerini ricadır. Çünkü YÖN ekibi, gerek ilk sayilarındaki Bildirilerle, gerek yazı ailesini teşkil eden, yeni kuşak bilgili, ileri aydınlarıyla bu önemli millî dâvamızı başaramabilecek in-

sanlar olduğu kansıdayım. Sosyalist Partiler ancak demokrasının yerlestiği memleketlerde gelişirler, demokratik bânyelerinin ayrılmaz unsurlarıdır. İstibdat ve tedhiş rejimleri sosyalizmin düşmanıdır.

Sosyalist hareket bir sınıf hareketi değildir. Fransa, İngiltere, İtalya, hele şimal memleketlerinde olduğunu gibi, *bizde de içtimai adalete ve içtimai İslâhata taraftar olan herkes onun saflarında yer alabilmelidir.*

Demokratik bir hukuk devletinin gittikçe gelişecək kanunları içinde, memleketimizde de Batı memleketlerinde olduğu gibi modern manada bir sosyalist hareketin yerleşmesine çalışmak millî bir vazife olduğu kadar, milletlerarası madeni alemdede şerifle yeminizi alabileceğiniz de bir icabdır.

Altattın Tırtoğlu

Bir İşçi konuşuyor

Uzun zamanlardan beri ga zetenizi okuyorum. İşçi me lelerine geniş yet verdigini zi gördüğüm için, kendi gözümle gördüğüm yu olayı aynen bildiriyorum:

5 Temmuz 1962 Perşembe günü, kendime bir iş bulabilmek için İş ve İşçi Bulma Kurumuna gittim. Orada benim gibi yüzlerce iş arayan vatandaş vardı. Saat 10 sıralarında içерiden bir memur çıktı. Telefon hattında çalışma kimse var mı dedi. «Evet var dedik, 5-10 kişi çıktı.

— Siz mi çalışınız?
— Evet biz çalıştık.
— Yalan söyleyorsunuz.
— Hayır efendim, yalan değil.
— Vallahı deyin..
— Vallahı..

Bizimle biraz alay ettiye de nihayet elimize birer kart verdi ve içe gönderdi. Bizer, iş bulduk diye sevinç içindeydim. Ayaklarımı yere basmamırdı. Fakat yine otobüste veya dolmuşta değildik. Çünkü vatandaş bimem için — basıksız bilmem — benimce blonde metelik bile yoktu. Neyse.. Telefon idaresine vardık. Kartlarını memur beye verdik. Kartlara bakın, bir de bize.. Sonra kalktı borservis sordu. Olmadığını söyleyince «Siz bize yaramazsınız» dedi. Hâlbuki yapılacak iş guydu: Çukur kazılıp direk dikilecek ve tel çekilecekti. Her halde bu iş için borservis, belki de torpil ihtiyaç vardı.

Sevinci çubuk töndürüp yine Kuruma döndük. Saat tam 12 idi. ikinci bir iş daha çıkmıştı. Hem de nazlı iş!. Sümerbank Dokuma Sanayii 10 gün için 10 işçi istemiş. Baktım içeri

Peteç'in kapağındaki Atatürk

NE GÜNLER YAŞAMISIZ...

Bu memlekette insanın Atatürk'ün portresini yarınlamaktan kovuturnuya uğrayabileceğine kim inanır? Okuyucularımızdan Abdülkadir Ceyhun'un başından böyle bir macera geçmiş. İşte ineklisi:

«Büyükk Ataturk'ün bir portresini 23.5.1962 tarih ve 23 sayılı dergininde yayınladınız. Harp Okulu öğrencisi teşkülü başkanlığının derginize gönderdiği yazida *«Birim için Ataturk'ün hatrası bu resimlerde en yüce ifadesini buldu»* deniyor.

Size bir dergiye bu mektuptan ayrı bugün postalamadım. Mektubun içine dergin kapağını da koydum. Derginin adı: Peteç. 5 Kasım 1955 tarihini taşıyor Sayısı: 6.

Kapaktaki resim «Fotoğraflarla Ataturk Altıbüyük» ndeki Sakarya cephesinde çekilen fotoğrafı faydalılarak amatör ressam Cihat Sezerkan tarafından yapılmıştır. Dergi bir memur Cemiyeti dergisidir. Resmi yapan bir memurdur. O zaman Yardım Cemiyeti adına sahibi ve yayın müdürü olan ben de bir memurdum. Şimdi Harp Okulu öğrencilerini büllyen o resim için Em. 1. Şube 7.1.1956 tarih ve B. 100 — 309/414 sayılı yazı ile Cumhuriyet Savcılığına başvuruyor ve resmin Lenin'e benzetilmek istendiği bildiriliyor. Takıbatın sonucu elbette gerçeği meydana getirecekti. 18.1.1956 tarih ve 556/17 sayılı kararla ressam ve benim için takıbat icrasına mahal olmadığına karar veriliyor.

İnsanların bazı neler için hesap vermek surûrunda bırakıldıkları anlatılmak için bu mektubu yazdım. Sırada Ataturk için dahi takıbat ugramak mümkündür.

Ölkücü yayınımızın devamlı ve başarılı olmasını dilerim.

Saygılarımla.

Abdülkadir Ceyhun

Kemal Bey parmakla işaret edip soruyor teker teker:

- Memleketin neresi?
- Balıkesir.
- İçeriye geç. Senin memleket?
- Erzurum.
- İçeri geç..

Bu şekilde 10 kişinin dokuzu tanamlandı. Ne bileyim aksilik mi, tesadüf mi, «Senin memleketin neresi» diye soran Kemal Beye «Yugoslavya» deyince «Göçmen almıyor» dedi.

Ondan sonra göçmenler şikayet için tutular Bölgenin yolunu.. Kalarlar da tutular göçmenin yolunu.. Zekeriya Karapınar

Terlemeden kazananlar:

Tefeciler

Bilmeyenler ve görmenler saçılırlar bu devirde tefecilik nasıl oluyor. Hem böyle oluyor ki; kendi bulunduğum köy dahil olmak fizere civar köylerin hepsi inim inim iniyor tefecilikten.

1) Tefecilikte iki zümre vardır: Verenler, alanlar. Alanların sayısı çok kabarık, kimi zaman birkaç köy halkı alanlar kismindadır. Verenlere gelince, bunlar her köyde birkaç kişiyi getmez. Köylerin, bu verenler arasında kalan o ekleş, faktör halkı yokluklar içinde kırıvanmaktadır. Bundan tefeciliye boyun eğisi.

Tefeciler, yerine göre buğday ve para dağıtırılar. Bunu sanat edinenler vardır, hele yakınımızda Bektas köylünde tefecilik anıtları: 240 lira diye yazdır. Ayri senete otuz dekar tarla ipotek olarak liradan vermek istiyor. Senet için muhtarın oda ya geldiler. Ben de oradaydım. Öğrenmek için sordum «Osman, sınırları kaçtan veriyorsun?». «Doğu kuzi elli kurustan» dedi. Biraz ben, biraz oradakiler sözle hınaladık. Sonunda sınırlını Sırdan vermeğe razı oldu. Yeni kilogramını bir liradan, hem de karşığını bugday olarak değil para olarak alacak. Senedi ben yaptı, bugday miktarı otuz sindik bedeli olarak

2) Faiz fiyatı % 50 den hile aşağı değildir. Okullarım % 5 sanmasın, % 50 yarı yarıya. Kimi zaman % 80'e kadar gitmek.

3) Para kaç gün dursa dursun faiz tutarı bir yıl fizerinden silin. Fisterse bir gün dursun % 50 den bir yıllık faiz tutarı ana paraya birlikte ödenir. Meselâ 1 Ocak 1962 tarihinde 1.000 lira aldınız. Para sizde lile ayaklı, 1-4-1962 tarihinde % 50 faiz tutarı ile 1125 lira ödemeniz gerekiyor. Oysa aynı tarihte, sanki para sizde bir yıl kalmış gibi 1500 lira ödersiniz. İşin puf noktası da burası ya. Bir defa parası yarı yarıya faiz veriyor, ikinci para sizde tam bir yıl kalmış gibi tam faiz tutarını alıyor. Kaba bir deyişle, kazık üstüne kazık n'olur?

Nolacak üstüne bir kazık daha yersiniz. İhah edeyim; veremediğiniz takdirde ya feraya veriler, zira para senetlidir ya da senet tazelenir. Feraya veriliyor evdeki malalar haczen satılır. Şimdi bu iş daha da kolaylaşmıştır. Senet yapılrken bin lira

almışsanız aynen yazınız, taiz tutarı da ekine nerek binbesüz lira yazılır. Böylece iş tefecilikte çikararak, ödüllü para verme durumuna geber. İkinisi senedin içine paranın tutarından çok kıymette tapulu taralar rehin konur. Paranın ödenmemesi tefecinin çkarınmadır, simdi eline bir de tarla geçmiştir.

Bulundugum köye 1057 yılında toprak dağıtım komisyonu gelmiş, 148 çiftçeli 160'ar dekar toprak dağıtılmış. Tefecilik yüzünden 48 çiftçi yeniden topraksız kalmıştır.

Bir de kendi sahit olduğum bir olayı anlatayım. Köyden birinin yiyeceği kalmamış — zira geçen yılı kuraklıktan buğdaylar dane tutamamış — bir başkasından 30 sindik buğday istemis. — martta alıp ağustosta ödemek üzere. Bir sindik buğday sekiz kilogramdır. O zaman bugdayın kilogramı 69-70 kuruştur. Tefeci otuz sindik buğdayın her sınığını on liradan vermek istiyor. Senet için muhtarın oda ya geldiler. Ben de oradaydım. Öğrenmek için sordum «Osman, sınırları kaçtan veriyorsun?». «Doğu kuzi elli kurustan» dedi. Biraz ben, biraz oradakiler sözle hınaladık. Sonunda sınırlını Sırdan vermeğe razı oldu. Yeni kilogramını bir liradan, hem de karşığını bugday olarak alacak. Senedi ben yaptı, bugday miktarı otuz sindik bedeli olarak

240 lira diye yazdım. Ayri senete otuz dekar tarla ipotek olarak liradan vermek istiyor. Fakat sabahleyin seneti başkasına tekrar yazdırıldılar. Bu kez buğday miktarı yazılmayıp sanki 8-dünç para alımıymış gibi ikiyüz kırk lira olarak yazıldı. — Bugday değerini koymaktaki amacıyla mahkemeye düşüldüğünde tefeciliğin ortaya çıkması içindi.

Elbette bütün bunları bir çikar yolu vardır. Yillarca beklenen zırı reform yapılmıştır. Yeni kurulacak kabinede bir koltuk kapmak ya da toprak ağalarına «Dikkatli olun, gelecekte bir toprak reformu yapılabilir», öğüdünlü vermek için değil, coğunluğun aç, coğunluğun düşündürmek olduğunu düşündürmektedir. Hem de hemen Kooperatifçiliğe gerekilen önem verilmelidir. Bütün çiftçileri içine alabilecek tarım kooperatifleri kurulmalıdır. Yetsin artık, bundan sonraki hükümetler olsun oy kayısından sıyrılıp gerçek derlere eğilsinler. İle de «yangın var» diye bağırmak mi gerek!.. Celâl YILMAZ

HAFTALIK FIKIR VE SANAT GAZETESİ

(BASIN AHLAK YASASINA UYMAYI TAHHUT ETMİŞTİR)

Kurucuları: Cemal Reşit Eyuboğlu, Mümtaz Soysal, Doğan Avcioğlu

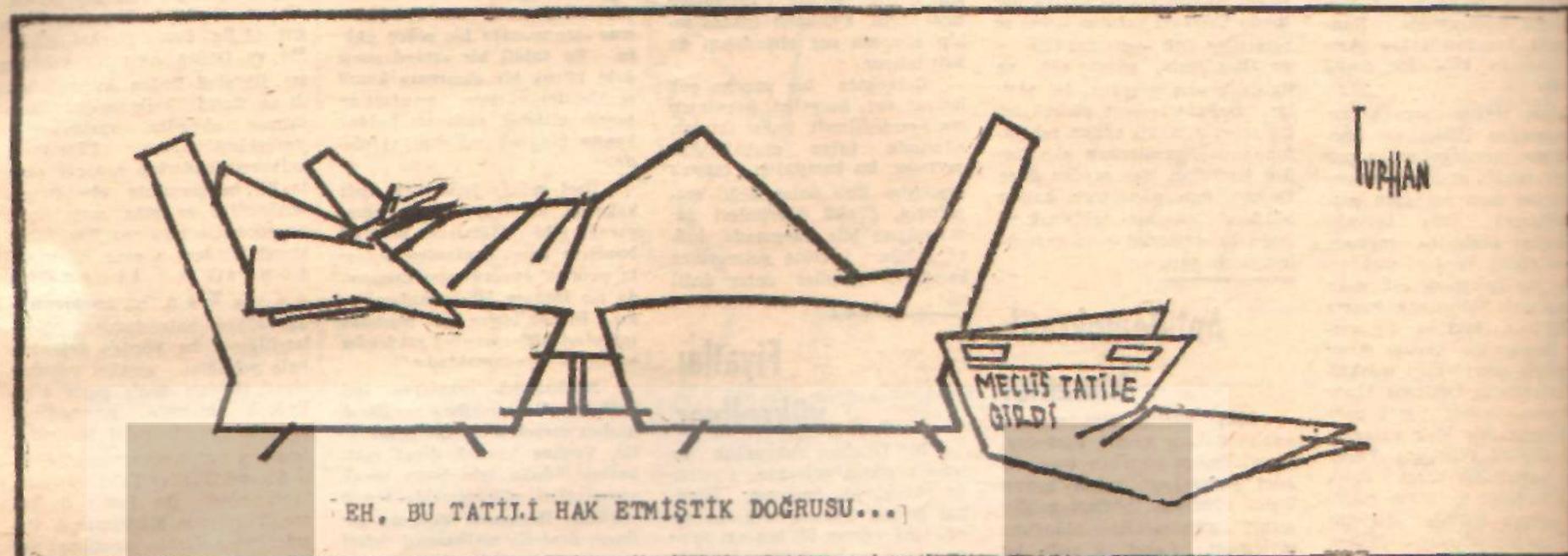
İmtiyaz sahibi ve mesul müdürü: DOĞAN AVCIOĞLU

YÖN

IDAREHANE: SAKANLIKLAR — ANKARA ATATÜRK BULVARI 137/8
Telefon: 12 72 88 ★ İstanbul Bürosu: Mollaferan sokakı 32 Cagaloglu. Posta kutusu: 817 — İstanbul, Tel: 229315 — 229316 ★ Dixiliş basıldı: yers VATAN Gazetecilik ve Matbaacılık T.A.S. — İSTANBUL

ABONE: Yıllığı (52 sayı) 50 T.L., altı ayılı (26 sayı) 25 T.L., Üç ayılı (13 sayı) 12.50 T.L.'dir. 1962 yılın Özel İndirimli abone türküsü: Yıllık 48 T.L., altı ayılı 20 T.L., Üç ayılı 10 T.L.'dir. Yurt dışındaki abonelerde posta ücreti tutarında ilave yapılır.

Boşer sütunda santimetresi 15 T.L. dir. İLAN: 1, 3, 4, 5 ve orta sayfalara İlan kabul edilmez. Renkli ilanlar Özel türkife ve pazarlığa tabidir. Devamlı çıkacak ilanlar için Özel anlaşmalar yapılır. İlanlardan dolayı hiç bir mesajı alınmaz.

BAKİS

Yüzeye yuvarlanmak

Türkiye'de tartışmalar neden hep yüzeye kalır? Meselelerin köküne neden inilmez? Neden çözüm yolu gösterenler bir iki formül ortaya attıktan sonra tükenebilir? Niçin bazı adamlar bütün boşluklarına rağmen siyasi hayatın üst kademelerinde daima boy gösterirler? Nasıl olur da bunca lâftan, yazışdan ve nutuktan sonra Türkiye, uçus pistinde hâlâ yuvarlanıp gider ve bir türlü havalandanamaz? Bu sorulara cevap arayanlar, son yıllarda yayınlanan hükümet programı, parti bildirisleri gibi metinleri dikkatle incelemelidirler. CHP. meclisinin son toplantısından sonra yayınlanan bildiri de bu bakımdan hayli öğreticidir.

Yuvarlak ve derine inmeyecek söz etme sanatı son yıllarda oylesine alıp yürütülmüştür ki artık kavramlar da önemini kaybetmek ve kimin ne dedigini anlamak mümkün olmamaktadır. «Demokrasî» den bahsedenler, «insan hak ve hürriyetler» ile «Batılı anlam» sözlerini kullanıvermekle meranfalarını anlatıklarına, daha doğrusu asıl inançlarını gereken etiketi bulduklarını sanırlar. «Otoriter» dede yi savunulanlar dedikleri, kahve erkânî harplerinin «asması, kesmeli» leler dolu sözlerinden pek fazla deejidir. «Millîyetçi» olduklarını söyleyenler, önlernerine gelen herkese ve bu arada sık sık öğretmenlere «komünist» damgası yapıştırma la ödevlerini yaptıklarına inanırlar ve her defasında birkaç idealistin daha bu toplumdan umut kesip küsmesine yolaçmakta başka bir şeyle yaramazlar. «Özel teşebbüsçiler» ise hâlâ ondokuzuncu yüz yılın tekerlemelerini ağızlarında gevelemekte veya Devletçe kendi aralarında belli bir sınır bulmak gibi modası geçmiş çabalar ortasında bocalamaktadırlar. Ama bu yüzeye kalış, yalnız bu gruplara özgüdür? «Sosyal tutumlu» kişilerin bir kısmı da, tipki ringte «garde» durumdan bir türlü kurtulamayan boksörler gidip, hep «sosyal adalet», «şeffaflık» söyleyiyle dolu beşlik formüllerle kendilerini savunmağa çalışırlar.

Sahte mesele yatırmak

Türkiye'deki yüzeyciliğin, aslında gü-

BOŞLUK!...

Kökünü kurutmak

cünü doğulu kurnazlıktan alan ve son yılların yaygın taktiği hâline gelen bu tutumdan alıyor. Buna «kaydırmaca» ve «sahte mesele yaratma» demek de milim kün. 27 Mayıs öncesinde, devlet adamlığından kötü not alanlar, fikir hürriyetini kaldırıp muhalafetin söz hakkını kırınlar bütün bu yaptıklarına demokrasî korumak için başvurduklarını söylüyorlardı. Hattâ, daha ileri gidip yalnız demokrasîyi korumak değil, Türkiye'ye hızla kalkındırmak gereklisini de yaptıklarına temel olarak kullananlar oldu. Onlara göre, kendilerini tenkit edenler, Türkiye'nin kavuştuğu dinamizmi terketmesini, eski günlerin pistik ve uyuşuk tutumuna dönmesini isteyenlerdi. Taktığın ustalığı, tartışma zemininin kardiyakları güç duruma sokacak uianıra kaydırılmasındaydı.

Şimdi o günlerin andırın, fakat tam tersine bir kaydırmacayı meydana koyan tutumlarla karşı karşıyayız. Ortuda bir tez vardır, hem de bütün gerekleriyle, açıkça ortaya konmuş bir tez: Türkiye'de gerçek anımlıyla bir demokrasi kurabilecek için bazı bünye reformlarına, birtakım köklü ihtiyaç vardır. Bu tezi savunanlar, neler istediklerini de toprak reformu, KÖY Enstitüler, yeni devletçilik anlayışı şeklinde belirtmişler, mümkün olduğu kadar derinlere inerek amaçlarını gül işi gına çıkartmışlardır. Bekledikleri şey, halkı peşlerinden sürükleyecek güçteki liderlerin bu yönde harekete geçmemeleri veya — liderler konusunda hayli hazırlıktına ugradıklarına — bu düşüncelerin serbestçe yayılıp teşkilatlanabilmesine imkân verilmesidir. Ama şimdî, karşındaki doğulu kurnazlar, bu istekleri taşıdıklarını radikalîk unsurundan tutup, öncə otoriter istekler seklîne, sonra da otoriterliğin kendisi hâline getirme çabası içinde edinmektedir. Böyle, tartışma, reform tartışması olmaktan çıkararak rejim meselesi alanına sürüklenecektir.

Reformları hızla gerçekleştirmenin rejtîme ve rejim içindeki kurumlarla ilgili yönleri yok mudur? Elbette vardır ama, çekişmenin böyle ak — kara seklinde kesişen çizgiler içine sokulması bu yönler üzerinde durulabilir. Gözümüz yilla rının bulunmasını imkânsız kılacaktır. Hele, CHP. Bildirisinde yapıldığı gibi, demokrasi ile parlamentarizm aynı şey söylemek şeklinde basit teori yanlışlıklar na kadar gidilirse.

CHP, son yıllarda tâviz üstüne tâviz vermekle devrimciğinden ne derece uzaklaşlığını pekâl bilmektedir. Devletçilik, eğitim, din ve halkçılık alanlarındaki gericilimelerin uyancık kafalarda yaratığı kırgınlık açıkça ortadadır. Şimdi, bütün bunları «demokrasînin bedeli» diye göstermek ve demokrasîyi kurtarmak için bu yollara sapanın zorunu olduğunu göstermeye çalışmak ne dereceye kadar dürüstçe bir tutumdur? Aslında toplumsal bütçenin ve siyasi kadronun başka adı denileri, bambagâh hesapları yüzünden ortaya çıkan tâvizleri demokrasîye sıkıştırıcı bağıt saymanın gerisinde belki de çok basit bir taktik yatkınlıdır: toprak sahiplerinin, tâccarın ve kasaba avukatlarının desteğine bir de demokrasîye inançlarının desteği katmak.

Ama demokrasînin unsurlarını, temellerini ve işleyebileceğini ortamın ana şartlarını bilenler, tutularlarında daha derine inmek zorundadırlar. Sayın İtö'nün Türkiye'ye getirdiği demokrasî, tepeden inme bir demokrasî idi. Bir süre yürüyebilmiş olsa, aynı şekilde bir iki deneneden sonra, «alışımlar» başıralı bir sonuca erişileceğini anlamına gelmez. Asıl dikkate üzerinde durulması gereken taraf, o — bir sure yürüyebilmiş — denemenin çokluş sebepleridir. Çokluşu veya bu adamın tutumundan, karakterinden veya diplomasılığında olmadığı sebepler daha derindendir ve insan, ister istemez, köklü bünye reformlarından yana olmağa sürüklenecektir. Demokrasînin kök budak salınası, bunların başarıyla birlikte gidecektir. Reformlardan yana olmamak, üstelik tâvizleri birbirî ardınca sıralamak, demokrasînin kökünü kurutmak olur çokluş demokrasînin kökü, utanç duvarlarıyla kaplı odalarda değil, halktadır.

Bos laf etmek

Yüzeye kalmak, yalnız düşüncenin cam-

bazılığından hoşlanan doğulu kurusuf değil, aynı zamanda temelli menfaat yuvarlak sözler gerisinde saklamasına cerenlerin de başvurdukları bir mesela, «karma ekonomi» hâfinda. Yüzeye kalan devletçilik ve özel teşebbüs iddialarının üstüne yükselp «karma ekonomi» formülünü her fırsatlarla lanalar, aslında, yüzeye kalmamış hâne bir örneğini vermektedirler. CHP. Bildirisinde de bu yola sapmayı kendini alamamıştır.

«Karma ekonomi» ne demektir? Gün yeryüzünde karma ekonomi oluyan like hemen hemen yok: Yugoslavia karma ekonomi açısından, Amerika lejik Devletleri de. Bir dâmetin ekspresyonları var ki, bir dâmetin ekspresyonları hâlinde bâlişmek istedikler, karma ekonomi den bahsetmek istediklerde bir şeyle ilgilenmek olur. Hele, Türkiye gibi bir like yalnızca «karma ekonomiyi» savunma olsa olsa birtakım kaymalar ve tâviz için pek elverişli bir perde kullanılır. Nitelik Türkiye'de bugün olan bu özel teşebbüs, daha önce yirmi önce akla bile gelmeyecek tâvizleri partmiş, devletin vergi politikasına rüycaya kadar temel tutumlarında söz dinletti olmuşdur. Bu durum karşılık «karma ekonomi» deyiminin rengi olmuştur. Devletçiliği devletçilik yapmak temelindeki inançtı. Bu inanç kaybından sonra, ne gibi bir kesin kâtası kasa konsun, gerçek anlamında bir devletçilikten bahsedilemez. Olsa olsa, beğenilen «özel teşebbüsün yapaması» formülünde uyan ve devletin bir yük diye atılan devletçilikten edilebilir. Yapılması gereken şey, işi ve sosyal kalkınmada akıcı yolları gidileceğine, yoksa kâr gidişleri arasında sıralamak, demokrasînin kökünü kurutmak olur çokluş demokrasînin kökü, utanç duvarlarıyla kaplı odalarda değil, halktadır.

Mümtaz Soysal

Dış Yardım

Devlet Bakanı Feyzioğlu, Paristen iyi haberler geldi diye müjdeyi verdi: Türkiye'ye iktisadi yardım yapacak 15 memleketin ve çeşitli milletlerarası teşekkülerin katıldığı bir yardım grubu kuruluyordu. Bundan sonra karşımızda Sam Ame'a yerine, bu kalabalık grubu bulacağız.

Kabul etmek lazım ki askeri bakımdan Türk'üne öne minî diğer memleketlerden çok daha iyi takdir etme durumunda bulunan Sam Ame'dan yardım sağlamak daha kolaydı. Amerikanın destegine rağmen, 15 memleket'e ve bir sürü teşküle söz anlatmak çok daha güç olacaktı. Müşterek Pazara ve NATO'ya giriş ve dış yardımın hususunda Avrupa memleketlerinin ekardıkları müşkilere hatırlardsınız. Özellikle Skandinav memleketleri, kırk para vermek için kılık kırk yaracıklardır. Devlet Planlama Teskilatının hazırladığı planı didik didik edecekler ve planı ekarlarına uygun şekilde değiştirmeye çalışacaklardır. Planın, siyasi partilerin yetkili organizasyonlarından önce, yahancı memleketlerin incelenmesini C.H.P. meclisinde tenkit eden Cemil Sait Barlas'a bu noktada hak vermek lazım.

Kanea, hasta Türk ekonomist, Batının vessayetine terkedilmiş. Pariste gelen müdürlük de budur.

Cemil Sait Barlas
Plâni bilmek istiyor

Yüksek Plânlama Kurulu

Başbakan ve 3 başbakan yardımcısı ile 4 plânlama uzmanından müteşekkili yüksek Plânlama Kurulu, 5 yıllık kalkınma plânu'nu incelemeye başladı.

Plânu'nu, bu safhada büyük bir çatışma konusu olmasi beklenmiyor. Anlaşmazlıklar, plâna malli imkânlar sağlayacak vergi reformunun incelemesinde ve plânu'nu uygulanmasında ortaya çıkacak. Halen her sektörde alınması tavsiye edilen tedbirlerde, hâli ufak tefek çekimeler olabilir. Fakat politikaların hepsi büyük sermayeyi ürkütecek köklü tedbirlere karşı oldukları için, bu noktalarda kolayca anlaşılacaklar ve sert sayıkları eiddi tedbirleri, işe yaramaz yuvarlak cümleler haline getirmesini bileyeklerdir.

Bu, plânu'nu kolay sahafası. Asıl mesele ise, kâğıt üzerindeki plânu'nu ciddi şekilde uygulanması.

Doğu eskîyalar

Doğu'da eiddi bir eskîya tabibi kampanyası başlıyor. Çok güzel! Fakat bu arada, eskîyayı doğuran sebepler üzerinde de durmak lazımlı daha dâne kadar, bütün Anadoluda da eskîya dołuydu Eskîyayı yaratılan temel sebeplerden üçü, aşırı fakirlik ve hükümete güvensizlik ve ilgisizlik olsa gerektir. Bu şartlar, Doğu'da mevcut gözüküyor. Bu sebeple tenkil edilen eskîyanın yerini, yenilerinin almasından korkular. Her şeyden önce Doğu'ya ilgi göstermek, halkın hükümete güvenini sağlamak ve Doğu kalkınmasını hızla gerçekleştirmek şart.

Antidemokratik kanunlar

Milli Birlik Hükümetinin Adalet Bakanı Kemal Türkoğlu, görevi teslim etmeden önce, 89 adet anayasaya aykırı kanun tesbit edildiğini, bunları kaldırmanın gün meselesi olduğunu söylemiş. Fakat 8 aydır bu yolda bir şey yapılmadı. Üstelik şimdi bu kanunların titizlikle uygulanması isteniyor. Yeni Adalet Bakanı Prof. Abdülhak Kemal Yörük, kanunlar sils için çıkışma, buruyor.

Peki ama, kanunların kanunu olan Yeni Anayasa mı sareee süs için çıkarıldı?

Kur'anı C.H.P. milletvekili

Amasya C.H.P. milletvekili Kemal Karan Valiye karşı ehad atmış bulunuyor. Buna sebep, Valinin hâfzî İnkılâbına dayanarak, Çocuklara Kur'an tedrisatını yasak etmesi. Atatürk'ün partinin temsilcisinin sevinmesi ve Valiye şartlı öpmesi lazım değil mi? Hayır. Kemal Karan, Ankaraya SOS haberleri yağdırır ve bir de basın toplantısı tertipleyerek, Çocuklara Kur'an tedrisatını yasak etmenin Anayassaya aykırı olduğunu. İleri sırer. Valinin kararı, din ve inancı hâriyetine aykırımıysa...

Atatürk Türk'üne Kur'an okutan eski mahalle mektepleri neden günden güne çoğalıyor, anladınız değil mi?

İmam Hâfi okulları

Eğitimciler bir noktada birleşiyorlar: Çocuğun bir mesleki faaliyete yönelik olmasi, 8 yıllık bir genel eğitimden geçmesi en uygun yoldur. Uzmanlar, teknik öğretimin için, de, din öğretimi için de aynı seyi tavsiye ediyorlar. İmam-Hâfi okullarına, Orta Okulu bitirmiş öğrenciler alma düşüncesi, bu görüşün sonucudur. Fakat bu düşünceye karşı bile, A.P. çevrelerinden müthiş bir yayım atesi açılmıştır. Yayım atesi İnönü'ye de Türkülü olacak ki, Hükümet programında, tekerlerin sayılması gereken bu teknik mesele yer alır ve Hükümet, asla, böyle bir şey yok diyor. Devrimci C.H.P. milletvekileri de: «Bu çok tehlikeli sayılan konuya dokunmayı ihtiyatlı bir davranış göstermeliyiz».

Tiritoğlu ve vuzuuh

Tiritoğlu, Yeni Gün'de çıkan bir yazısında, muhafazakâr, faşist, reaksiyoner, artık kesin olarak ayrılmış diyor. Komünistin de, faşistin de açıkça ortaya çıkmaması istiyor ve merî kanunlarımıza göre, komünist inanca sahip olmanın suç olmadığını da hatırlatıyor.

Gerçekten bir vuzuha çok ihtiyaç var: Sosyalist, komünistten ayırdedilmeli. Fakat iktidarı elliinden tutan muhafazakâr çevreler, bu karışıklığı bilerek yaşıyor. Zira onlar değil sosyalist, dânik devrimleri savunuların bile karşısındadır. İnönü'ye bile, işlerine gelmeyeince komünist diyenler onlar değil mi?

Fiyatlar yükselier

Bir taraftan durgunluk ve işsizlik sürüp giderken, fiyatlar da yükselişte başlıyor. İstanbul Ticaret Odası Endeksine göre, 1962 yılının İlk beş ayı içinde, genel endeks 237.8 den 247 ye fırlamış. Gıda maddelerinde ise artış, 16.2 yi buluyor.

İssizlik var diye târeherlerin yükselmesine karşı konurken, hatta târeher düşürüfürken fiyatların yükselmesi, büyük bir huzursuzluk kaynağı olmaya namzet. Hükümetin gözünü fiyat endeksinde ayırmaması lazım.

Bizim Özel Tesebbüs

Uluslararası ifset Aslan, «Özel tesebbüsün yaratıcı ve yiprattıcı gücü» başlığı altında şu olayı anlatıyor:

«Devlet Malzeme Ofisi'nin 9 milyon liralık bir yatırımlı yaparak İstanbul'da Merdivenköy'de bir matbaa kurmağa tesebbüs etmesi Özel matbaa sahiplerinden infalls Be' karsılamıştır. Bir basın toplantısı yapın bu matbaacilar şu gâfîler ortaya atmışlardır: «1948 senesinde de böyle bir tesebbüs olmuştu. O zaman İhîli makamlarla durumu bütün cıplaklı ile göstererek böyle bir tesebbüsün önemlidir. Devlet Malzeme Ofisi şimdi venden tesebbüsle elmine bulunusos. Peşinen söylevchiliçiz ki Ofis bu işi beceremeyecek ve diğer iktisadi devlet târekkilleri gibi zarar edecektir. Ofis bu tesebbüsü gerçekleştirdiği takdirde kalkacaktır. Diğer taraftan bu te-

şebbüls hazine için de zararı olacak. Zira, Ofis matbaasını kurduktan sonra bir çok matbaalar kapanacağı için vergi miktarlarında azalma olacaktır.

Bu küçük gazete haberine bîz de özel tesebbüsün himaye anlayışını çok iyi ortaya koyduğu için emmîyet verdik 1948 de Devlet Malzeme Ofisi'nin bir tesebbüsünde mânî olduğunu iddiasına inanmamaya hiç sebep yoktu. En saf dil bir vatandaşımız dahi küçük bir zümrenin kendî menfaatini âmme menfaatine tereli ettisme yollarını bulduğumun bir çok misalini verebilir.

Özel sektör işçilerinin işsiz kalacağı, hazinein zarara uğrayacağı gibi iddialara, hem de bunların basın toplantıları yoluyla umuma duyurulması karşısında ise insanın içi burkumaktadır. Demek bizim özel tesebbüs sahipleri bizim umumi esfâri bu kadar cahil sanmaktadır.

Matbaacılık teknisyen işçi kullanır. Yeni matbaa açanların başlica meselesi işçî bulabilmektir. Yegâne kaynak diğer matbaalar olduğu için bunu aneak yevmivelere yükseltmekle temin edebilir. Hazinein zararına gelince, devletin matbaacılık işleri için yaptığı masraf o kadar büyütür ki, bu kalemin tasarrufunu sağlamak için bir deejîl bir kaç matbaa açması lüzumlu olabilir. Özel matbaaların Devlet Malzeme Ofisi sâbirâşlerini kaybetmek yüzünden işsiz kalımları da mevzu bahis olamaz, zira herhangi bir şey bastırmak isteyen, mevcut matbaaların memleketin ihtiyaçını karşılamaya yetmediğini öğrenmiştir. Su hâlinde basın toplantısı yapan matbaa sahiplerinin çıkarmak istediği gürültü sadece yaşı bir mışteri kaybetme korkusu karşısunda olan bir zümrenin tepkisi dir. Özel tesebbüsün bu yaratıcı gücü, bu tarz menfaatler konusundan ibaret kalırsa memleket kalkınmasına pek fazla hizmet etmesi mümkün olmayacağı.

Iffet Aslan'ın «Demek bizim özel tesebbüs sahipleri bizim umumi esfâri bu kadar cahil sanmaktadır, tarzında hayretin hayret etmemek imkânı. Daha kodaman özel sermayede, devleti yaşıma için dâlîm akl ve mantığını isyan ettiren sebepler bunlar. Nitekim başkanlarla yapıkları son toplantıda, özel tesebbüslerimiz servet beyanının tamamen kaldırılmasını ve devlet tesebbüslerinin ithâlat yapmasının önlenmesini yüzleri kızmadan istiyebildiler.

Y.T.P. gençleri

Y.T.P. gençlik kolu üyeleri, Parti Merkezinde Türkiye gerçekleri ve Plâne adlı bir açık oturum tertiplidiler. Açık oturma, Turan Güneş (C.H.P.), Niyazi Ağrınâş (C.H.P.), Aydin Yalçın (Y.T.P.), Mehmet Turgut (A.P.), Deniz Baykal (S.B.F.) ve Doğan Avcıoğlu katıldılar, ilk sözü Doğan Avcıoğlu aldı ve Batıda kalkınmayı, plâna ihtiyaç olmadan burjuvazinin gerçekleştirdiğini, Türkiye'de kalkınma önderliği yapacak çapta bir burjuvazının olmadığı, devletçilik ve plâne zaruretinin bu yüzden ortaya çıktıığını, fakat siyasi iktidara, esas itibariyle toprak ve ticarete dayanan bu burjuvazının hâkim bulunduğu, devletçiliğin bu yüzden dejencere hale geldiğini, emekçi yığınlar siyasi iktidarı geniş çapta etkiliyecek kudrete erişmedikçe memleketimizde ciddî bir plânanın yapılmayıcağını belirtti. Siyasal Bilgiler Fakültesi astanlarından Dr. Deniz Baykal ise, Türkiye'de plânlamanın, Batıdakinden farklı olacağını anlattı. Turan Güneş, özel tesebbüsün yetersizliği üzerinde durarak, geniş ölçüde bir devletçiliğin zaruretini ortaya koydu. Aydin Yalçın, bu görüşlere itiraz etti ve son 30 yılda özel tesebbüsün çok geliştiğini ileri sürdü. Ahmet Yıldız ise, çok üzün bir «orta yol» konusunu yaptı. Politikacıların halkı aldatığını söyleyen Niyazi Ağrınâş, doktrin partileri olmasından yakındı ve Parlamento'nun suuru davranısk plâni yürütme zorunda bulunduğu aştı. Mehmet Turgut, saf bir liberalizmin şampiyonluğunu yaptı.

Sonradan söz alan hatiplerden Ertuğrul Alâth ise, Özel tesebbüsü övdü ve yüzde kalkınma hizının artırılmasını istedi. Yüzde 7 kalkınma hizının yükseltilmesinin daha fazla devletçilik demek olduğunu. Alâth unutmuştu. E. Günün en hayret uyandıran konuşmasını, Y.T.P. Erzurum milletvekili Nihat Diler yaptı. Hâkim olduğunu söyleyen Nihat Diler, 5 bin dönemden yukarı arazinin kamuflaştırılacağı olduğunu 4753 sayılı Toprak Kanunuyla toprakın sosyalize edildiğini söyledi ve toprak reformu târekkilerine sert bir dile çattı. «Bunlar letimâl nizâm bozmak istiyorlar. Letimâl nizâm temelî özel mülkiyet ve sahipli tesebbüslerdir», dedi. Fener Mecidiye Nihat Diler zihni düşünceler çok sayıda milletvekili varsa, neden kalkınmadan ve sosyal adaletten umidi kesmek lazım.

Başbakan İnönü, özel tesebbüs temsilcilerine hitap ediyor
(Bu hâni iştâha sizin...)

Hükümet ve bağımsız adalet

Aydemirin tevkifi üzerine, hukuk devleti şampiyonu Ahmet Emin Yalman derhal kaleme sarıldı ve hukukcuları ürperten söz satırları yazdı: «Zorbalık yoluna tutanlar, umumi huzuru bozunlar, kim olursa olsunlar, kanunun kudreti azimle, temkinle karşılarına dikilir. Taht Aydemirin meselesinde hukümet, bu bakımdan tabii vazifesini sır'atle yerine getirmiştir. Bu yolda metanetle yüreğe devam etmesi için her Türk vatandaşının hukümeti benimsenmeli, desteklemeli...»

Bağımsız adaleti, hukümetin oyuncası sayan bu yazı üzerine Bedii Faik, Sert bir cevap verdi: «Adaletten hikim giymemis herhangi bir sanık aleyhine ileri geri söylemek hoş görülebilir mi? Aynı zamanda *Sümek de hemen bir hukuk olur*. Bunu hatırlanın ekarımıslım ve üç beş piş kurusu ile bir iki kurtlu kalemi bu yola sürenken, aksine de katlanmak mertliğinin olsun gösterelim!»

Bu sert çıkışa, suçüstü yakalanan Yalman'ın cevabı, «dalgınlık yaptım» oldu.

Avrupadan dönen Kasım Gilek de, «Siyasi tevkiflerin aleyhindeyim» dierek, hukukcu olmadığını ortaya koydu...

Kadri Kaplan
Sesini çekti

Ankara Cezaevi

Eski Harp Okulu Komutanı Aydemir'in gelmesiyle, Ankara Cezaevinin manzarası değişti. Cezaevi Menderes devrindeki manzarasını alımıya başladı. Ziyaretçilerin cezaevine girmesi bir mesele oldu. Tabii Senatör Kadri Kaplan, bütün uğraşmalara rağmen, hapishane müdürlüğünden içeri girme izni keşfetmedi. Bununla beraber, tedbirli idare, aynı bülmlerde de olsa, eski Harp Okulu Komutanını subay allelerine küfürmekten mahkum Nuri Beser ile aynı koçuştı yatarak gafını işledi.

Ük ziyaret günü, Aydemiri, ancak Dündar Seyhan ve Bahçıyan Yelta ile Hava Harp Okulu'ndaki oğlu Metin Aydemir gövdeldi. Metin, hababına, Harp Okulu öğrencilerine sit olduğu Milli Savunma Bakanlığında yalanlanan kartı havi bir buket verdi. Karıtkı halkçı ifade ilgi çekti: «Ülkü insanının davaşında kişisel hırsların ve arzuların yeri yoktur. Ülkü insanının pek çok düşmanları bulunabilir. Fakat o, kimsenin düşmanı değildir. En büyük sevgilişi halktır. Mücadelesi ise, halkın

Doğu'da soygunlar çoğaldı — Gazeteler

— BENCE ÖNCE AHLAKI DÜZELTMEK LİZIMI..

düşmanlarına karşıdır.»

Bir gün önce de tabii Senator Kadri Kaplan, sadecce Dünya gazetesinde yayınlanan bir demeçle Aydemirin sert cevabını ve tevkifine yol açan Meclis konuşmasını şiddetle tenkit etti. Kadri Kaplanın sözleri şudur:

İnönü'nün konuşması tarike olmştur.

Memleketin huzur ve süküntüne şiddetle muhtaç olduğu ve güven oyu münasebetiyle böyle bir fırsat elde bulunduğu halde İnönü'nün bu şekilde konuşması bence milli menfaatlerle bağdaşamaz. İktidarı daima bir umacı yaratmaya bağlı görme zihniyetini «şâ tosvî etmem.»

Dün memleketi bunca badirelere götüren bir zihniyetin nasıl karşısına çıktıysak, dünden önce tasfiye edildiğini zannedip de bugün hortladığını teessürle gördükümüz (her şeyi ben bilmem, ben idare ederim) diyen zihniyetin de daima karşısındayım. İnanmayanlar tarafından bir avuç olarak kırmızılıklı, hakikite çok yavru ve kuvvetli olduğunu zanneden parlamentör bir düzen içinde dinamik ve reformist olan düşünüsün tam bir memleketçi görüş olduğuna inanıyorum.

Bu arada basında ilgili bir noktaya dokunmak lazımdır. Tevkif haberini, Yeni Sabah'ın Fıratlısının da belirttiği fizere, Aydemir karşı duyulan sempati ve antipatiye uygun olsak her gazete farklı şekilde çıktı. Bir çok gazete, Cezaevine girerken Aydemir'in: «Görüyorsunuz işte Allah kimseyi bu duruma düşürmesin» dediğini yazdı. Halbuki Cezaevine girerken eski Harp Okulu Komutanının tam yanında bulunan tek gazeteci ise onun: «Bir şey söylemeyeceğim misiniz?» sorusunu üzerine. İğaki bir el işaretiley: «Ne diyelim» cevabını verdigini kesin şekilde belirtti.

Basının bir adamı bilyüttmek ve küçültmek için, olayları değiştirmeye her halde ihtiyacı yok. Bununla beraber Aydemir olayından en çok zararlı çıkan yine de basın oldu. Sayıları, Aydemirin beyanatını yayınlayan gazetelere karşı harekete geçtiler. Meşhur Cezaev Prof. Faruk Erem ise, gazeteciyi başkasına

alt bir sözlü yayılmamakten sözlu saymanın anayasaya ve b'sin hürriyetine aykırı olduğunu hatırlıyor. Ama alırdan yok...

tematik bir gerçektir. Vatandaşın başını sokacak dört duvara sıhip olması ise, yeryüzündeki hakların en mukaddesidir.

Pasta yesinler

Geçen hafta, İstanbulda gecekonduları ziyaret eden yeni İmar ve İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay, «Ekmek bulamazlar, pasta yesinler», diyen Marie-Antoinette kadar halkın derdini anlamadığını ortaya koydu. Bakan bin bir sıkıntı ve korku içinde bunalan gecekondulardaki halkın «Rahatsızız, telefon derdiniz yok» gibi şakalar vaptı. Günlük ekmekini bulamayan insanlara, eiddi eiddi «Birleşin, blok apartmanlar yapın» dedi. Daha da ciddileşerek: «Bu memlekette yeniden gecekondu yapmak, vatandaş kötülükle etmek»ti. Buyurdu. Aslında, vatandaş kötülüklü edenler, yıllardır bir arsa ve mesken politikası ortaya koymayıp arsa ve apartman vurguncularına göz yuman ekarcı ve bilgisiz politiksemdir. Açı vatandaş şerefe akeak ve Gökay zihniyetindeki bakanlar hiç bir zaman eiddi bir mesken ve arsa politikası ortaya koymayıacıkları için, binlerce yeni gecekondu yapılacaktır. Bu,

Kapitülasyon mu?

Şevket Süreyya Aydemir Vatan'da bir ecnebi ilaç firmasının dolaplarını açıklıyor:

«İsmi bilinen ve herkesin tanınan yabanı bir ilaç firması memlekette bir ilaç fabrikası kuruyor. Firma büyütür. Yetkilidir. Dünnes toplandı. Bu kuruluşa hisselerin % 55'si satılıyor, % 32'si de piyasaya dağıtıyor. Fabrikanın kuvellesinde ham veya yarı mamül maddelein kurucu fabrika tarafından teslimi kaydi var. Hisse ekseriyetine dayanarak bunu Türkiye'ye gene kurucu firma veriyor. Ama ithâl ve maliyet fiyatlarını tayin eden kendisi. Dış merkezden birer kişi gür için yıllık toplantıya gelen adamlarına astronomik rakamlı paralar ödüyor. Muazzam şirket masrafları okuyor. Ama kârlar da muazzam. Çünkü dahildeki satış fiyatları hashdöndürür.

Bazı dûrûst Türk hissedârlar işin bu kadarını bir soygunçuluk sayıyorlar. İtiraz ediyorlar. Türk parasını koruma kayıtları ortaya dökülmüyor ve dışarıdan alınan maddelerin dünyaya piyasa fiyatları üstünden teslimini istiyorlar. Dışarıdaki kurucu şirket merkezi şirkiyor. Hattâ bu kârlı lâhalâta bir İtalyan firması ilecûsûz temsilîlikla tâtip oluyor. Ama kurucu firmanın mukâyelesi içinde kayıt var; Ham madde ve yarı mamulleri kendi verecekler! Onun için çıkar yolu: Yerli hissedârların elindeki yor. Hem de 27 misli bedelle bütün hisseleri satın almak. Alt-Bundan sonra ise aşırı fiyatlarla memleketle ham madde ve yarı mamül madde sokmasına kim anı olacak?

Pek iyi bu maskeli bir kapitülasyon değil mi? Hem de Türkiye'de Türk müstehlikleri aleyhine ve Türk makamlarından geçirilmiş bir mukavele ile işleyerek?

Simdi memleket bu tertiplerle esaslı alanlarında kargılaşmaktadır. Firmanın adını ticari İlbar aleyhine bir teshir olmamak için vermedik. Verebiliriz

de. Fakat buna benzer olayları açıklamaya devam etmek isteriz. Çünkü bu memlekette halkın menfaati ve devlet kontrolü denen müesseselere saygı gösterilmemez, hâlin kapitülasyona benzer inhisarlar, yarım bir yarım milletinle durumu doğrabbılır.

Yerli ilaç sanayili de dâha farklı çalışmıyor. Halk yararına kurulacak bir idâre, ilaç sanayiini tereddütsüz devletteştir -melidir.

Talim

Terbiyede oyun

Talim Terbiye Dairesinin odalarında Milli Eğitim faaliyetinin müfredat çalışmaları yapılr. Ancak bu çalışmalar sadece nazarı olarak mevcuttur. Piiliyatça çalışmaların esaslarını «sansırı» teşkil eder. Reddedilen ya da kabul edilen kitaplar arasında yüzbinler sızır. Talim Terbiye üyelerinin «uygudur» demesi bir adama binler kazandırır. «Okullara alınamaz» demesi kitabın basımını durdurmağa yeter. Talim Terbiyede bu yetkiye sahip olanlar yetkilerinin bu yönünlü gayet iyi bilirler. Bilhassa kilit noktalarını tutmayı çok iyi bilen sağcı bir grup kitabıların reddi ve kabulü konusunda bir de «bu komünist bir kitaptır» diye bilme ferahlığı içindeştir.

Talim Terbiyedeki sağcılar, bir grup satın alınacak 100.000 liralık bir kitap listesi üzerinde son günlerde mükemmeli bir menfaat ırneği vermiştir. İlk önce, seçim işine müdahale edip kendi kitaplarını satırmak için gayret göstermişler, bu gayrelerinde muvaffak olmayıp da kendi kitapları reddedilince diğer kitaplara -ki evvelce Talim Terbiyeminin uygun bulduğu kitaplardır- komünist, olumsuz, ahlâkları tegvik edici, yaftaları yapmışır ve satın almayı durdurmağa çalışmışlardır.

Erzurum gezisi

Başbakan İnönü'nün Erzurum'a gide-rek Üçüncü Ordunun Harp Eğitimi tatbikatında hazır bulunması, dikkat çekici bir olay olarak karşılandı. Oysa bu, çok önceden kararlaştırılmış olağan bir geziydi.

Erzurum gezisi başlarken bir gazeteci, Millî Savunma Bakanı İhami Sancar'a sordu: «Neden bu seyahata lüzum göründü? Çeşitli söylemler var. Ne oluyor?» Sancarın büyük bir samimiyetle verdiği cevap, endişeleri yataşracak şekilde olmadı. Savunma Bakanı: «Bizim de kulağımıza çeşitli söylemler geliyor, gideceğiz, bekacagız. Muradımız nedir diye soracağız.» cevabını verdi.

Halk efkârında da, Harp Okulu Komutam Tâlat Aydemirin tevkifinden sonra yapılan ani bir ziyaret olarak görüldü. Dâ da bir türkî yataşradıyan endişeleri arttırdı. Nitelikim bu hislere tercümân olan Cumhuriyet bayazaları Nadir Nadi, geziyle ilgili olarak su tutuları yazdı: «Önümüzdeki zaman kışlığını gözündünde tutarak biz sayın Hükümet Başkanının dakika kapırmaksun arkadaşlarını toplamasını ve işe koyulmasını isterdik. Bu hibarla harita üzerinde yapılacak savaş oyuları görmek gibi pek de yerinde sayamayacağımız bir gerekçe ile yedi günlük haftanın üç gününün böylece harcamasını, dönlüşte de (ordumuz politika dışı kalmak istiyor) demek süreliyile hep bildiğiniz bir gergi tekrarlamasını biraz fuzul bulduk.»

Aşında gezi pek ani sayılmazdı. Birinci ve ikinci ordunu ziyaret eden İnönü, vuruğu kuvvet bakımından en kuvvetli olan Üçüncü Orduya ilk fırsatla ziyaret kararındaydı. Bir haftadır da gezinin hazırlığı yapılırmaktaydı. Gezi, çok daha önceden halk efkârına duyuruluyordu, yersiz endişeler önlenmiş olacaktı. Fakat bu psikolojik unsur unutuldu.

Inönü, çarşamba sabahı bir askeri uçakla yola çıktı. Başbakan, seyahat boyunca pek az konuştu. Vaktini gazete okumakla geçirdi. Die Zeit adlı gazeteden başıyarak, en son Ulus'a kadar geldi. Ulustaki kendi resmine uzun uzun baktı. Uçak Sivas üzerinde gelince, İnönü pilot mahalline gitti. Pilot Zara'nın yarını sordu. Erzuruma yaklaşana kadar, Başbakan pilot mahallinde oturdu. Ertesi gün gazeteler, İnönü'nün uçak kulandığını yazdılar..

Askeri uçak eski saatle 11'e doğru Erzuruma vardı. Meydanda, fazla karşılama yoktu. Sunay, Keskiner ve Uزان oradaydı. Tansel karşılamaya gelmemisti. İnönü, Tanseli ancak akşam üzeri 257. Piyade alayında gördü. Tansel «Özür dilerim Paşam, hastydım siz karşıyamadım dedi. Hava Kuvvetleri Komutam, İnönü Dıyarbakır ve Trabzon götüremek istediyse de, işlerinin çokluğu yüzünden Başbakan bu tekli kabul edemedi.

Başbakan, hava alanında üçüncü ordu karargâhına geldi. Durada Sunay'dan izahat aldı. Sonra Orduevinde yemeğini yedi. Ziyaret tamamiyle askeri maksatlarla yapılmıştı. Fakat Erzurum'un işbirlikçi Valisi, İnönü'yi bölgenin dertleriyle ilgilendirmesini bilden ve onu Vilâyete götürdü. Vilâyete girerken, ülgî çekici bir olay oldu. Akgalar, İnönü'nden yoluna çıktılar. Sürgünden şikayetçi 7-8 ağa «Dizi evimizden barkımızdan ettiler» diye İnönü'ye dert yandı. Vilâyette de İnönü, ilgili müdürlülerin şikayetlerini dinledi. İgililer «Erzurum hayvan - ecih memleketi. Fakat hayvancılar bir türlü geliştiremiyoruz. Çalışamıyoruz» diye yakınıyorlardı.

Amerikalılardan şıkdayet

Fakat en büyük şikayet, Atatürk Üniversitesi'nin CKMP. II Rektörü Eyüp Hizalan'dan Üniversitenin ziyareti sırasında geldi. Hizalan, herşeyden sıkış yetişti. Laboratuarlar yetersizdi. La-

boratuar malzemesi sandıklarda çürüyordu. Yeni inşaat bir türü bitirilememiştir. Mûteahhîllerin dürüst çalışığum söylemek güçtür. Sanki inşaatı kasden bitirmiyordular. Bu yüzden inşaat maliyeti üç mitsli artmıştır. Öğrenciler ise açıktaydı.

Üniversitenin kuruluşuna yardım eden Amerikalı temsilciler de bu durumu anlamıyorlar, verdiği parayı karşılığında istiyen aksi bir patron edasıyla rektörü çatıyoırlardı. Amerikalılar, «Çalışmıyorumsunuz. Şu tarihi» bitecek dedi. Bitmeden sözde hesap soruyorlardı. Bu durumda Rektör istifayı bile düşünmüştü. Dertli rektörü yataşrmak kolay olmadı.

Atatürk Üniversitesinden sonra İnbünni için, gezinin maksadı olan askeri zi-

İNÖNÜ UÇAK KULLANDI (Gazeteler)

yareler başladı. Tafta Tabyasını ve 257. Piyade alayıyı ziyaret etti. Alayda İnönü, subaylarla tek tek mesgul oldu. Her subayın önünde durarak, ismini sordu, yanaklarını okudu ve kendine las çetili jestlerle onların psikolojilerini anlamaya ve sempatilerini kazanmaya çalıştı. Subaylar bu ilgiye hıssız kalmadı. Fakat her zamankinden daha dinc ve sevimli gözükten İnönü'ye, en büyük sevgili tetahîrî, subay hamînlarından geldi. Subay hamînları, büyük bir hayranlık içinde İnönü'ün elini öptüler. 4 yaşındaki Ali Haydar Erdogan da İnönü'ye çiçek verdi ve «Sen blonde yemek yiyeceksin» diye onu eve yemege çağırdı. Alay karargâhında subayların serbest ve samimi davranışları dikkati çekti. Subaylar, İnönü'ye şâdet zora çay içirdiler. «İçmem» diyen İnönü, «Bizim çayımız iyidir, içeceksiniz» tarzındaki israrlar karşısında çay ve böreği red dedemedi.

Inönü, gece erkenden yattı. O gece Erzuruma, 11 generalin kılıfı ve görevlerinin değiştirildiği haberi geldi. 8. Kor Kumandanı Tüngeneral Kemalettin Gökmen da değiştirilenler arasındaydı. Gökmen CENTO Türk temsilciliğine 18 yıl e-

DURUM

dimişti. Gazeteciler, Tüngeneralı tebrik etmek istediler. Fakat Gökmen gülerek «Neyi tebrik edeceksiniz» cevabını verdi.

Paşam Hazretleri toprak

Perşembe günü erkenden, Sunay Atış tatbikatı için yola çıktı. Yolda Aşkale'in Abdalcık köyü halkı İnönü'nün etrafını sardı. Kuş gibi yürekli titriyen bir köylü «Peceğim» dierek, İnönü'ye doğru koştu. Heyecanlı köylü İnönü'nün ayaklarına kapandı. Dakikalarca İnönü'nün paçalarını öptü, nöru hiç kırmadı. Perşembe köylü biraz sonra konuşmaya ve yalvarmayı başladi. Köylülerin ardından «Paşam Hazretleri Abdalcık» danız. Toprağını yok. Toprak ister. Açız, perşenç, Paşam Hazretleri sözleri döküldü. İnönü, köylüye «Vall Bey derdinizi biliyor mus diye sordu. Vall «Toprak Tevzi Komisyonu göndereceğiz, Paşam. Hazine elinde arazi varsa vereceğiz» tarzında sözlerle durumu kurtarmaya çalışı. Vall topak dağımış işlerin uzun zamandır durdurulduğunu herhalde biliyordu. İnönü ise herhalde durumdan habersizdi. Toprak istiyen Abdalcık bu süadan cevap üzerine «Sen bilirsin Paşam Hazretleri demekle yetindi. Fakat ayıldır «Toprak reformu sadece toprak dağıtmak değildir» diyen İnönü, memleketteki toprak

CHP.

Parti Meclisi, hiç bir ciddî meseleyi ele almadan dağıldı, tebliğde dişe gelir tek kelime yok...

CHP nin Kurultaydan sonra yetkili organı olan Parti Meclisi, geçen haftanın sonlarına doğru, on -onük toplantıdan birini yaptı. 40 kişilik Meclis, hemen hemen yarısı toplantıya katılmamıştı. İnönü de, çalışmalarla geç geldi. Vaktinin önemli bir kısmını da, alt katta Malatya Heyeti ile konuşarak geçirdi. Toplantıda mahalli dertler çok vakit aldı. Özellikle İstanbul elektriği konusu üzerinde uzun uzun durdu.

Parti Meclisi ilk şe olarak, münhallerin doldurulması meselesini ele aldı. Merkez İdare Kurulunda 4 boş koltuk vardı. Seçimler, neyeçanlı olmadığı Genel Başkan yakın çevrelerin adayları rahatça seçildiler. Sadece Emin Pakşüt, bütün israrlara rağmen, Merkez İdare Kuruluna girmeye yanaşmadı. Pakşüt, şimdilik kenara kalmayı tercih ediyor. Kenarda kalış, Pakşütün Hatipoğlu'ndan açılan Grup Başkan Vekilliğine geleceği şeklinde yorumlayanlar çoktu. Da, buna ihtiyal vermek güç. Zira Grup Başkan Vekili İbrahim Öktem gibi, Pakşüt de Hürriyet Partisinden gelme. İki Hürriyetçi birden grubun başına getirmek, CHP. in geleneklerine ve denge politikasına aykırı. Soura Pakşüt, bakanlığı sırasındaki davranışları yüzünden grupta pek tutulmuyor. 63'lerin İnönü'ye şikayet ettikleri ve kabine dışında bırakılmasını istedikleri iki yarınca bakandan biri Çelikbaş, öteki ise Pakşüt. Bu durumun farkında olan Pakşüt, beklemeyi tercih edecek sanılıyor. Seçimlerin en ilgi çekici olayı, Nihat Ermiş de bir oy alması idi. Erime bu oyu kimin verdiği anlaşılamadı. Bayındırılk Bakan İlyas Seçkin ise 5 oy alarak Parti Meclisine giremedi. Parti idaresine karşı bayrak açan Turgut Gölen'in adayı Hürrem Müftügil de başarıya ulaşmadı.

Derhal iş bölümünü yapan Merkez İdare Kurulu, ciddî bir sinir buharı geçiren Genel Sekreter Aksaldan mahrum olarak, bozgun hâlindeki teşkilatı canlandırmaya çalışacak. Fakat bu, herseyden önce hükümetin, iktisadi ve sosyal huzursuzluğu yemekte gösterdiği başarıya bağlı.

Inönü'nün konuşması

Inönü, Parti Meclisinde en dağınik konuşmalarından birini yaptı. İnsıcamız şekilde her konuya dokundu. Subayların sosyal durumunun düzeldiğini söyledi. İnönü «Subayların kültür seviyesi herhangi bir politikadan yüksek hâle gelmiştir» dedi. 14'ler komisunda ise, İnönü'nün fikri, onların memur statüsü çerçevesinde kaldıkları şeklindeki. Türkçebile, bu statüyü aşmamıştır. Halbuki Yeni İstanbul gazetesinde, Türkçe atfen, İnönü çok ağır şekilde çatan yazılar yayımlanmıştı. İnönü, bu konuda Türkçebile de defa sorulduğunu, fakat Türkiye'nin İstanbul'da yaziların sorumluluğunu kabul etmediğini açıkladı.

Inönü, bundan başka, Atatürk'ün 6 ilkesine sık sık sarılarak, CHP. nin bir doktrin partisi hâline getirilmesini isteyen 63'lere cevap vermek lüzumunu duydular. Genel Başkan, Venizelosun kendisine söylediğinde bir sözü hatırlatarak, doktrin partilerinin beyhudeliğini belirtmek istediler. Venizelos, İnönü'ye «iki parti vardır, komünist olan ve olmayan» demiştir. Bu sözler, yeryüzünde hiç bir şeye inanmamış muhafazakârların klâsik görüşüdür. Hertürlü hamleye ve cesur atılışlara karşı olan bu görüş, CHP. nin ilkelerine sık sık sıkıcı hâle gelmesinin ancası, İnönü'ye rağmen, gerçekleştirebileceğini göstermektedir. CHP. de ise, İnönü'ye rağmen, bir şe yapıldığı simdiye kadar işitilmemiştir.

Sömürge Parti Meclisinde pek az tespit yapıldı. Cemil Sait Barlas, Kalkınma

Plânumun Parti Meclisinden geçirilmemesine gitti. Partinin yetkili organlarından saklanan plan, öncelikle yabancıların tasvîbe sunuluyordu. Fikri takip sahibi Muammer Aksöy ise, Çelikbaşa çattı.

Parti Meclisinin en ilgi çekici konuşmasının ise, tehlike çanlarını çalan müstafi Merkez İdare Kurulu üyesi Turan Güneş yaptı. Güneş, kısaca sunalar söyledi: «Yakın zamanda askeri bir darbe olacağını sanıyorum. Fakat işler böyle giderse, huzursuzluk önlenebilir ve 5 — 10 yıl sonra yeni bir 27 Mayıs kendiliğinden olur. Türkiye deşisti, bunu anlamak

ve değişikliklere ayak uydurmak lazımdır. Bugün parti liderleri ne iyi geçiyor demekle devlet idare edilemez. Yasaklarla ve şiddet tedbirleriyle de hiç bir şey sağlanamaz. Artık devlet idare etmek kolay değil. Devlet adamları için de, özel teşebbüs için de, eski rahat devir kapandı. Yakında grevler başlayacak, gösteriler yüzleşmeleri aratacak. Halk istiyecik. Yenitip bir liderlige ihtiyaç var. Bunu yapabilecek miyiz?»

Daha gelir tek kelime söylemeye Parti Meclisi tebliğî ve İndüstriyel krali söyler, bu konuda limit vermiyor.

ÖĞRETMENLER

Toplumumuzun en sağlam kuvvetlerinden biri olan öğretmenlerin Federasyon toplantısı, Atatürk'ü cepheden ümit kaynağı oldu. Toplantı, devrimcilerin mutlak zaferiyle sonuçlandı. Gericiler ve eski Federasyon Başkanı Feyzioğlu gibi «ılımlılar» tam bir bozguna uğradı...

Devrimcilerin zaferi

Aydına tertiplerle ve büyük ılımlılarla giden gerici Necip Aşkın grubu, daha ilk günden hayal kırıklığına uğradı. Öğretmenler, mavi bonek dağıtmalarla, tehditlerle ve kulis oyunlarına pabuç bırakacak ruh hâletine sahip değildi.

Toplumun barometresi olan Öğretmenler, haklarını ve devrimleri savunacak bir Federasyon istiyorlardı. İllimleri ve idareci maslahatçı gericileri mutlaka devireceklerdi. Nitekim C.H.P. yi de Atatürk devrimlerine sadakate zorlayan, Enstitülerden yetişme köy çocuğu Şükrü Koç ve listesi, mutlak bir başarı sağladı. Koç ve arkadaşlarının elinde Federasyon, öğretmenlerin ve devrimlerin tâvîsiz sesini duyuracak, uyku sever bakanlığı sarsacaktır.

Devrimci hava, daha ilk dakikada hissedildi. Söz alan hatipler, Feyzioğlu'nun Başkanlığındaki Federasyonun çalışmalarına şiddetle catıtlar. Bir hatip «Feyzioğlu Genel Başkan yaptık. Koltuğunda yığınla dertlerimiz vardı. Bular yüzüstü buraktı»

Öğretmenlere tecaviz ediliyor, öğretmenlere dövülmüyor, öğretmenlere hâkaret ediliyor. Eser verenlerimize komünist damgası vuruluyor. Bir taraftan kendini bilmez bir milletvekili subaylara küfredinice, bütün ordu ayağındı. Bize maruz kaldığımız oylara ise Federasyon ve Feyzioğlu seyirci kalyor, sözleriyle, öğretmenlerin derdini ve öfkesini dile getirdi. Niğde delegeesi Hüseyin Erol da «Yenitim Kurulu en büyük hatasını Tevetoğlu gibi bir adamın hücum ve çamur atmalarına karşı susmakla yapmıştır. Tevetoğlu yurdumuzun en yoksun yerlerinde çalışan öğretmenlere kara sürerken, Federasyon Tevetoğlu na mi hak veriyordu?» diyecek Feyzioğlu ekibinin korkak tutumunu ortaya koydu.

Aydına gitmeye vakit bulamadığını söyleyen Feyzioğlu, bir teografla aleyhindeki hayatı düzeltibileceğini umdu. Fakat Aydos Toros'un ifadesiyle «Teograf okununca, delegelerin yüz hatlarında kırmızılık değişmedi, aksine coğaldı»

Feyzioğlu, öğretmen kitlesini «Devrimci olan ve olmamış diye bölenin» doğru olmamışım savunarak, pasif tutumunu hâkî göstermeye çalışıyordu. Gelgelelim ilk bakışta doğru gibi görünen bu ifdia, gerçeklere gözünü kaptırdı. Tevifik İlerinin gayretleriyle bu bilinmekte yarattılmıştı. Öğretmenler anacak Atatürkçülük ve devrimcilikte bir leştirilebilirdi. Atatürkçülük ve devrimcilik dışında birlik fikir, statükonun ve gericilerin korunması demekti. Orta yollar, bu yüzden, bilerek veya bilmeye rek gericilerin savunucusu hâline gel-

yordu. Öğretmenler bunu anladıkları için ılımlılara ve ortaoyoculara itibar etmediler.

Bu urada, İzmir A.P. Senatörü Ömer Lütfi Bozcahanın Kayseride bütün öğretmenleri komünistlikle suçlandırdığı haberî geldi. Dört öğretmen, bu sözleri bir tutanakla tesbit ederek, olayı adilîye intikal ettirmişlerdi. Bu haber kongre havasının elektriklendirdi. Kongre deşîrinden protesto telgrafları yazdı. 27 Mayıs Fikir Külliyesi Genel Başkanı Mecdîî Eren, «27 Mayıs Fikir Külliyesi olarak, Senatör Bozcahanın zihniyetinin ve bu zihniyeti destekleyenlerin dün olduğu gibi yanında karşımızdayız ve başlarımı ergeç ezeceğiz» diyordu. Bu öfke karşısında, Millî Eğitim Bakanı Zümrum tutumu son derece ılımlı oldu. Gerici Senatörden, «Sayın» diye bahsederek ve 4 öğretmenin zabıtâ tesbit ettiği sözlerin yanlış olabileceği ileri sürürek, Millî Eğitim Bakanı Hatipoğlu, öğretmenlerden ilk kötü puanı aldı.

Öğretmen Azmi Aytan'ın ifadesiyle, «İzmirde, Konyada öğretmenler öldürüldürken, Odemişte ırzına geçirilirken» sunan Feyzioğlu, biraz geç de olsa konuşmak lüzumunu duydu. Fakat yine de «Eğer doğrusa» sözleriyle başıyan çok ılımlı bir demeç vermekten öteye gidiemedi.

Öğretmenler, gerici Senatörü protesto için Aydın ve Kayseride iki yürüyüş yaptılar. Aydın yürüyüşünde, Atatürk resminin gerisinde yer alan öğretmenler, birbirine kenetlenmiş şuralar hâlinde sokaklardan aktılar. Yürüyüşü destekleyen Vali, öğretmenlerin sevgisini kazandı. Feyzioğlunun bir türlü gericiliği kondurmadığı ilk öğretim Umum Müdür Yardımcısı Necip Aşkın ve arkadaşları, sessiz yürüyüşe katılmaya bırak, gerief hâviyetlerini açık ortaya koydular.

Ekiçi gün Kayseride öğretmenler yürüdü. Öğretmenlerin elinde, su dövizleri vardı; «Millî Eğitim Bakan istifa. Öğretmenler Komünist diyenlerin kundan şüphe ediyoruz. Ey gafl zihniyet lânet sana. Gericilere Atatürk devrimleri ezdirilmeyecektir. Bu içgenc eliler bizden değildir. Gençliğin yunruyu yobazın bombardan kuvvetlidir. Temiz ve yapıcı zihniyetimize dîl uzatanlar kahroşun. Sömürgecileri ezmeye hazır. Senatör olsun amâ!... Büyük Meclisin küçük üyesi»

Bu dövizleri okuyan bir Türk aydın, bütün Türk aydınları öğretmenler kadar imanlı, kerârî ve cesur olsa, Türkîyemiz hiç bu hâle düşer miydi? diye içini çekti. Fakat aydınların büyük çokluğunun hıyanetine rağmen, öğretmenler, gençlik, iççiler ve gerekirse ordu, gerici kuvvetleri ve çıraklı aydınları yere sermesini bileseler.

Sosyalizm ve Milliyetçilik

Ismail H. Oğuz

27 Mayıs İnkılap hareketinden sonra kütle sorunları belirli şekilde gün ışığına çıktı, toplum bütünü ile kalkınması için yeni metodlar aranmaya başlanmış ve sosyalizm cereyanına karşılık olarak eski millîyetçi ekol yeniden faaliyete geçmişti. Ancak, çağdaş milliyetçilere iki gruba ayrılmış görünüyorlar. Birinci grup, Gökalp'in irâcılık ve pan-Türkizme giden mefkûreciliğinde israf etmektedir. Yani, bu grup içindekiler göre asıl vatan Turan ve Misaki Millî sınırları içinde Türkiye -son vatan parçasıdır. Teorik bakımdan bu fikrin sakatlığı üzerinde çok söz söylemiştir. Bunun yanında olaylar da söylenenleri çok az şekilde teyid etmiş bulunmaktadır.

İkinci grup içindekiler son yarım yüzyıllık süre içinde olan bilinden ve yapalın uyarmalarдан ders almış görülmüştür. Bular bir «Anadolu Türkîlîginden» söz etmekle, Anadolu milliyetçiliğine târik başlangıcı olarak bin yıl öncesini almaktı (1) ve pek acı olmasa da ilk saflığum milliyetçiliğin kurasını teşkil etmediğini (2) ifade etmektedirler.

Bu milliyetçi gruplar arasında felsefi bakımdan büyük bir ayrılık yoktur. Bular hem İslâme, hem de tâlikcülâr (muhafazakâr), gelenekeşîdler (fanansperest): buna rağmen Atatürk ilkelere bağlı oldukları iddia ediliyor. Evvelâ İslâme devlet anlayışı Atâtürkçülükle bağıdaştırılamaz. Atâtürkçülüğün lâik devlet görüşü. Anadoluda yaşayan ve yeni Türk Devletinin toplum unsuruunu teşkil eden halkın, her seyden önce din farklılığı ile parçalanmasını önlemeyi amaç edinmişti (3). İkinci olarak tâlikcülâr Atâtürkçülüğün devrimîlik ilkesine karşıdır. Gelenekeşîğin durgunluk ve ataleti körüklediği bîzim gibi geri kalmış bir toplum içinde bu görüşe bağlanmak, hamle gücü ve kuvvetini daha hareket noktasında felece nüratmak demek olacaktır.

Fazla olarak bu grupların belirli bir ilksâdi doktrini de yoktur. Yerine gôre devletci, yerine gôre liberal görüsüldürler. İkinciler birincilerden ayrı olarak ilksâdi olaylara önem vermiş görülmüştür; fakat bu, günün modernleşme uymak gibi bir şey. İkincisi hâdiselerin yalnız sözü ediliyor. Bu görüşlere bağlananlar, kendi ekollerinde yetişmiş elit sınıf ilâkârlara gelince kütle sorunlarının hızla çözüleceği kanısındalar. Millîyetçiliğe bir doktrin gôzü ile bakalar, istedikleri millîlik değilidir, bu bir (izm) dir. Nasionalizm sibirî degeni ile dokunulmakla, onlara göre, her zorluk hemen giderilecektir. Yukan'dan aşığı emirler vererek Durkhem vari bir millî ruh fâja etmemi tasarılayan nasionalistlerimiz mihayyilelerinde yaratıkları cennetin «sonsuzluğuna», adına milliyetçilik dedikleri bir tahta atla koşmaya hazırlanmaktadır. Peşine tâkîmakedikleri Önderler bilinen tippen kimseler değil, fakat «Millet Mistikleridir» (4). Yeni milliyetçilere amâcına varabilmek için eski Demokrat Partililer ve onların artıkları ile birlikte, halk arasında bol bol din ve muakkadat İslâmcılığı yapmaktadır. Onlar, önceleri çok denemmiş ve verimsizliği 27 Mayıs İhtilâli ile tescil edilmiş olan bu metodla millet mukâderatına hâkim olunamayacağını unutmuş

görünüyortar. Bununla beraber, tarih zamanı gelince dersini vermekte tereddüt göstermeyecektir. Muayyen bir fikir sistemine bağlı olmayan düzensiz oligargilerin zaman zaman topumlularını yönetimi üstlendikleri görülmemiş seyirlerden değildir; fakat bunlar özeri itibarı ile geçici birer idare olmaktadır ileri gidermemiştir.

Yukarıda değer ve niteliğini açıklamaya çalıştığımız saçı hareketler kapsamında, toplum içinde günden güne büyük bir gelişmeye kaydeden sosyalist düşünce sistemi her seyden önce bir ilksâdi düzen olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sistemi, yüzyılların ihmâlinde uğramış yurdumuzun hızla kalkınması ve toplumumuzun kısa zamanda çağdaş uygarlık düzeyine çıkarılması için girişilecek faaliyet ve alıkonacak tedbirlerin devlet eliyle düzenlenmesini ve yürütülmesini ister. Büyük kâfiplerin aja ve patron azzâma kul olmalarını reddettiği kadar, toplumun bir elit sınıf tarafından yönetilmesi fikrinin de karışımındadır.

Bu topraklarım insana insana olmak ihtiyacı ile deger verir; ferdin devleti kendi dünyası dışında ve kendine yahane görmesini öner. Ferdinand kişiliği ile devletin kişiliği arasındaki ayrılığı ortadan kaldırmayı amaçlarından biri sayar. Sosyalist düzende en alt kademe kâfiye, sendikâda, fabrikada, çâfîlikte kurulacak muktar idareler derece derece merkeze doğru giderek bütün yönetimini fizik bünyesini meydana getirir. Ferdinand kişiliğini ortadan kaldırılmak ise gayedir.

İste Türkiye'de gelişme halinde olan sosyalist cereyanın ana ereğî budur. Böylelikle aydın -cahil, ilerici - gerici, devlet - fert ayrıklıkları ortadan kalkmış olacak, kalkınma için sağlam bir ortam meydana çıkımsı bulunacaktır.

Sosyalist görüş reformevidür, ilâkîler, devrimcilerin halka rağmen değil, halkın birlikte ve halk eliyle gerçekleştirilecektir. Bu yönde ve bu yolda Atâtürkçülüğün kaynağını inlimektedir. Sosyalistlerimiz evrimevidirler, Atâtürkün hâret ettiği yolda onun getirdiklerini de aşmayı, daha ileriye gitmeyi amaç edinmişlerdir.

Kısaç, gerçek milliyetçiller, sosyalistlerdir.

(1) Bk. Yarınski Türkiye, Nurettin Topçu, İstanbul 1961, S. 158.

(2) Bk. Aynî Eser S. 143, 144.

(3) Bk. Dr. Frank Tachau'dan Çevr. Forum Sayı: 145, S. 22.

(4) Bk. Nurettin Topçu, aynı eser, S. 136.

Öhhöööö

Bildiri

Millî Eğitim Bakanlığı söyle bir bildiri yayımladı:
«İzmir Senatörü Sayın Ömer Lütfi Bozca...»
Gerişini yazmıyacağım.
Bundan böyle kimseye «Sayın» demeyeceğimi saygımla sözderim.

Bâlâ'dan gelen ses

AP'nin Bâlâ İlçesi Kongresinde Tevetoğlu Fethi beg söyle dedi: «AP'ye düşmanlık, demokrasiye düşmanlıktır.»
«Kurnaz hırsız, karakola kahve tarası» derler.
Ah, zavallı demokrasi!

Karışık salata

Tevetoğlu Fethi beg'den bir cevap: «Türk milleti, kendisinin ve memleketin yüksek menfaatleri aleyhine çalısmak isteyen müfşit, sefil, vatanşız ve milliyetsiz sapıkların bezeyanlarındaki gizli ve kırılı emelleri anlayamayacak ve onları misamana gösterecek bir heyet değil dir.» (Bâlâ İlgesi, AP, Kongresi notundan)

Dr. Recep Doksat'tan sağlık öğütlesi:

«Tenyalar ve başlica barsak parazitleri doğrudan doğruya insana gelmezler. Hemen daima yenen bir etli veya kırılı gıda maddeleri vasıtasyyla bulasırlar...» (bir gazeteden)

Debreli Hasan

Erzurum'da harp oyunlarını yöneten İnönü:

— Tatbikatta bol mermi yakını, dedi. Köylüler ise kendisine:

— Bize toprak verin, dediler.

«Bol mermi vakıf» diyen Başbakan, ne olur bir de, «toprak verin» desin ya! Mermi gürültüsüne alırdı etmeyen İnönü, ağa zırftısına hiç tahammül edemez!

Onun için, «At matını Debreli Hasan, daglar inlesin!»

Yatma grevi

Sümerbank Dettehdar Fabrikasının Vargel dairesinde çalışan işçiler yemaya grevi yaptılar.

Neyçeyim öyle yatmayıllı İşverenin listline yatsımları ki anlayam yichtetiklerini. Kanunuñ üstüne yatan işverenin üstüne yatsılmaz mı?

Huzur ve sükünlük

Herkesin, hattâ ikinci Koalisyon'a katılan partilerin bile ağızında «huzur ve sükünlük».

Ama, hepsi başka telden çalışıyor.

İşçinin huzur ve sükünden anladığını, iş, ekmek, grev, toplu sözleşme, güven!

Tüccarın huzur ve sükünden anladığını. Çok kazanmak, lyl kazan atabilmek. Kürk ışılıne kürk gümek apartman ışılıne apartman dikebilme.

Dilencinin huzur ve sükünden anladığını: Bol sadaka toplayıbmek.

sükünden anladığını: dokunmayın, uyuya-

Mecislerin ve hükümetin huzur ve çağrı.

Biz galiba hâlâ nekahet devresindeyiz!

Baraj aşılıyor

Almus Barajı'nda çalışan işçiler Tokat Valiliğinden yürüyüş izni aldılar, Almus'tan Tokat'a kadar yatinumak yürüyeciklerdi. Almus — Tokat arası 40 kilometredir.

Fakat, haklarını aldıkları için yürüyüştür vazgeçtiler.

Koalisyon sevdalısı İnönü'nün bir sözcüklü aktaralım buraya:

«Bir memlekette namus erbâbi, en az, namusuzular kadar cesur olmalıdır o memlekete işin kuruluş yoktur.»

Göç

Almanya'daki işçilerimizin sayısı 16 bin 500 olmuş. Her ay 1000 işçi yollu-

Mehmet Can'ın

Tuzluca'sından

geliyorum ...

Mehmet Can
Aranan İdareci

Tuzluca'da 1 yıl Hükümet Veterineri olarak bulundum. Mehmet Can'dan önce ben Tuzluca'daydım. O tarihlerde onun ismini bile bilmiyorduk. Mehmet Can'ı bize Cumhuriyette Yaşar Kemal'in yazıları tanıttı. Yolcular vareden kaymakamı, Savcı İbrahim Sayılı ile birlikte Yaşar Kemal'den ögrendik. Her ikimiz de «Mehmet Can, Tuzluca bir gelses» diyorduk. Sonra bir gün Mehmet Canın Tuzluca'ya tâyini haberini okuduk. Hem üzüldük, hem de sevindik. Tâyinin şekli bizi üzmüşü, ama Tuzluca Mehmet Can gibi bir Kaymakam kazandı diye de, memnun olduk.

Once sizlere Tuzluca'yı tanıtayım. Tuzluca, Rus hududuna 5 kilometre mesafede üçer bir köyden ibaret. Kasabanın 1200 kişilik nüfusu 3-400 yıkık vivan evde barındırıyor. Evler topraktan ve penceresiz. Evlerin üzerinde bir delik, pencere vazifesi görür. Rustardan kalma binaları halk yıkmış. Kasabada tek bir okul var. Doktor ve ecza dobrası yok. Halk, hastasını 62 Km. ötede İğdir'e götürür. Modern Sağlık Merkezi, doktorsuz ve ilâçsız durur. Kasabada tek bir otomobil var: O da kaymakamın arabası.

Halk, fâkirdir. Geçimini hayvancılıktan sağlar. Buğdayını dışarıdan alır. Nehuttan yapılan «Bozbaş» millî yemek'tir. Fakat açlık, Tuzluca'ların kapı yoldaşdır. Fakir Tuzluçuların Belediye büro'si de olmalıdır. Bu yüzden, bütün iyi niyetlerine rağmen, birçok kaymakam kasabada birçey yapamadı.

Tuzluçada Azeri ve Kürt azılı vatandaşlarımız yaşiyor. Kürtlerin şâhı Mehmet Şâkir isminde bir Şîh efendi, bellî bir iş yapmaz. Halkın verdiğiyle geçinir. Okur, Üfler, hastaları tedavi eder. Halk onun peygamber sülalesinden geldiğine inanır ve Şîh için yâyeceğinden hisse ayırr. Fakir Tuzluca halkının Şîhi da, tabii ki halk gibi fakir. Azerilerin mânevî lideri ise Şeyh Sâmit sülalesinden geldiği söylenen Tevfik Ayrim. Tevfik Ayrim da hiç bir iş yapmaz, emâlikinin gelirliyse geçinir.

İki ayrıır arasımda mücadele yoksuntur. İki grubun, seyrekte olsa, birbirilerinden kır allığı bile görülebilir. Kasabada sert parti çekişmeleri de görülmektedir. Coğunluk, oyunu eskiden D.P. ye verirmi. Son seçimde de Tuzluca, aynu A.P. ihanine kullandı.

Kadırlı ajanlarının gazabına uğrayan Mehmet Can'ı böyle bir Tuzluca buldu...

Mehmet Can, İlçeye geldiğinde ben izindeydim. Bir hafta sonra döndüm. Mûbâlağasız, söyleyorum Mehmet Can bir hafta içinde kasabamın havasını değiştirmi. Bir haftada başarılan işler sunlardır:

yormuşuz.

Eh, bâri memleketi de Batı Almanyâ'ya taşıyam da, olsun bitsin.. Nasıl olsa işçileri gönderiyoruz. Grev, Toplu Sözleşme hikâyeleri de böylece bittiş olur.

İnsallah!

Erzurum'da Atatürk Üniversitesi'ni geçen İnönü:

— Bu Üniversiteyi beğeniyorum. Bir

— Bütün dükkanlara badana yapılmış, vitrinler yesile boyanmıştır.

— Yillardır sürüncemedeki kalan Ziraat Bankası inşaatı ele alınmış, inşaat yeri hazırlanmaya başlamıştır.

— Temeli atılıp kalmış olan Ortaokul binasının tamamlanması için para toplama kampanyası açılmıştır.

— Muhtarlar toplanmış, derhal köy yollarının onarımına girişilmesi planlanmıştır.

— Şehrin içinde olan su arklarının betondan yapılması kararlaştırılmıştır.

— Kaymakamlık binasının befonia ürtülmüşse, bahçenin de ürnek bir seze bağırsa haline getirilmesine başlanmıştır.

Bütün bunlar bir hafta zarfında Tuzluca'nın havasını değiştirmiştir; Mehmet Can sadece kasabada değil, bölge sôhret sahibi olmuştur. Çivar yerlerden Mehmet Can'ı görmeye geliyorlardı. Kars Valisi, bu yüzden Mehmet Can'a takılıyordı, ona «Seni merak edip görmeye geliyorlar. Mehmet Can, gelenlerden 50 kuruş yüzgörmülü alacağım» diyor du.

Tuzluca imara muhtaç bir yerdidir. Her geyden önce kasabannı elektriği yoktu. Daha önce, fakir Belediye Kararı emekliye ayrılmış elektrik motorunu satın almıştı. Fakat motör kullanılmaz halde yataktaydı. Yollar bakımsızdı. Tuzluca'nın köylerle arasında yol diye bir şey yoktu. En yakın bir köye bile motorlu väsiat ile gitmek imkânsızdı. Hatta bazı köylere at sırtında da jitmek çok zordu. Köylerin su işleri, çikmaz dayadı. İhtiyaç karşılamayan köy su arkaları, 48 yıl önce Ermeni işgalinde yapılanlardan ibaretti. Halk herşeyi hükümetten bekliyor, kendi inisiyatifiyle hiç bir işe el atmıyor.

Çalışma kampanyası

Köylüler kendi ihtiyaçlarını kendilerinin karşılamalarını öğretmek üzere. Mehmet Can, derhal kendi kendine yardım kampanyasına başladı. Devletin yardımını ondan sonra gelecekti..

Bu güç bir işti. Yillardan beri ihtiyaçlarının ne olduğunu bile kestirememiş olan bir halkı geniş bir çalışma faireliyete yönelik kolay değildi. Her geyden önce Tuzluçulara çalışma süresinde neier başarılacagını göstermek; çalışmanın nimetlerinden sâdece kendilerinin faydalanaçğını anlatmak gerekiyordu.

Bu temel anlayış içinde, kısa zamanda çok şeyler yapıldı. Bunun en güzel örneğini, Mehmet Can ile birlikte köy yolları inşa etti. Teftiş için gittiğimiz zaman gördüm. Köylüler dinamik kaymakama söyle dövürdüler: «Eleg, yol yapmak için muhtar bizleri toplayıp

götürürken sana kızyorduk. Akşam dönlüşümizde yaptığım yolu görünce, kız günümüz biraz geçiyordu. Ama şimdi sana bol bol dua ediyoruz.»

Akımda kalan başka bir örnek teşu: Mehmet Can'a bir köyden geçti. Köylüler önlümüze çıktılar. Tam da ögle zamanıydı. Misafirperver Türk köylüsü, yemeğe kalmamız için israr etti. Fakat bu köy halkı, köy yolunun onarılmasını yapmamıştı. Daha önce Mehmet Can, bu köye yolun onarılmasını tamamlamak için 15 günlük mühlet vermiş, ama köylüler işe boş vermişti. Bu sebeple yemeğe kalmadı, derhal köyden uzaklaştı. Akşam üzeri tekrar köyden geçen, muhtar ve köy ihtiyar hebetinin «Köye mevcut erkeklerle birlikte, ellerde kazma kurek; bozuk yolu onardığını gördük.»

Köylü çocuğu Mehmet Can, köyde psikolojisini çok iyi biliyor. Onların dilden anlıyor, onların dilini konuşuyor, onları inandırıyor ve sevki eğitiriyor. Nitekim 2 ay sonunda, eveleler atla bile gidilemeyen 25 köye, kaymakam arabasıyla gidebildik. Şimdi sıra, okul ve içme suyu dâvâlarım haline geldi. Ayrıca Tuzluçuların gelirini artırmak için Tuzluçuların istikbalini, hayvancılık ve meyvacılık Meyva fideliği kurmak, korunga ve yonca ekimini geliştirmek ve kuraklığa karşı yem stokları hazırlamak lüzumu. Mehmet Can, bunları sağlamaya uğraşıyor.

Kasabanın içinde de hizâ bir imâr faaliyeti başladı. Ortaokulun tamamlanması için halktan 12 bin lîar toplandı. Devlet teşebbüslerinden yardım istendi. Sular İdâresi, mühendis ve malzeme yardımı yaptı. Orman İdâresinden de kereste alınacak.

Mehmet Can, fakir belediyyenin görevlerini artırmak için didinîydi. İller Bankasından da kredi sağlanacak. İlk iş kasabanın aydınlatılması. Tuzluca yanında aydınlatılığa kavuşacak.

Halk kaymakama inanıyor, kaymakam işe halk için galıyor. Bu kadarı bile, fakirliği ve imkânsızlıklar yenmeye yetiyor. Hem burada Kadırlıdeki gibi ajanlar da yok. Mehmet Can'ın sağ rahat, Vali de onu destekliyor. Tuzluca'nın yüzüllar boyu değişmeyen kaderini değiştirmek için, halk çocuğu Mehmet Can'ın da daha fazlasına ihtiyacı yok.

Hasan ZEYBEK
(Veteriner)

— hâlî tef satıyorlar.

Ne dersiniz, zevke eğlenceye mi işaret, yoksa Ankara'da ayların coğaldığına mı?

Sakın, tenekenin yerini tef almış olmasın? Hani, bir de bu var...

Hüseyin Korkmazgil

AÇIKLAMA

Cavid Oral'ın Cevabı...

CHP. ve AP. etiketiyle iki defa Tarım Bakanı olabilen Cavid Oral'dan eğlenceli bir küfürnâme aldı. YÖN'ün, ilk tasarıyla Tarım Bakanının yaptığı değişiklikleri karşılaştıracak, Anayasa çerçevesinde ortaya koyduğu tenkitlere cevap vermekten dikkatle kaçınan Oral Ağanın sevimli yazısı, hem eğlenceli, hem de bir bakanın seviyesini gösterdiği için öğretici... Bizi kimler idare etmiş, yarabbi!

Her çevreden gelen sert tenkitler karşısında, İnönü Hükümetinin bile «Efendim, ön projedir» diye savunmak -tan kaçındığı tasar, ile ilgili cevabı, okuyunuz, gü- lünüz ve bir bakanı tanıyınız. Üşenmezseniz cevabı, YÖN'ün 9 ve 28 nci sayılarında çıkan yazılarımıza karşılaşırınız.

Okuyucularımızın çok iyi bildikleri şeyleri, bir defa daha tekrarlamamak için cevabımızı burada kesiyoruz. Yalnız çok ufak bir nokta: Oral Ağa, şahsi arazisinin miktarını (Oral ailesinin değil), Bakanlar Kurulunda 2 bin, YÖN'e ilk cevabında 1500 dönüm olarak gösterdiğini kabul ediyor. YÖN'e cevabında Bulduktaki 500 dönüm arazisini hesaba katmamış... Sonradan Cavit Ağa konuşuyor: «Yalan söylemek hiç adetim dejildir!..

YÖN Dergisi Yazı İşleri Müdürlüğüne

27/6/1962 tarih ve 28 sayılı dergide sözde toprak reforma tasarımları konu yapan gerçek məsələlərdir. Fakat həkayət etmedim. Çünkü siz, Toprak Reformunun yalnız politik bir mevzu yapılmaması ve bittin toprak sahiplerinin arazilerinin elliñinden alınmasını ve nerede ise o insanların vətandaslıq haklarından mahrum edilmesini isteyen ve bunu iddia ettiğimiz İftirasi ile çırpanız asırı doktrinellərdiniz.

Kaldı ki aşırı bir sosyalizm akidesinin yayıcısı ve savunucusu olduğunu nəşir hayatına bağladı; gündən beri göstərmiş bulunan YÖN Dergisinin biraz daha ciddi, biraz daha objektif olması icabet miydi?

Amma ne yazık ki Toprak Reformu gibi bu kadar mühim bir kanun mevzuu həkkində makalelerinde ciddiliğten ve samimilikten bir əser bile yoktur. Zira yazılarınız, ənənə Bakanlıklar arası teşkil edilen ve Üniversite Professörlerinin de iştirak ettiyi ve konu üzəndə geniş kadrolu solahiyəti bir heyət tərəfindən prensipleri təsbit edilen ve etasları hazırlanmış ve sonra da benim başkanlığında çalışmış bir heyətin tamamladığı bir reform tasarımını bu kadar indi, bu derece gayri ciddi ve böylesine bir hüdaiyyətli içində mütləka etmekte ve kötləmektedir. Həm də davranışınız aklın, məntiqin ve vədanın kabul edilecegi təhmin olunur.

Fakat kasıtlı ve peşə həkimlərə danan bu yazılmış okuyan herkes, derhal analmışdır ki sarf edilən bu gayrot ve takip edilen taktik, Toprak Reformu tasarımının ilmə bir şecline ve ilmə bir metodla kritigi yapmak değil, politik ve demagojik bir ifade ve eda ile doğru-dandan doğruya jaşuma isnad ve iftiralar yöneltmekdir. Amma bu cabanızın mənasını anlamak güç bir şey midir?

Anayasanın Əmir hükümləri

Evet ne yapalım aramızdaki görüş ve anlayış farklı çok biiylik. Çünkü siz, Toprak Reformunun yalnız politik bir mevzu yapılmaması ve bittin toprak sahiplerinin arazilerinin elliñinden alınmasını ve nerede ise o insanların vətandaslıq haklarından mahrum edilmesini isteyen ve bunu iddia ettiğimiz İftirasi ile çırpanız asırı doktrinellərdiniz.

Ben ve tasarımın hazırlanmasında emekleri geçen değerli uzmanlar iş, Anayassamızın vətandasına tamidü eçitlik hak ve hürriyət ilkeləri ve prensipleri içinde normal hukuk kaidelerine bağlı bir Devlet nizamının anlaysı ve görüyü ilə davranan insanlar durumundayız. Tasarı herşeyden önce Anayasanın 37, 38, 41 ve 42 inç maddelerindən və bu maddelerin mənənə və esprisindən kənüt alarak hazırlanmışdır. Zira değerli hukukçu arkadaşların da katıldığı bu heyətten, sizin anlaysı ve arzunuz görə Anayasaaya aykırı və hukuk nizamımızı zədeleyici həkimləri fəxile alaa bir tasarı çıkmadı.

Dağıtım miktari :

Süphəsiz ki bugünkü modern məməkənlərin kabul ettiləri gibi her millətin milli yapısı içinde toprak mülkiyetinin və toprak rejiminin kendinə görə bir özüllü yaradı; sosyal və ekonomik problem və cəreyanların öncənətgəzəli bir sərhəd hədudlu bir toprak mülkiyetinin var olmasına və devamını iddia etmek zamanı da geçmişdir. Ancak bu, sizin arzularınız gereğince toprak mülkiyetini bissiblən inkar və red etmek demək deyildir. Bu günkü dönya toprakta əzel mülkiyetin aşırı derecede kəytulanmasını, hazır aktiblərlə ilə birlikdə demirperdenin arkasından başka nerede görmek mümkündür?

Toprak Reformu tasarımını her oku-

Cavid Oral
Bakanlık da yapıtı

yan kimse görecettir ki, bu tasarıın çok belili karakteri Türk köylüsünü toprak sahibi yapmak ve iktisaden yaşayabilir nile ziraat işləmeleri yaratmak. Ve yine herkes görecettir ki, 5.000 dönümle kayıtlanan azanı özel mülk biiyliklə yahmız kurak bölgeləre inisar eder. Zira bölgelerin özüllərinə kurn veya suln ziraat yapmalarına və verim kabiliyətləri ne görə bu miktar azalmakta və iyi iklim və toprak şartları altında 1.000 dönümne kadar inmektedir. Bunun yanında işletme kredisini ve işletme vasıtaları birlikte nazari dikkata alınmak suretiyle köylüye dağıtilacak toprak miktari işe simdiye kadar təbii edildiği gibi 5 dönüm, 10 dönüm olmamış ve bir köylü ailesini besleyəcək və onu memlekət işihsaline faydalı kılacak miktara inceleməktədir.

Kanunlaşdırmanın on yıl müddətli təktiilindərilməsi, topraqın gerçek bedeline nazaran həmlik edilmesi, kanunun makabline təsnil edilememesi gibi həsuslar, Anayassamızın əmir həkimlərinə dəndir. O halde bu həsuslarda beni hangi hak və həngi vədanı döglü ilə tenkid və müvahaze edər, yapıcı bir zihamiyət və çox iyi niyetlərle hazırlanmış bulunan bu tasarıyı gölgelemeye kalkışabilirsiniz?

Kadastro:

Kadastro işlərinə gelince, bu da sizin maksatlı olaraq umumi efsəvi bulandırmak üçün ileri sürdürünlər şekilde deyildir. Kadastro işləri Toprak Reformunun tətbiqatını 100 yıl, 200 və gecikirəcək bir məsələ adətən teşkil etməz. Eger yurt topraklarının kadastrosu bu gline kadar yapılmamış veya tamamlanmamışsa bunda bənim bir kabahatım olabilir mi?

Kaldı ki Toprak Reformunun sadəcə bir bölgədə deyil bir çox bölgelərde bir den başlamasıda kadastro məcburiyeti mani olmayıcaktır. Zira bugünkü əlli teknik imkânlar və vasıtalar hem istenilen bülgenin kadastrounu çox süratle yapmayı imkənlən kılardı və hem de Devlet və həsusü sahislara səlt toprakların miktarnın belli olmasına Reformun gərcəkliyi həsrənlər. Ben de size soruyorum komünist memlekətinin disinda və cəbrî bir metotla dünyadan nəresində çox kişi bir zamanda tasarıının derpi ettiyi anlaşılmışdır. Buna bəndə bir toprak reformu gərcəkliyətən məmkindir.

Size şunu haber vereyim ki eger Devletin mali tətbiqatı və təqibatlı güclü imkân verirse və Devlet her yıl, tasarıda derpi edildiği gibi en azdan 100 milyonluq bir əzel fon kurabılırlar, imar və İslahia kultür arazisi haline getirilebilecek 10 milyon dönümlük araziyle 20 milyon dönümlük sahə topraklar fizerində metodu və bilgilil bir çalışma ilə bu reforma gərcəkliyətən məmkindir. Hangi mədeni və demokratik memlekət bu mənzərəni işi bir iki senedə həllətmək imkənlən bulabılır. Size şu cihəti də haber vermək istərim ki bu tasarı əsas kanunun prensip və hükmünlərin işinə almaktadır. Bu kanunun tətbiqatını kolaylaşdıracaq təpkişlənmə kanunu, tülzüglü, talimatnaməsi, dağıtım və çox küçülmüş toprakları toplulaştırma öncə planları hazırlanıb.

4753 sayılı kanun:

Dikkat nazarınu çeken diğer bir nok-

ta da bu tasarı münasebetiyle 1945 yıldada çıkarılan 4753 sayılı çiftçi toprak landırma kanununun konusulması sənədində geçen münakasaları, kendi tezinizi həkəm göstərmək eməliyətən tek tərəflə ola rak bu neşriyata karışırmanız olmustur. Ve bir taraf methüseña edilirken digər taraf batırılmak istənmişdir. Niçin və nedən?

1945 de çıkarılan 4753 sayılı kanunun toprak miktarı 50 dönümə indirəcək olan o malim 17 nci maddesinin Halk Partisi Kurultayı tərəfindən red edildiğini və Böyük Milli Meclisinde təsdiq etdiğini mucip sebepleriyle və okuyucuya mukayese imkəni verecek karşılıqlı tartışmaları olduğunu gibi niçin nə retmediiniz?

Hərtər bu yeni toprak reformu təsərisi da öncə okuyucularına arz etmək və sonra tenkidinə girişmek bir ily niyeti eseri olmaz mıydı?

Amma sizin maksadınız Toprak Reformu təsərisini ilmi və obyektif bir görlükle həkəm və həkikata uyğun bir şəkildə tenkid etmək deyil ki...

Bütün məsələ galiba beni töhmətlen dirmək və beni tehdidə kalkışmak gəyəsi ne matuf bir davranış göstərisində bulunmaktır.

Bu davranışınızı ciddiyyətli bağdadıramadım və bir latife olaraq karşılıdım doğrusu. Zira, ben məlum metodumuzda qəkinəcək və korkacək və presnip və kanatlarından fedakarlı edəcək bir insan deyilim. Bunu böyük bilinir.

Süpə yok ki hər bir kanun tasarıının noksəsiz və kusursuz olduğu iddia ediləməz. Toprak Reformu təsərisi da, kymətli iki heyət tərəfindən hazırlanmış olmasına rağmen eksik kalmış tərəfləri bulunabilir. Yalnız bu tasarı hənüz son şəklini almamışdır. Daha Hükümet tərəfindən inceleneceək və sonra Böyük Milli Meclisinde etrafı konuşma və tartışmala rətib tutulduktan sonra kesin və kəməl şəklini almış olacaktır.

Su halde, YÖN'ün aşırı sosyalist ya ziclarının bu həsnə fikir və kanaatlara vərə, umumi efsəvi ciddi olaraq aydınlatmaq imkən, fərsat və vəkitləri de vərəməktir.

Yalnız su kədərini söyleməliyim ki, bu tasarıyı hazırlayanlar ne topraq çiçək sakısında görmüş, ne ziraat işləməcəlində başarısızlığın həsrənini uğramış və ne de şu veya bu hissələri təsiri altında hərəkət etmiş kimslərdir. Bu tasarıyı hazırlanınlar, memlekətin sosyal, politik və ekonomik durumunu, istibsal kapasitə və gücünü və gerçek şəhərləri en azdan sizin kədər bilen və sosyal adaletin təhakkuku və Türk köylüsünün topraklaşması təcərünləndə isteyen insanlardır. Bundan dolayı hazırladıkları tasarıının Milli bün yeye uyğun, sosyal və ekonomik hayatımda muvazene sağlayacak bir tasarı olduğunu inancı və vədan huzuru içinde bulunuyorlar.

Arazimin miktari :

Size merakınızı gidermek üçün arazimin miktarı: tekrarlaşdırma fayda nəmarı. Vekiller Heyetinde bir söz sənədində, arazimin miktarı, 1945 vələndə 2000 dönlüm bugündə 2000 dönlüm olduğunu söylemiştim. YÖN'de 1500 dönlüm deyilmiş Akdam kəyindəki arazimin miktardır. Bunun dışında 500 dönlüm de Bulduq da olduğuna görə mevcudu 2000 dönlüm edər. Yalan söylemek həc adətim deyildir. Bu ancak isnad və iftiracılardan ahək odaklı bir şəydir. Sayet arazimin miktarı tapu miktarı və numaraları ilə ögrenmək ihtiyacında isəsiz Adana tapu dairesinə müraciət ediniz.

Size son sözlerim şudur:

Ben ne bir sınıfın səzəliliyim və ne de bir sınıf mücadəlecisiyim. Benim gözümde bir və bütün olaraq yalnız Aziz Türk Milletinin varlığı, mənfaatları və esenliği vardır. Düşüncələrində həkim olan budur. Kalbinin derinliklərində yine bu inançlar həkimdir. Eger yurdumuzun bugünkü sosyal və ekonomik şəhərləri kəsəndə zaruretinə mandığım bu Toprak Reformu Tasarısı kanunlaşır və gerçəkliyətən buna nəzər və payam və bir reyim olmamış bahtiyarlığını duyarım.

Cavid Oral
Adana Milletvekilli

İste kocaman bir gecekondu mahallesi...

trif etmek gerçekten pek zor Türk köylüsünün gücü hem tendi opragının ekiyor, hem de billyik toprak sahipleri yanında çalışarak geçimini sağlıyor. Fakat toprak sahiplerinden para alımı yapar. Elde edilen mahsulden, çalışma derecesine göre bir kısmı kendisine veriliyor.

İkinci Dünya Harbinden sonra TürkİYEYE giren soysal güvenlik tedbirleri herif çok geri durumda. Endüstride bile ancak 800.000 işçi işbu zorunlu. Bunları on kişiden fazla işçi kullanan teşebbüslerde çalışan işçiler teşkil ediyor. Köylüler işbu husus bir rejim ilgisiniyor. Sağlıklı Bakan da, kendi yönünden bütün halk işi lendiren tedbirler arayışıyor. Çeşitli sistemler mütteakiben tek bir sistem halinde toplanacak.

Bay Ecevit, son olarak, ekonomi hakkında, her seyden ziyade işçilerin teknik mülkemmel yeteneğine bağlı divisor.

Çalışma, sanayi ve millî eğitim bakanlıklarları her biri kendi okurlarından teknik eğitimi geliştirmeye çalışıyorlar. Sendikalar da bunurla meggul. Milletlerarası Çalışma Teşkilatı yetişkinlerin eğitimleri için yardım ediyor. Fakat, sarfeden gayretlerin daha ahenkli bir hale getirilmesi zor. Bunun için çalışma bakanlığı özel bir komite kurmuştur.

Türkiyeli geçenlerde ziyaret eden Fransız parlamento heyeti teknik eğitim konularına bliyik bir ligi gösterdi. Bay Ecevit, teknik yardım konusunda Fransızların vaadlerinden duyduğu memnuniğunu belirtti. Şüphesiz bu konuda iki memleket arasında samimi bir işbirliği olabilir. Fransızların dostluğu da, kendini en iyi şekilde bu sahada gösterebilir.

**Sendikalar
kuvvetleniyor**

Türkiyede işçiler gittikçe büyüyen bir kuvvet teşkil ediyor. İstanbulda 100.000

Bugüne kadar Türk işçileri siyasi hatta önemli bir rol oynamadılar. Halen, parlamentoda çok az temsilcileri var. Milletlerarası Hür Sendikalar Konfederasyonunu Türkiye temsilcisi Harry Goesel'e göre, bunun sebebi parti listelerinde sendikacılara kötü yerler verilmesidir. Başarısızlıklar buradan ileri gellyor. Fakat, seçimlerden sonra doğan hayal kırıklığı, siyasi parti konusunda sendika İşçilerinin fikirlerini çok değiştirdi. Sendikacılara çocuğu, şimdi bizzat kendileri bir parti kurma peşindeler. Batı Avrupa'da ve İsrail'in sosyal demokrat partilerine uygun bir parti tasavvur ediyorlar.

1962 Ocak ayında Başbakan İsmet İ-
nönü 400 sendikacı karısında kontusu ve
hükümetin, «sosyal adaletin, hürriyet içinde
kalkınmanın şart olduğuuna samimi ola-
rak inandığını» söyleyerek, işçi liderlerinin
ekle edecekleri bakları dikkatli kullanma-
ları gerektiğini hatırlattı.

Hükümet Başkanı, dinleyicilerinin zihni daha iyi çelibilemek için, işi liderlerine verilecek yetkilerle, kendi yetkileri arasında bir paralellik kurmakta tereddüt etmedi. «Eğer, dedi, ittidat elinde diye bir başbakan veya bir işi lideri bunu ittidalsız ve düşünsesiz bir şekilde kullanırsa, çok geçmeden şahin olduğu ittidatı kaybede-

YÖN

Ankarada, Atatürk Bulvarında, günlük
gösteriler ve dergiler ver ver kaldırmalar

Halka karşı bir askeri dikta tasavvur edilemez.

1945 de İnodu iktidarının hırsına sahipken, «tarîhi şahısların cendi kendine ortaya çıkımı yacığı işsiznesiyle» çok partili hayatı geçişi sağladı. Maaleset, 1950 de iktidarı alanlar isimlerinin «demokrat» olmasına rağmen, oyuncun kaderlerine riayet etmediler. Demokratik yollarla ele geçirildikleri ikinci otoriter bir şekilde kullanıldılar. 27 Mayıs iktidarı kendilerini iktidar dan uzaklaştırdı. İsmet İnodu 27 Mayıs takip eden 20 ay içinde demokratik nizamın yeniden teçhîsîl ve iyi işlemesi içinden geleni yaptı.

Metin Toker'e göre, meseleleri büyük benzerlikler arzeden üç memicket var: Mısr, Yunanistan ve Türkiye. Bnlrlardn Mısr otoriter metodu seçti ve hiç bir başarıya ulaşmadı. Buna mukabil Yunanistan'da Karamanlı hukuki meti, iktisadi alanda, demokratik yollarla fevkilde neticeler elde etti. Bundan alınacak ders açıkta: Demokratik rejimde kararlı olan Türkiye de bu metoda sırasıyla kalkınmayı saglıyabilir.

Plâni

kalkinme

İlimliler tarafından ağır olarak wasif
landırılışa bile, YÖN dergisinin, uzun bir
durgunluk devresinden sonra, dikkatî itfi
sadi kalkınma üzerinde toplanması büyük
bir yenilik teşkil etmektedir. Artık, süratli
iktisadi kalkınmanın hiç olmazsa prensi
binde herkes müttefik. Herkes — anımkâdele
— plânsa sudîk. Fakat plân tarafa şartlarından
bazıları plânsın gerektirdiği sedâkarâlik
lar konusunda tereddüt gösteriyorlar. Hükümet,
genel bir plânlamayı gerçekleştirebilmek için ne kadar enerji sarfı gerekliliğinin
farkındadır.

Hollandalı tammiş iktisatçı Timbergen'in nezareti altında beş yıllık bir plan hazırlanıyor. Türk planlama ekibi, yabancı uzmanların bilgi ve ciddiyetlerini ittifak kabul ettikleri Türk iktisatçı ve uzmanlarını meydana getiyor.

Piyanın 1 Mart 1963 tarihindeki yürürlüğe girecektir. Bu tarihten itibaren bir geçiş devresi, zaruri ayarlamaları mümkün kıracak. Zira, TİKA kividesinde senelik bir planlama yeni bir seydiye

Millet ekonominin kalkınması için büyük gayretler sarfeden Mustafa Kemal de beş yıllık planlar hazırlamıştı. Fakat, arında bunlar kısmi programlarla genel diye rektiflerden ibaretti. İktisadi kalkınma aralarında hiç bir ahenk bulunmuyan bir kaç devlet teşebbüsünden bekleniyordu. Nitekim, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası 1949'da yaptığı cir ankette, Türk ekonomisindeki durgunluğun başlıca sebepleri arasında yer almaktadır.

bebini bu ahenkzsizlikte bulmustur.
1950 — 60 devresinde iktidarda bul-
nan Demokrat Parti, yabanci setmaye
gececegi duslencesile liberalizme sarildi. Bu
duslince tahakkuk etmedi. Esasen Adnan
Menderes tam bir planlama alehntari id.
Memleket ekonomisini, bizzat kendi cifti-
ginde kullandigi metotlarla idare ediyordu.
Bir fabrika veya bir baraj inşası esnasinda
dosyaları tetik etmek ve uzmanlara dan-
mak yerine mahallinde durumu ciplak gö-
le tetik ederek kararlar veriyordu. Bu
devrede Türk ekonomisinde tam bir is-
zihniyeti bakiindı.

27 Mayıs 1960 da planlı bir kalkınma devrine girdi.

Bey yıldık planın hedefleri çok iddialı
dir. Başbakan İsmet İnönü 13 Nisanda rade
yoda yaptığı bir konuşmada, millî gelirde
yüzde yedilik bir artışı hedef alındığını
belirtti. Bu şekilde 12 senede millî gelir
iki misli artacağını leri sürdürdü. Bir çok ya-
bancı mütahidin şaşkıtan bu oranın, Türkiye
indeki bu büyük başarıyı tasdik etti.

Plâna finansmanı 50 milyar Türk Lirasıma ihtiyac göstermektedir. Plâna tabii sonunda elektrik enerjisi istihsalını üç milyon, sulanan arazi miktarının da altı kat artması bekleniyor. Gene plâna göre, hizmetde 40.000 mühendisin yetişmesi öngörlülmüy. Kimya ve çelik sanayili ile liman tesisleri inşası ön planda tutulacak. Güneydoğu Anadolu gibi bölgelere öncelik verilmeli.

Bu gibi gayretler, dış yardım miktarı olursa olsun, büyük fedakârlıklar gereklidir. Bizzat İsmet İnönü de bunu gizlemiyor. Kalkınma ancak kemер sıkı politikanın sayesinde gerçekleşebilecektir. Bu cemî hizmetinizi ki zaruridir. Fakat v

Alman Basınında

Türkiyede sosyal uyanış

Batı Almanya'nın en büyük gazetelerinden «Deutsche Zeitung», 17 Haziran 1962 sayısında, Türkiye ile ilgili olarak bütün sayfayı kaplayan bir yazı yayınladı. F. W. Fernau tarafından kaleme alınan yazida «Anadoluda Gün Ağarıyor» başlığından sonra şöyle deniyor:

Son haftalar sırasında Türkiye'nin geçirdiği iç güzellikler, dün yarın endişeli bakışlarını tekrar bu memleket üzerinde çekti. Geçen yılın Kasım ayında kurulan koalisyon gizmazdadır. Fakat Ankara'nın siyaset sahnesinde

de durmadan değişen bu olaylar, asıl temel gerçeğin gözle çarpmasına engel olamıyor. Anadolu ufkundaki sosyal uyanış, bir kum saatinin kumları gibi akıyor. Akış, sınırlılık yavaş olabilir, ama hiç durmadan ve engel tanımadan akan bir kundur bu.

ilk günlerinde iyi haberler müjdeleyeceğini vaad etmişti.

Kalkınma ve Batının güvenliği

Ortak Pazar konusunda Türkiye, Yunanistan'a gösterilen kolaylıklarla eide edemediği kanaatindedir. Yunanistan'a, Türkiye'nin henüz aramakta olduğu ekonomik istikrarı sağlamış olduğu muhakkak. Fakat, Ankara'da ilgillerin itiraz ettikleri nokta da bu değil mi? Aranan ve arzulanan istikrarı sağlamak için dost memleketlerin yardımı asıl şu anda zaruri.

On yıldan beri NATO'ya üye olan ve bununa iftihâr eden Türkler, bu ittifakı kendilerine memleketlerin stratejik durumuna uygun bir mevki taramadığı kanaatini benimsenmişlerdir. İstanbulda geçen büyük bir gazetenin başyazısı bir konuşmasında şu noktayı açıkladı: «Bugünkü şartlarda Batının savunması sadece askerî alanda mütlağa edilemez. Her seyden önce iç karışıklıklar ve bozgunca faaliyetlerle tehdit edilen memleketleri korumak bahis konusu. Bu gibi karışıklıkların meydana gelmesini kolaylaştırın sefalet ortamı ile mücadele etmek lâzım. Türkiye'nin kalkınması Batının yaşayabilmesi için ilk şart sayılmalıdır. Zira, ekonomik ve sosyal kalkınmasını başarımıyan Türkiye kaleşi çökerse, Doğu Akdeniz Sovyet szimalarına açılmış ve NATO geride sarılmış olur.»

Fakat uzun zamanдан beri bu gibi ikazlar muhatap olan Amerika Birleşik Devletleri dış yardım konusundaki görüştünlüğü değiştirmeye benzemektedir. Bunda böyle, ilk planda gözetilecek hedef tarafsızlar nazarında hür dünyâna komünist bloka kıyasla üstünliğinin göstermek olmalı, militârikere yardım hususunu ikinci planda ele alınmalıdır.

Yukarda belirtilen kanaat hiç olmazsa Mayıs ilk günlerinde yapılan CENTO konferansında doğrulanmıştır. Atınadaki NATO bakanlar toplantısının daha cesaret verici olduğu da muhakkak. Atlantik İttifakı üyeleri Türkiye ve Yunanistan'a en kısa zamanda müşterek bir yardım yapılması hususunu incelemiştir. Bu na-rağmen, yayınlanan nihai bildirideki karşılık formül oldukça dolambaçlı bir yol takip edileceğini gösteriyor. Fakat ne olursa olsun Ankara yeni sınırlar doğmuştur.

Türkiye'nin kalkınma mesesi Batı Avrupa memleketlerinin ve özellikle Fransa'nın hâkemlik dikkatine sunulmuş bulunuyor.

Türkiyeye yardım bususunu sadece milletler arasındaki genel dayanışma ve kalkınma olan memleketlere yardım esası açısından ele alınmamalıdır. Türkiye'ye yapılıacak yardım doğrudan doğruya hür dünyâının güvenliğini ilgilendirmektedir.

Bugün Türkîyesi çok ağır şartlar içinde kuvvetlerini toplayıp, güçlerini tesbit ediyor ve planlarını hazırlıyor. Türkiye'nin karşılaştığı meseleler konusunda aynı zamanda bu memleketin Avrupa'lı ortaklarına da düşen bir görev. Zira Türkiye'nin problemleri geniş ölçüde kendi problemleridir.

**Elverişsiz
bir
başlangıç**

Dış yardımın ilk planda eski rejimin bıraktığı borçların tasfiyesi için zaruri olduğunu bellirtmek gereklidir.

1950 den 1960 a kadar Demokrat Parti yöneticileri Amerika Birleşik Devletleri tarafından borç verilen veya hibe edilen bir milyar doları harcadılar. Bugün hâlde, «çancır» etmek demenin daha doğru olduğunu kabul ediliyor. Şurası muhakkak ki onlar da memleketin kalkınmasını hedef olarak almışlardır. Fakat bunu, evvelce işaret ettiğimiz gibi pânsız ve programsız yapmışlardır. Coğu zaman da yapılan işlerde oy endişesi hâkim oldu. Bu arada ilgi çekici teşebbüslerde de girişimler denemez. Lojman inşâsı bunlardan biri. Fakat işin sosyal fâyda yâsline birem vermediler.

27 Mayıs 1960 tarihinde düşüm çözüldü. Bay Doğan Avcıoğlu 17 Ocak 1962 tarihli YÖN dergisinde, 27 Mayısın gerçek sebeplerinden birinin gelir dağılışındaki adaletsizliğinin halkoyunda yarattığı huzur-suzluk olduğunu işaret ediyor.

Mali bakımdan durum iç açıı olmaktan çok uzak. Yâda 100 milyon lira dış borç taksidi ve 120 milyon lira da dış ticaret açığı var. Yeni gelir imkânları bulmakta başka çare kalmıyor... Son olarak, Son olarak, kalkınma meselesini ele almak lâzım. 13 Nisan'da radyoda yaptığı konuşmada Başbakan İsmet İnönü dış yardımına ilgili ilk haberleri müjdededi: «Dış yardım için gerekli şartları sağlamak üzere çok gayret sarfetti. Bize yardım edebilecek milletlerarası mütesselerde sıkı işbirliği imkânları aradık. Plânlarımız her yerde tâviple karşılandı. İktisadi meselelerimiz milletlerarası plânda yardım alamamız mümkün kılacak bir yola girmiştir.» Fakat, 30 Nisan ve 1 Mayıs tarihlerinde Londra'da yapılan CENTO Bakanlar Kurulu toplantısında yardım bakımından hâlî kalkınma tâyin etti. Nihai bildiride Türkiye'de telekomünikasyon imkânlarının yükseli, kara ve demiryolu inşâati, Trabzon limanının yükseli gibi hamlelerde yer verilmiştir. Fakat Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere temsilcileri Türkiye'ni yeni dış yardım taleplerini soğuk karşılamışlardır. Bu durum Türk ve İran temsilcileri, Mısır gibi tarafsız bir memleketin daha çok batı yardım alması konusunda hayrete düşürlüler.

Oysa, Başbakan İsmet İnönü muhtemelen CENTO'ya güvenerek Mayıs ayının

İhtilâl rüzgarı Türkiye'nin sadece yüzeyini yâlup geçti. Memleket, tekrar, çok partili sisteme dayanan bir anayasa düzenine kavustu. 27 Mayıs darbesi artık çok gerilerde kalmış, büyük ümitlerin yarını derin hâlî kırıklıkları almıştır. İkinci Cumhuriyet de, toplumun eski temelleri üzerine kuruldu. Fakat, çok seyir değiştiğini anlamak için, insanın fazla derinlere bakmasına lütfum yok. Şimdiye kadar kendine pek güvenen bir düzenin gerisinde saklı kalmış fikirler, aksiyalar ve endişeler artık ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin hayat standartını gitgide düşüren bir memleket olmadığı, aksine çok gâlî ölüm — kalıcı buhranlarıyla karşı karşıya bulunduğu açıkça söylüyor. Eskiden, Türkiye'de, sosyal ve iktisadi hastalıklar üzerinde konuşmak bile caiz değildi, bugün bu konular üzerinde çok konuşuluyor. Türkiye, iktisadi kalkınmanın ve sosyal adaletin yolunu göstererek adamları aramaktadır. Çeşitli kimseler konuştuktan sonra, Türkiye'de çok köklü bir değişikliğin kendini göstermeye olduğunu anlamamaya imkân yok. Ama bu değişikliğin tam olarak ne zaman ortaya çıkacağı ve memleketi nereklere götüreceği henüz çok belii değil. Öyle anlaşılıyor ki, bu değişiklik bir askerî junta hareketinin veya bir hükümet buharanının yaratabileceğinden çok daha derin akıllar yaratacaktır. Türk halkın hayatı.

köylerden şehirlerde akınmaktadır. Büyük şehirler çevresindeki gecekondular hiçbir engel tanımadan hızla çoğalmaktadır. Anadolu'dan göçenler her yıl yüzbinlerle gelmektedir, birlikte getirdikleri işsizlik şehirlerde siyasi tehlikeler yaratmaktadır. Nüfus grafiği ile istihsal grafiği arasındaki karşılaşma, kelimeler acı da olsa, Türkiye'nin artık çağdaşlığa yarışa girdiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Son zamanlara gelinceye kadar radikal sosyal reformcular için tek siyasi imkân Halk Partisiydi. Askerî idare zamanında yeni başlangıçlar görüldü; fakat seçimlerden önce, bütün bu teşebbüsler girişenler parçalanmış gruptardan öteye gidemedi. Ancak seçimlerden sonra ki, sosyal eğilimli bir partinin kuruluşu yolundâ gayretler göze görüller bir hâl aldı. Aralık 1961'de, haftalık «YÖN»ün ilk sayısı çıktı. Kurucuları arasında Doğan Avcıoğlu ve Mümâtz Soysal gibi daha önceleri Halk Partisi içinde çalışmış veya Halk Partisine yakın çevrelerde bulunmuş entellektüeller vardı.

Gazete, yazının bu kısmında, YÖN'ün kurucularından bahsetmektedir. Bildiri ile ortaya atılan «Yeni Devletçilik» anlayışının esaslarını belirtmekte ve şöyle devam etmektedir:

YÖN Bildirisini imzalayanlar arasında, şimdi Parlâmet'te Senator olarak bulunan Millî Birlik Komitesi üyelerinden bazıları da vardır. 1941 İkinci Dünya Savaşı'nda CHP tarafından kurulan ve sonrasında Demokrat Partice kapatılan Köy Enstitülerinin mezunları ve tarafları ise, aylık «İmceç» dergisinde fikirlerini ifade edecek bir ortam bulmuşlardır. Anadolu köylerinden yetişen bu entellektüeller, köylerin sosyal, iktisadi ve fikri bakımından kurtarıcı olarak ortaya çıkmışlardır. Bu entellektüel gruplar yanında, bazı sendika idarecileri de, yeni bir «sol» gruplanması doğru gidiyorlar.

Yazının bu bölümünde, bir Türkiye Çalısanlar Partisi kurmak yolundaki teşebbüsler ele alınmaktadır. Bu teşebbüsler daha iyi bir gruplanmaya imkân vermek üzere gerçekleştirilmiş olduğu belirtilmektedir. Partilerinden kopacak biraz milletvekilleri, senatörler ve bir kısmı Millî Birlik Komitesi üyeleri içine alacak olan böyle bir gruplanmaya Türkiye İçi Partisi'nin de yabancı kalamıştır. «Deutsche Zeitung», bu uyanış sırasında özel teşebbüs cephesinin telâke kapıldığılığını söylemektedir ve şöyle devam etmektedir:

İçeriçî cephe işbirliği çalışmaları: Özel teşebbüsler de harekete sevkî. İktisadi hayatı başkenti olan İstanbul'daki büyük ticaret adamları ve bu arada tanınmış sanayiciler ve bankacısı Kazım Taşkent tarafından birkaç milyon Türk lirasıyla teşhiz edilmiş bir iktisadi ve sosyal araştırma fonu kuruldu. Kurucularından birinin kesin ifadeli sözlerine bakılırsa, bu kuruluşun ilerde bir siyasi parti pekâne önemlî olabileceğini söylemektedir. Bu grup da günümüzde partilere güvenini yitirmiştir. Türkiye'de Osmanlılar devrinde kalma devlet adamları zâmiyi birlik ortada kalktı ve iktisadi ve teknik alanlarda yetişmiş seçkin tabaka hâlî çok küçük sayılabileceği için, yeni bir yönetici zâmiyi yetiştiirmesi gerekmektedir. İste, yukarıda bahsedilen Fon, böyle bir yeni tabakanın yetiştiirmesinde rol oynamak istemektedir.

Gazete, bundan sonra, Parlâmet'te temsil edilen partilerin programlarını ve tutumlarını içerecek şekilde, partilerle gerçekler arasında boşluğa işaret etmektedir. «Anadoluhun başkenti başlığının taşıyan bölümde ise günler söyleyenler:

«Sosyal Türkiye» sözü çoktan hâlî olmuşdur. Sosyal gerilimler artık çok daha keskin bir dille ifade edilmektedir. İktisadi kalkınma geniş bir orta sınıf yarattı ama, harp kazançları ve enflasyon yükselişinden gelir grupları da birbirinden kesildi ayrıldı.

Anadolu hareket hâlindedir. Nüfus,

köylülerin durumunu incelemekte, Ordunun ise olayları büyük bir dikkatle izlediğini belirtmektedir. Yazı, Devlet Planlama Teşkilatının çalışmalarının üzerinde durduktan sonra, artan nüfus dolayısıyle ortaya çıkan büyük meselelerin ardından kalkabilecek için kuvvetli ve dinamik bir hükümete ihtiyaç olduğunu söyleyerek son bulmaktadır.

YÖN, 18 TEMMUZ 1962

TOPRAK

Ağalar ve masallar

Izmire yakın 400 nüfuslu 90 haneli Göllüce köyü, bir dram yaşıyor, Paşagillere toprak köleliği yapıyor. Kimsenin ekip biçecek bir karış toprağı yok. Köyde ne su, ne yol, ne okul var. Hattâ mezarlık bile yok...

Yere bal dökülmüş. Hani su arıların nefes nefes, çiçek çiçek çıkışıp katıldığı baldan dökülmüş yere. Sinekler düşüp yemeye başlamışlar. Ziyafet pek hoşlarna gitmiş. Bir türlü ayrılmak istemiyorlar. Sonunda ayrılmak istemişler, istemişler ama, bu kez de ayakları bala yapmış, bir türlü ugamanmışlar.

Ezop'un bir masalıdır su yukarıya aldığım. Ama bugündün Türkiesinde söylendi mi masallığım titrişip canlanıyor, gergiye dönüyor. İrgatlarla ağaların durumunu düşündürüyor bize. Eh, bu da övünlecek bir seydir; masalları gerçekleştiren bir ilke doğuyoruz.

Bu yazında sizlere yine Göllücenin Hanım Ağasından söz edeceğim. 400 köylünün ve 26 bin Jekar toprakın üzerinde saltanat kuran Mes'ude Hanundan..

Cumhuriyet gazetesinde iki yazıyla milletime ve yöneticilerine duyurmaya çalıştığım «Göllüce Dramı» ni şimdi ögreniyorum ki üç beş yıl önce gazeteci arkadaşlar İzmir gazetelerinde ele almışlar ama, bir sonuç sağlanamamış.

Bugün de veni baştan ben yazacağım. Ve aradan üç beş yıl daha gececek bir yeni gazeteci arkadaş gazete koleksiyonlarını karıştırır bu yazıya rastlayacak, gidip Göllüceye bakacak ve dertlenip kalemine sarılacak.

Ne edelim.. Öyledir diye susulamamı?.. Mâdem toplum yolunda nöbet bize geldi; görevi devralacağız. Suna inanıvoruz ki; en sert kayalar bile bir teviye akıp duran incecik or su günün birinde oyar, parçalar. Incecik bir su; suların boyunca ince ince akıp giden bir su..

Bu yazısında sizlere Göllüce Dramı'na gelen yenilikleri anlatacağım.

Göllüce köyü Izmir'e yakındır. 400 nüfusu, 90 haneli bir köydür Göllüce. Ve yillardan beri bu köyün insanları bir tek aileyi Hacı Ali Paşa'ya toprak köleliği etmektedir. Kendilerinin bir karış ekip işleyecek topları yoktur. 400 nüfuslu köy okuldan, mescitden, sandan, yoldan, hattâ mezarlıktan yoktur. Çeviri çırپdan yapılmış avlarda oturur Göllüceler. Köyü çevreleyen topraklar üzerinde Hacı Ali Paşa torunlarından bir hanım kayıtsız şartsız hükümlü sîr. On üç traktör bu topraklar üzerinde geceli gündüzde bu dul hanım için işlerken, köyün içinde insanlar açırlar.

Bugün Göllüce köyünün de içinde bulunduğu Torbalı ve Aydın dolaylarında en büyük topraklara ve çiftliklere sahip olan Hacı Ali Paşa torunlarıdır. Hacı Ali Paşa denilen bu zat Sultan Hamit zamanında Konyadan gelmiş bir jandarma onbaşıdır. —Bu onbaşı Adnan Menderes'in dedesiidir.—

Bir kez gün evvel Göllüce köyüne yeni bir sahib çıktı. Hüseyin Akay isimli bir vatandaş geldi ilgisi: «Efendim, dedi, duydum ki siz Göllüce köyünde bir ilkokul yapmak istiyormusunuz. Köyün ve çevresindeki toprakların sahibi olduğumu iddia eden hanım da size okul yeri vermeyeceğini de istemeyeceğini dedi. «Doğu, dedik, durum nastamam bus». Hüseyin Akay koynundan bir deste kâğıt çıkarıp önlümle serdi: «Göllüce köyünün yarısı benimdir efendim, işte tapolarım.»

Kaymakam, İlköğretim Müdürü, Toplu Memuru ve Belediye serilen kâğıtların üzerine eğildik. Her şey yoluunda ve düzgün. Göllüce köyünün yarısına sahip çıkan Hüseyin Akay eyni bir tapu uygulaması yapalımsa dedi. Kalktık hep beraber, arabaya Göllüce köyüne yollandık.

Göllüceler uzaktan arabamızı görince köyün kenarına toplandılar. Köyün

Fatma İrfan Serhan

Üstünde, bir ipde birkaç eski çamaşır salınlıyordu. Göllüceler bu halleriyle de niz kazasına uğrayıp ol adaya sağlaması, imdat bekleyen insanlara benzıyorlardı. Gözleri ve gönlükleri yaklaşan arabamızda.. Bize onlara yanımızda bir yeni sahip, bir yeni ağa götürüyorlardı.

Göllücede ihtiyar neytinin de katılımıyla yapılan tapu uygulamasında görüldü ki Göllüce köyünün nastamam yarısı Hüseyin Akaya aittir. Ayrıca köyün hanım tarafından sürdürülüp kapanmış olan eski yolu da Hüseyin Akay'ın toprakları arasındadır. Adam boyu ekinlerle kaplı bir kaç tarlanın sahibi de Hüseyin Akaydır.

Hüseyin Akaya soruyorum:

— Tapu kayıtlarınıza göre bu yerleri siz 944 te Sadık Gîz'lerden almışınız. O zaman niçin topraklarınızda hak iddia etmediniz?

Hüseyin Akay temiz yüzü, iyi yürekli bir insana benziyor. Terhiyeli ve ağır başlı:

— Efendim, diyor, o zamanlar Nejat bey bizim bu yerlerimizi sırlıp ekiliyordu. Onunla uğraşamadık. Önfine geni tabancayı çekerek vururdum.

— Kimdir bu Nejat bey dediniz?

— Hanımın kocasıdır. Öleli epey ofdu.

— Peki o Sülfükten sonra neden hakınız aramadınız?

— O zaman da Demokratlar iktidardaydı. Kimi kime şikayet edecektik. Biliyorsunuz Hanım onların çok yakındır.

— Ya 27 Mayıs İhtilâlinde sonra

niye sustunuz?

— O zaman da birdenbire ortaya çıkmak istiyorum. Bak bak bu kara günümüzü beklemiş, diyecekler diye geldim. Ne de olsa Hanım'a toprak komşuluğu edeceğiz. Ama şimdi sizin okul işine kalktığımızda dayanıca ben de haklarıma arayayım dedim.

Cevremizde nizi dinleyen Göllüceler yeni duruma sevindiler.

— Merhametlidir Hüseyin bey, zaten bize ölümlerimizi gömmek için mezarlık veren odur.

Hüseyin Akaya soruyorum:

— Demek sizin burada tararfonunda bulunan başka topraklarınız da var?

— Var efendim, diyor, tapularım yanmadı.

Hüseyin Akay koynu tapu dolu. Bayındırda da yerleri çokmuş. Sıfırdı severmiş.. Bayındırda çeşitli hayırlı işler yapmış.

— Beğendiniz yerden köye okul yaptırın. İstîmâk filân istemez. Bir iki dönen topraktan ne olacak.. diyor.

Bu kez de biz seviniyoruz. Köye gelen yofun kenarında naffî meyilli bir toprağı okul yeri olarak seçiyoruz. Arkadag larla beraber okulu yükseltse bir yere kuruyor, yol boyunca fışık çamları dikiyoruz. Sol yanı çocuklara oyun yeri olarak bırakıyoruz. Sağda bir parça boş toprak kalmıyor, oraya da öğretmen için bir odacık oturtuyoruz.

Dalmışız. Bir kolumna değişti. Dört düm baktum, ihtiyar bir Göllüceli:

— Hele beri gel az bir şey, diyeceğim var.

Kalabalıktan uzaklaşınca yüzüme sert sert baktı. Birşeyle iyice kızdıgi belli..

— Sen ou sozüre iep mandan mı? diye sordu deni suçlarcasına.

— Hangi oözlere?

Bu Hüseyin Akayın sözlerine.. Bana bak, bizim hakkımızı arayacaksanız. Bu köye ve çevresinde Hanımın da Hüseyin Akayın da avuç içi kadar bahçı toprağı yoktur. Bu köy onların tapularında yazılı olan «köy degildir» Sana işi başından deyivereyim sen.. Bu köyün asıl adı Göllüce degildir. Su köy Hükümatın defterinde Göktepe olarak yazılıdır. Göktepe köyü Cumhuriyetten önce, şimdi su Hanımın çiftlik binalarını kurdugu yerdedi. Taştan yapılmış sağlam evleri vardı. Git bak oraya, kövün taştan örülmüş hâli durur. Bu iş kork senelik bir iş.. Cumhuriyetle beraber bugünkü çiftliğin olduğu yerden Ali Paşa'ya Göktepe köylülerini sırlıp buraya indirdiler. Göktepeliler de burada çatdan çırpan evler kurdular. Hacı Ali Paşa'nın torulları teknil toprakların üstüne oturmak için Göktepe köyü adını ortadan kaldırıldılar. Bu çatı çırpan yaptırdıkları yeni köye de Göllüce köyü adını takıldı. Öyle yeni bir ad taktılar ki kayıtlarda yer bulunmasın.. Ve biz de burdan, sunlar göçbe insanlardır dierek stürlüslüler Göllüce köyünü ararsan, taş serde, kanalın karşı tarafında söyle bir Göllüce köyü varmış. Seksen yıl evvel dağınış battal olmuş. Hacı Ali Paşa oruları ölüme bu ovayı dilediklerince aralarında paylaştılar. O zamanlar yeni hukümet acam olduğundan bu işlerle uğraşmadı. Oysa bu topraklar hep hazinenindir, hukümatındır. Git oraya defterler açın. Ama eski defterleri, kırk yıl evvelki defterleri. Yardım yapacaksan bize böyle yap.. Hüseyin Akaydan aman dilemekle yardım olmaz. Okul yeri vermişsin, karınım aç olduktan sonra.. Çocuklarım, torullarım hep verem, bildin mi?.. Bize toprak verin, işleyip ekecek toprak.. Ekmegimizi çkaracak toprak gereklidir. Okuldan da önce.. Okulu ne edelim aç karınnızla?

— Okul iyidir, işinizden okur yazalar yetişse hakkınıza star, sizi edzirmez, diyecek oldum.

Ihtiyar gözlerini hiddetle ve bir çesit sitemle gözlerime diktı:

— İşte sen okudun ya.. Hangi köyden, hangi şehirden çıktınsa. Sen ara bir zim hakkınıza. Buraya okul kuracağın, yedi yaşındaki çocukların gidip okuyaçak. Yirmi yıl bekleyeceğiz ki eli kalem tutsun, dili laf etsin. Yirmi yıl daha mı aclağa, kölelige katlanacağız? Haa.. De bana!

Söz bulup tiyemedim. İhtiyar, hayâsız çocuğunu sarlayan bir baba gibi hâli ve kuvvetliydi.

Doğu ağlığın insanları ve hayvanları kırıp geçirmesi kolaylıkla toprağı verimsizligine bağlanıyor. Gerçek bütünlük başkadır. İşte Egeye bir bakın.. Yurdun en verimli toprakları Ege bölge sindedir. Niçin köylülerimiz yalnızlaştırılır, neden açılırlar?.. Su gör alabildigine deniz gibi yayılan topraklar, su sadece on dekarından on bin liralık tütün, on dekarından üç bin kilo pamuk devşirilen topraklar beg altı ağamız tasarrufundadır. Çevresindeki ilçelere kadastre geldiği halde Torbalı bölge sine kadastro gitmemiştir. Çesitli tarilere kadastro gelecegi resmen bildirilmiş de toprak ağalarının gayretiyle durdurulmuştur. Burada Sağlık tren istasyonu dolaylarında bir koca göl —Cellât Gölü— kurulmuştur. Geride uzvi gibrelli —gönübî bîncere ton balık toprağı karışmıştır— bire yüz veren tarlalar bırakılmıştır. Bu berketli topraklar iki üç insan arasında paylaşılmıştır.

Anadoluhu, valiliklerin paraya satıldıkları gündenberi kendi haline, kendi kaderine bırakılmıştır. Bugün köy ve kasaba kâğıtlarını açtırmak kadar doldurulan insanlar hemibelliye suçlamak kolaydır. Bu işsizliğin nedenini sadece târin işlerinin yılın belirli aylarında olmasında aramak yanlışdır. Anadoluya traktör girelibi büyük toprak sahiplerinin artık topraksız köylinin işgücüne de pek ihtiyaçları kalmamıştır. Düşünlümesi ve üzerinde önemle durnalması gereken konu budur.

Anadoluda kadastronun girmedigi bir karış toprak bırakmak ve pek çok modenin toprak reformunu gerçekleştirmek sunuyor.

Anadoluhu toprakları, kasabada toprak reformu uygulanan, plâne ve tâmin ile geliştirilecektir. Umarım işlerin acı bir anıya, allı mevâya inmesi acı bir anıya, kâğıtlar yâzılı ve comertir.

«ALTIDA BİRDİR, ÜSTÜ DE BİRDİR YERİN...»

İSCI

Ozel sektörde işçi ücretleri

Özel sektör elindeki 5284 işyerinin yıllık imalâtından patronların kârı 2 milyar lira bu işyerlerinde çalışan 169 bin işçiye ödenen yevmiyeler toplamı ise 864 milyon lira!

Halim Köylü

B umhuriyetin ilâandas 3 yıl sonra hazırlanan «Teyviki Sanayi» kanunu Ulusal endüstrimizi kâsin bir gümüşük duvarının arkasına gizleyerek gelişmesini sağlayacak amacıyla çıkarılmışsa da bugün efsane söyleyişlerizki 20 yıllık uygulama sonucu bu amaca ulaşmadığımızı göstermiştir.

1948 yılında ancak 828 milyon lira olan imalat sanayii satış yekunu son 12 yıl içinde oldukça sevindirici bir tempo ile gelişerek 1960 yılı sonunda 6 milyar liraya yükselsin ise de fiyat konjonktürü dolayısıyle bu artışın % 300 ünâz zahiri bir yükseliş olarak kabul etsek bile geri kalan % 300 yükseliş nülli sanayimizin gerçek hâleyisini ortaya koymaktadır.

«Teyviki Sanayi» kanununun 20 yıllık uygulaması sırasında bir tür bilgiğin ortaya çıkışının sevdikârî bir tempo ile gelişerek 1960 yılı sonunda 6 milyar liraya yükselsin ise de fiyat konjonktürü dolayısıyle bu artışın % 300 ünâz zahiri bir yükseliş olarak kabul etsek bile geri kalan % 300 yükseliş nülli sanayimizin gerçek hâleyisini ortaya koymaktadır.

1960 yılı istatistiklerine nazaran yurdumuzda, on beşinci yüzyıldan yukarı enerji veya 10 işçiden fazla adam çalıştırılan iş yerlerinin toplamı 5284 olup bu beş bin iş yerinde 169 bin işçi çalışmaktadır.

Istatistik Genel Müdürlüğü yeryüzünden da satış fiati fabrika sahiplerinden alınan bilgilere göre tesbit edilmiş olup Gelir Vergisının en az yüzde 50'sini

na göre işçi başına günlük ücret ortalaması 14.— liradan ibaret olup bu günlük geçim zorluğu karşılıkta bu parasını TÜNC Kanunu'nun altında olduğu kanıtdayız. Yurdumuzda iş yerleri toplamı 30 bin ise de bunun altı da beşi on işçiden daha az adam çalıştırın kâğıt atelyeler olduğundan orta sanayii deyebileceğimiz iş yerleri ancak altıda birdir. Bu 5284 iş yerinin yıllık imalâtının satış yekunu 8 milyar civarında olup beher iş yeri sahibinin sınırlı manumâtinin satış fiati üzerinden % 25 oranında kâr sağladığı kabul edilirse iş yeri başına düşen yıllık kâr ortalaması 400 bin lira tutmaktadır.

Ocetlerde sömürge sistemi

10 işçiden fazla adam çalıştırılan Özel Sektor sanayi kolunda çalışan 169 bin işçiye ödenen yıllık yevmiyeler tutarı yukarıda işaret ettiğimiz gibi 1960 yılında 864 milyon lira olup bu sanayii yıllık imalâtının satış toplamı 8 milyar liraya ulaşmaktadır.

Istatistik Genel Müdürlüğü yeryüzünden da satış fiati fabrika sahiplerinden alınan bilgilere göre tesbit edilmiş olup Gelir Vergisının en az yüzde 50'sini

İş kolu	İşçi sayısı	Gündelik ücret ortalaması
İnşaat işçileri	127.000	13,99
Gıda Maddeleri	64.823	12,29
Dokuma Sanayii	82.796	12,33
Kömür Madenleri	47.654	10,10
Tütün Sanayii	35.177	9,20
Nakliyat işçileri	34.000	14,63
Madeni Eşya	27.000	17,—
Münakale cihazları	26.000	14,96
Şahsi hizmetler	20.000	11,31
Toprak Sanayii	20.000	13,18
Anne ve Ticari Hizmetler	12.000	19,91
Ticaret	11.000	19,67
Su ve Sıhhi Tesisler	10.000	14,22
Madencilik	17.654	9,91
Ziraat Sanatları	12.599	9,56
Kâğıt ve Matbaa	12.000	13,89

kaçaran bir çok fabrikâtörler ticari kayıtlarında imalât miktarlarını noksas gösterdiklerinden yurdumuzda sinal imalât toplamının 15 milyar liranın üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

Cesitli sanayi kollarında imalâtçı kâri çok değişik oranlarda olmakla beraber besin maddelerinde manipülasyon yapan un, makarna, çeltik, findik kırma, yağ, sikma, sabun, konserve ve çikolata fabrikâları yüzde 5-15 arasında kâr sağlanmaktadır, buna mukâbil ham maddeyi işleyerek manâhale getiren fabrikâlar kanunen yüzde 25 oranında imalâtçı kâri alabilemektedirler. İstatistik Genel Müdürlüğü yeryüzünden sanayi kolları itibarıyle bir sınıflandırma yapılmamış olduğundan 15 milyarlık imalât toplamı üzerinden ortalamâ yüzde 10-12 arasında kâr sağladığı kabul edilirse iş yeri başına düşen yıllık kâr ortalaması 400 bin lira tutmaktadır.

Bu demekle ki 5284 iş yerinde çalışan 169 bin işçiye ödenen bir yıllık yevmiyeler toplamı, 5284 patronun yıllık kârlarının yarısından daha azdır. Bu rakamlar göstermektedir ki yurdumuzda korkunç bir ücret düşüküğü yürürlükte olup, bu düşüklük iş yerlerini az işçi isteğine karşı piyasaya dökülen iş gücünün çokluğunun dan ileri gelmektedir.

Bir zamanlar Birleşik Amerika iş

İşçi diye heyecanla bağırmaktan kendimizi alamıyoruz.

Bir yabancı söz vardır. «Cehenneme gideye yoldar iyi niyetle kaplıdır. Iyi niyet kimseyin karnını doyurmamıştır.

Sonra öyle büyük Aflârdan artık vazgeçelim — İşçiye insan işlemi yapılmazsa (ki yapılmıyor ve uzun bir süre yapılacak gibi görülmüyor) hasta memlekânî kalkındırmayı ondan biraz zor beklersiniz — öte yandan gerçek işçi severler en gür sesle «Yaşasın Türk İşçisi» diye bağırmak sahteciliğini yapamıyorlar, ama tok ve mert bir sesle «Türk İşçisi'nin hakkını vereceksiniz» diye bağırıyorlar.

Bay Baban «... Bağırmak kendimizi alamıyoruz» diyor. Bu bizer kimlerdir çok öğrenmek istiyor işçiler, biz de istiyoruz.

D — Bir de diyor ki: «İşçi vatandasının, elbet endişesiz ve kabusuz bir uyku uyumağa hakkı vardır. Türk İşçisi sadice bu rahat uykunun davacısıdır.»

Sayın halkoyu, Bay Baban naâz çekinmeden, sanki yetkisi varmış gibi Türk İşçisi adına konuşabiliyor, görüyor musunuz? Aşk olsun yanınız! Merak etmemeler, zaten işçiliği uyutacakları kadar uyuttular ve işçi artık oyandı.

**İŞÇİ, POLİTİKA CAMBAZLARI
ILE GERÇEKTEKİ İŞÇİDEN YANA
OLANLARI ÇOK İYİ AYIRT EDİBİ
LİYOR.**

Fakat yakında endişesiz ve kabusuz bir uykus arayıp da uzun zaman bulamayacak insanlar tâniyoruz biz. Ve pocuk bile aldatmamış böyle beylâk yazıları kendilerini işçiye tanıtmış oluyorlar.

Türk İşçisi, grev, toplu pazarlığı miting, yürüyüş, gösteri, kendi partisi ile hakkını aramasını bildiği zaman yaşayacaktır. Fakat o zaman da bir Bay Baban'a gerek kalmayacaktır.

Sina Pamukçu

Türk — İş Eğitim ve Araştırma Müdürlüğü

piyasasını altüst eden Çin işçileri, Amerikan bilim ve politika adamları arasında büyük bir mesele olmuş ve özellikle Batı kıyılarına karıncalar gibi akın eden serî işçilerin Amerika girmesi yasak edilmiştir. Neyliyelim ki fakir yurdumuzda köyden gehre akın eden kalitesiz ve sahipsiz iş gücü ücret piyasasını altüst etmeyece ve aç gözli patronlar bu rekabetten faydalananarak boğazı tokluğuna adam çağıştırmaktadırlar.

Yukarıda ortalamâ 14 lira olarak tesbit ettigimiz işçi yevmiyesi, ustaların ve ustabaşlarının yüksek yevmiyeleri çıkarılacak olursa, çok daha az miktarlara düşmeyece olup, İşçi Sigortaları İstatistiklerine nazaran 1959 yılında ortalamâ işçi yevmiyesi 13,25 lira ve resmi sektör sanayi kollarının ise 16 liradır.

Ancak Devlet Sektöründeki işçileri bu yevmiyelerden başka, birçok sosyal hizmetler masrafları yapılmakta olup, bu masraflardan işçi başına düşen pay ortalaması 23 lirayı aşmaktadır. Buna karşılık özel sektörün çalışma şartları daha ağır ve iş saatleri daha yükli olduğundan, kol gücünün gerçek değeri verilmek läzümlüse, devlet sektöründen yüzde 20 daha fazla ödemeleri läzümlüldür.

İşçi Sigortaları primine tabi tutulan resmi ve özel 24.848 iş yerinde çalışan işçiler yekunu 1959 yılı istatistiklerine göre, 618775 kişi olup, ziraat işçileri bu hessâb dahil değil. 10 işçiden fazla işçi çalıştırılan veya on beşinci yüzyıldan yukarı enerji kullanın 5498 snai iş yerinin 214 ü resmi sektör ve 5284 adedi de özel sektör tarafından işletilmektedir. Resmi sektörde altı 214 iş yerinde çalışan işçiler yekunu 1959 yılında 123.144 olup, 1960 yılında 5284 özel iş yerinde çalışan işçiler toplam ise 169 bin kişidir. Şu halde 10 işçiden fazla adam çalıştırılan resmi ve özel sanayi işletmeleri kollarında çalışan işçiler toplam 292 bin kişiden ibaret olup, bu yekün işçi sigortaları mevzuuna giren bütün iş yerlerinde çalışan işçilerin yarısına esittir.

Su halde, yurdumuzda gözümlenmesi çok güç bir işçi sorunu bulunmadığı, 30 milyon nüfuslu bir memlekette dâvalar ciddi olarak ele alınır sa, 600.000 işçinin dertlerine kolayca çare bulunabileceğii kanısındayız.

Yurdumuzda cesitli iş kollarında çalışan işçi miktarları hakkında bir fikir verebilmek için 10 binden fazla işçinin alın teri karışan ve İşçi Sigortalarına tabi bulunan iş yerlerini 1959 yılı istatistikleri cetvelde göstermiştir:

Yukarıda cetvelde görüldüğü üzere, en geniş işçi kitesi inşaat kolu ile dokuma sanayii, besin sanayii, kömür madenleri, tütün sanayii, nakliyat işçileri gibi kollarda çalışmaktadır, en tehlikeli ve insan sağlığını en zararlı olan kömür madenleri ile tütün işçilerindeki ücret düşüküğü yükler acısıdır.

İngiliz yerlerinde çalışan işçiler ise, devamlı olmayıp mevsimlik işlere bağlılıklarından iş aylarında perisan sokaklara dökülmekte ve toplu iş yerlerinde çalışan işçilere nazaran sosyal yardımlarından faydalananamak tadır.

Arada ezilenler de bu yapıya alın teri döken işçi ile ömründen 5-10 kuruşlu birikintisini bu işe bağılıyan zavallı aydın kişi.. Konyalı bir sairin dediği gibi:

«Gözlerimize bir cam tozu serpilmiş bir kez.

«Göremem...» gerçekler...

YÖN, 18 TEMMUZ 1962

Türk işçisinin hakkını bunlar mı koruyacak?

Bay Cihad Baban 3 Temmuz 1962 Salı günde Ulus gazetesinde «Yaşasın Türk İşçisi» başlıklı bir yazı yazdı.

A — Yaşasın Türk İşçisi demesinin nedeni şu: Türk işçileri kendi dâvalarının koruyucusu olmak maksadı ile Ereğli'de büyük bir miting yapmağa karar vermiş bulunuyorlardı.... Sonra gösteri toplantılarından vazgeçtiler. Diğer bir ifade ile kendilerinin refah ve iyiliği (I) iş için çalıştırılanları (I), bu inkânat temsîl etsinler diye, yeni bir kredi açmışlardır. Bütün menfi propagandalara ve demokrasîyi yıkıcı tahrîklerle rağmen Türk İşçisi ve unum sendikaci liderleri, parlamento nizamından ayrılmayı düşlûmediklerini, ispat ettilerlerdi.

1 — Demek ki Ereğli mitingi yapılmış idi Bay Baban, yaşasın Türk İşçisi diye bir yazı yazdı.

2 — Bu kaçınıcı kredi açıldı? Kimi avutuyor Bay Baban?

3 — Demek ki miting yapmak, menfi propagandalardır ve demokrasîyi yıkıcı tahrîklerdir ve parlamento nizamından ayrılmadır. Böyle düşüncelerin eline tam yetki gece, işçiler de demokrasî de yandı demekti.

4 — Ereğli mitingi işçilerin istemelelerine rağmen ve hükümetin sendikalar üzerindeki manevi baskısı yüzünden yapılmamıştır.

5 — Bundan önceki «İssizler Yürüyüşü» (doğal olarak, Bay Baban'a göre menfi «demokrasîyi yıkıcı» ve parlamento nizamından ayrılmıştır) olmasa idi, işsizlik sorunu Meclis'e ve halk oyunda geçenliği görecek miydi?

B — 1 — Bay Baban yine diyor ki:

HUKUK

Basın dâvalarının Anayasaya aykırılığı

Ceza Hukuk Profesörü Dr. Faruk Erem, Tçlât Aydemirin beyanatını yayınladıkları için, gazetelerin sorumlu tutulmasını, Anayasaya ve basın hürriyetine aykırı bir davranış olarak, Kudret'te çıkan başyazısında şiddetle tenkit ediyor:

Anaya'nın 33 üncü maddesi hükümlü pek açıkta: «Ceza sorumluluğu şahsîdir». Bu kalde min manasında, bükücüler arasında bir anlaşmazlık yoktur. Bu kaideye göre bir kimse ancak kendi filinden (kendi yazısından) sorumlu olabilir. Başkasının filinden sorumlu tutulmasının acısını çekmiş bulunan insanlık, bu kaideyi kobayılmıştır. Ceza sorumluluğunu mutlak surette şahsîliği kaidesi, medeni milletler ve bîhassa demokrasi esaslarına bağlı milletler için, terk edilmesi imkânsız bir kaide dir.

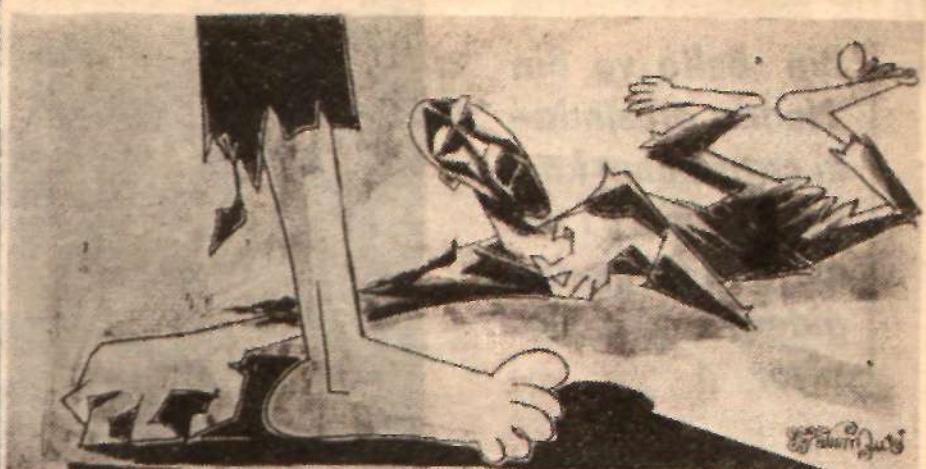
O halde Basın Kanununda, yazı sahibinden gayrisini mesul tutan hükümler Anaya'ya aykırılığı üzerinde durmak kap eder. Bu alanda ilk akla gelen itiraz şudur: Gazetecinin sorumluluğu başkasının yazısını yayılamanaktan, yanı kendi filinden ileri gelmektedir. Bu itiraz yersizdir. Zira yine Anayasaya göre «Herkes düşüncede ve kanaat hürriyetine sahiptir, düşüncede ve kanaatlerini söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir». O halde yazı veya söz sahibinin sorumluluğu bu hakkını kullanıktan sonra sağlanabilir. Bu hakkını kullanımasının önleyen bir ortam yaratmağa kanular yetkili değildirler. Eğer bir söz veya yazımı yayınladığım için gazeteci sorumlu tutulursa bu korku, söz ve yazı hürriyetinin Anayasaya aykırı şekilde bir tahdidi sonucunu verecektir. Anayasının istediği seyler düşüncenin yayılmasını sağlayabilmektedir. Söz veya yazının sahibi bu söz veya yazının yegâne sorumlusudur. Onun dışında sorumlu aramak isteklerinin altında daima «Gizli

Sansür» bulunur. Sansür yasağının, yalnız açık sansürü kapsadığını iddia etmeye imkân yoktur.

Eğer gazeteci, yayılanlığı yazının sahibi ile «İştirâk» halinde ise bu konu esasen Ceza Kanununda nizama konmuyur. Kanun, bir kimsenin ne zaman diğerinin suçu ortak söylemesini göstermiştir. Başkasının suçu ortak olan kişi başkasının değil, kendisinin ortaklık filinden mesuldür. Herkes için kabiliyetli olan iştirâk hükümlerinden gazeteciyi ayrı tutmak doğru değildir, fakat yazının bir gazetedede çıkmış olmasının gazetecinin suç ortağı kabullü manasına gelen hükümlerde, umumi hükümlere, gazeteciler aleyhine, ilâvelerde bulunmaktan başka bir şey yoktur.

Yaygın, fakat yanlış bir düşunce de sudur: Gazeteci, gazetesine nezaretle variflidir. Suç teşkil eden bir yazı yayıldırsa, gazetecinin sorumluluğu o yazdırmamak, nezaret vazifeşini yapmaması olmasından sorunludur. Bu düşince, sadece yanlış değildir, aynı zamanda tehlikidir. Gazetecinin gazetesini murakabesi, neticede bir kimsenin başkasının fikrine nezaret etmesi sonucunu verir. Bu bir hukuk görlüğü de değildir. Suç yayından sonra başlamazsa, yâyma tekâdüm eden sahalara taşabilen hükümler konulursa fikir hürriyetinden bahsedilemez. Zira korku, yâym imkânlarını ortadan kaldırabilir veya faralatabilir. Bundan iyi ve fâideî fikirlerin de zarar göreceği tabildir. Demokrasilerde bu zarar, rejim için «Hayati Tehlike» sayılır.

Prof. Faruk EREM

“Fink,, ya da kötüyümlük...

Fakirlik ve cehaletin insanlar üzerindeki tahrîbatını görmek için Anamur kazasının batıköylerinde küçük bir seyahat yapmak kâfîdir. Burada dünyam hîç bir yerinde görülmemiş bir fecâatla karşı karşıya gelir. İnsanların aşıktan ölmemek için ekmek yapıp yedikleri «Fink» isimli menhus hububatın kötûrum bırakıldığı zavalluları vediânlı bir kimsenin kalbi sizləndən seyretmesi imkânsızdır. İnsan buları gördüğü zaman harp malülü veya korkunç bir hastalık neticesi bu hale düştüğünü zanneder. Halbuki bu zavallular ne harp malülüdür, ne de, korkunç bir hastalık geçirmemiştir. Demir gibi sapsağlam bu insanlar, yokluk neticesi yedikleri «fink» ekmeğini yüzünden bu hale gelmişlerdir. Bu bîcârelerin belden aşağısı tutmaz. Ayak adaleleri tamamıyla bûzılmıştır. İki tane koltuk değneği olmadan ne ayakta durabilirler, ne yürüyebilirler... Koltuk değneklerine dayanarak ayaklarını sürüye sürüye yürürlər... Tedavisi de imkânsızdır. Hayatları boyunca kötûrum kalmaya mahkûmdur...

Bu düpedüz intihar demektir. Pek haklı olarak diyeceksiniz «akılsız, şuru yerinde bir insan bile bile kendisini kötûrum yaparak hayatını mahveder mi?». Sünhesiz etmez... Hayat çok tafsî ve kıymetlidir. İdrakten mahrum hayvanlarda bile çok kuvvetli yaşama sevkiyatlı vardır. Hayvanlar bilerek kendilerini tehlikeye atırlar. Şur ve İdrak sahibi insan ise bilerek kendisini nâm kötûrum etsin? Fakat etrafı düşünlürse bu hareket hayatı kıymet vermemeğten değil, bilakis hayatı bağıltıktan ileri gelmektedir. Bu cehalet ve sefâle kurbanları aşıktan ölmek tense kötûrum yaşamayı tercih etmektedirler. Bu neticeyi onlar evleni ser görürler. Ben dalma her gördüğüm fink topalına su soruyu sorarım:

— Niçin kendine kastettin, bir insan bilerek kendisini kötûrum yapar mı?..

Her zaman da su cevabı alırı: — Ne yapalmış efendi, fakirlik insana tas bile yedirir. Achiktan ölmek tense böyle sürünenüp gidiyoruz...

Tabii fakirlik cehalet de eklenince bu korkunç netice doğmaktadır. Yoklukla beraber cehaletin pencesi altında inliyen zavallı insanlar bu korkunç akibebe düşmekten kurtulmak için başka inâkârlar aramaktan açıldır. Cehaletin körleştigi kafaları buna müsait değildir. Ölümü daha korkunç buldukları için sürünenüpolar. Eğer hayatı kıymetli bulsalar, kötûrum eden fink yerine bir kaç gram zehir tercih ederlerdi. Nasıl ki bir insan hayatı kurtarmak için kangren olan ayağını kesitmekte tereddüt etmezse bu zavallılar yaşayabilemek için korkunç akibelerini bile bile bu menhus hububatı yemektedirler...

İnsanları kötûrum bırakan «fink» normal av saçması bîyâlüglünde siyah

Ethem Kahraman

CEZAYIR

Bin Bella ve Bin Hedda arasında ki çatışmanın kardeş kavgasına meydan vermeden giderilmesi bekleniyor

Rabat'taki teşebbüs

Bin Bella ile Bin Hedda arasındaki uyuşmazlık bütün şiddeti ile devam ediyor. Rabat'ta Cezayir Geçici Hükümeti istihbarat bakanı Muhammet Yezid ile devlet bakanı Rabah Bit'at'ın uzlaştırma teşebbüsleri kayda değer bir sonucu vermedi. Sadece İhlâlin daha fazla büyümemesini önlemek ve millî birliği korumak için ihtiyâti davranışın konusunda görüş birliğini varlığı anlaşıyor.

Ayrıca deneçler vermemek hususundaki anlaşmaya rağmen, iki lider geçen hafta gövde gösterisi yapmakta sakınca görmediler. Fransa'da geçirdiği uzun mevkûfiyet yıllarından sonra ilk defa Cezayir'e dönün Bin Bella Oran'da tam bir «millî kahraman» gibi karşılandı. Bu na kârılık, Bin Hedda'nın Tizi Uz'u'ya yaptığı ziyaret de bir gövde gösterisine vesile teşkil etti. İki liderin bu gösterileri aynı güne tesadüf ediyordu.

Tek parti

Bu arada Bin Bella'nın siyasi fikirleri daha vazif bir şekilde belirliyor. Sosyalist eğilimli lider toprak reformu ve diğer temel reformlarda Castro'yu örnek almak niyetinde olduğunu açıkladı. Fakat hiç şüphesiz Kâbla de Cezayir arasındaki sosyal ve ekonomik şartlar bir degildi ve Bin Bella onu belirtmekte geriye kaldı. Bin Bella bu arada Cezayir'in yönetiminin tek parti de olması gerektiğini savundu. Genç liderin bu konudaki görüşü şudur: «Yeni Cezayir devletinin geleceği çok partile değil, tek parti ile güven altına alınmalıdır.»

Sûrası muhakkak ki Bin Bella, köklü reformlara muhtaç genel devleti bir denire çok partili siyasi hayatın yakından bâlgımızın menfi esirlerinden korumak noktasından hareket ediyor. Klâflâk demokrasinin, millî irâdâının serbest tezahürünü öňleyen istismar düzeni yıkımadan uygulanmasına taraftar değil.

Siyasi parti meselesi

Cezayir'deki askeri bölgeler kurulları iki lider arasında bir anlaşma zemini bulmak amacıyla toplanmış bulunuyor. Bin Bella kurulların vereceği karar kabul edeceğini açıkladı. Fakat Bin Hedda'nın aynı görüşü paylaştığı şüpheli.

İki liderin gerçek bir çatışmaya girecekleri konu Millî Kurtuluş Cephesinin siyasi parti hâline gelmesidir. Ağustos ayı ortalarında yapılacak genel seçimlere Millî Kurtuluş Cephesinin siyasi parti olarak katılması yakın geleceğin en önemli meselesi olarak ortada duruyor.

Siyasi partinin kuruluşunda ve adayların testisinde hiziplerin çarpışacağı muhakkak. Bütün gayretler bu çatışmanın mümkün olduğu kadar yumuşak olmasını temin hedefini gözetiyor.

Bin Bella'yı daha şimdiden «solcu» damgasını lekelemeye uğraşanların sarf ettikleri gayet ve paralar ne kadar önemli olursa olsun, sosyal sorumluluk duygusu son derece kuvvetli olan ve rakibinden daha kültürlü ve görüş sahibi bir Bin Bella'nın bertaraf edilmesi kolay olmayacağı. Zira, bu takdirde kardeş kavgasını patlat vermesi riskini gözle almak gerekecektir ki sağduyunun galip gelerek buna meydan verilmeyeceğini sanıyoruz.

Hür Cezayir'in liderlerinden Bin Bella Oran'da halkın arasında
Uyuşmaya doğru.

IRAK

Birleşmiş Milletler sivil halkın bom- balanması karşısında sessiz kalmamalıdır

Sivil halkın bomba!

Bâzâni liderliğinde Irak Kürtleri'nin giriştiği işareket kolay kolay önlenemeye benzemiyor. Irak Hükümeti, bir zaman önce ayaklanmanın bastırıldığını söylemişti. Sıkı sansür, gerçek durumun ne olduğunu öğrenmeye imkân vermiyor. Fakat Türk ludut karakoluun ve bir köyün bombardanmasına minçer olan son olaylar, durumun hiç teşvîrîye yer bırakmadığını gösteriyor. Kasım Hükümeti, sivil naâkî bile bombardan zorunda kalmıştır. İnsanlık ve Birleşmiş Milletler, ne sebeple olursa olsun sivil halkın bombardanmasına seyirci kalmamalıdır.

INGİLTERE

Macmillan seçimleri kaybetme endişesiyle karşı karşıya kalmıştır

Altüst olan kabine

Son ara seçimlerde İktidardaki muhafazî kâr partinin devamlı nilgilere uğraması, maliye Bakanı Selwyn Lloyd'un «kemerleri sıkma» politikasının halk arasında meydana getirdiği hoşnutsuzluk, parti içinden ve dışından gelen tenikler, ortak pazar müzakerelerini başarıyla ulaşma düşüncesi gibi sebepler başkan Macmillan'ı kabinesinde «serî» olarak vasiplandıran bir değişiklik yapma sevketti.

Kabinesinden yedi bakanı çikan Macmillan bu hafta sonunda ikinci bir operasyona girişmek üzere. Böylece İngiliz hükümetinde yeni simaların adedi artmış ve başbakanın yıpranma kor-

kusu da bir dereceye kadar azalmış olacak.

Yapılan değişikliklerin en önemlisi, Macmillan'ın halefi olarak kabul edilen maliye bakanı Selwyn Lloyd'un kabine dışı bırakılması. Lloyd'un istifasını bizzat Macmillan'ın istemesi çeşitli yorumlara yol açtı. Kabineden «dînlenmek» üzere ayrıldığını açıklamasına rağmen, Lloyd'un halkın hoşuna gitmeyeen adam olmakta devam etmek ve partisinin seçim şansını azaltmak istemeden daha yaygın bir kanaat olarak ileri sürüllüyor. Macmillan'ın Lloyd'un çizmiş olduğu politikaya sadık kalınacağını bildirmesine rağmen değerli siyasetçinin simdi de «kızâga çekilmiş» olması muhtemel.

İkinci önemli değişiklik içsileri başkan Butler'ın veni ihdas edilen başbakan yardımcılığı mevkîine getirilmesi. Muhalifleri, bunu Macmillan'ın yorulduğu şeklinde yorumluyorlar. Oysa, Macmillan'ın yıpranma tehlikesinden uzaklaşmak ve gelecek seçimlere daha zinde bir şekilde girebilmek düşünsesle bu tayıni yapmış olması da manitâ uygun. Butler, kabinenin iki numaralı adamı. Rodezya-Nyassaland federasyonu münâsabete ile görevli ve başkanlıklar arası ortak pazar komitesinin başkanı olmakta devam ediyor.

Yeni seçim isteyen muhalefet

Kabinetindeki bu değişiklikler muhalefeteki İşçi ve Liberal partilerin seçim şanslarını kuvvetlendirmesine bir te-

Macmillan
Seçim şancısı

sir yarattı. Her iki partinin liderleri en kısa zamanda seçimlere gidilmesini istemekte tereeddüt göstermediler.

Başbakan Macmillan'ın seçimleri öne alıp almasının diğer sebepler arasında ortak pazar müzakerelerine bağlıdır. Ortak Pazar temsilcileri ile yapılan müzakerelerin kısa zamanda sona ulaşabilse, Macmillan daha rahat circaatta bulunulabilecektir ve halkın da ortak pazar'a giriş konusundaki temayüllü öğrenmek üzere erken seçim yapabilecektir. Fakat Brüksel müzakereleri uzamak istadığını gösterirse, Macmillan'ın ortak pazar'a giriş şerefini başkasına bırakmak istemeyeceği tabiidir. Bu arada İş Gelişmeleri seyrinin başbakanın kararını etkileyicek şüphesizdir. Mali, İktisadi ve siyasi baskılar şiddetlenirse, seçimlerin her zaman öne alınması muhtemeldir. Bu takdirde İşçi Partisi sözçüsünün şu sözlerinin doğruluğunu sağlamak mümkün olacaktır.

Başbakan yerini muhafaza ettiğe, kabinedeki hiç bir değişiklik yeterli olmayacağındır. Bu hükümetin yerini dinamik bir sosyalist ekip almazıdır.

SURIYE

Nâsirciların faaliyeti komşu ülkede her an yeni karışıklıklara yol açabilir

İşçiler ve hükümet

Suriye hükümeti, sayıları pek kalabalık olmayan, fakat iyi tespîtlânlı işçilerle baş edemeyince kısa yoldan meseleyi gözmeği tercih etti. Geçtiğimiz hafta işçi sendikaları konfederasyonunu fesheden hükümet, artan huzursuzlukla mücadele için şiddet tedbirlerine de baş vurmaktan çekinmiyor.

Sorumlu yöneticilerin ve bu arada bizzat başbakan El Azmi'nin zaman zaman Mistî ile birleşme lehinde demeçler vermeleri Nâsir'e unsurların faaliyetlerine cesaret vermektedir. Bu arada Kahire radyosu bilinen yayım kampanyasına hız vermiş bulunuyor. Kahire'ye göre, Şam, Halep ve Humus'ta işçiler ve öğrenciler gösteri yapmaktadır. Sokaklarda tanklar dolaşmaktadır. Bu haberlerin doğru olmadığını Şam hükümeti resmi bildirilerle açıklamıştır. Fakat işçilerin bu şehirlerde huzursuzluk içinde olduğu da bilinmemektedir. Ve durum en azından, Şam makamlarının iddi ettiğinin «şâmia» sıkın olmaktan uzak.

DİS DURUM

Suriye ordusu içinde de Nâşir taraftarı subayların mevduyeti, Mistrla birlik taraftarlarının faaliyetlerine mesnet teşkil ediyor. İşçileri ile baş eden miyin bir hükümetin yakın bir gelede oğlunun birlik aleyhisi unsurları tarafından işinden uzaklaştırılmış veya karışıklıklar kargasında daha sık tedbirlerle baş vurması bekleniyor.

A B D

Yüksek Mahkeme nin ilk kararı pro- testo edilirken Kongre de Kenne- dy idaresinin işini güçlendiriyor

Kongre
sağda
oyunu

Kennedy idaresi son haftalarda kongrenin özellikle dış yardım konusunda belirli bir mukavelesi ile karşılaşmaktadır.

Kongrenin itirazı Yugoslavya, Polonya ve Hindistan'a yapılan yardımlar hakkıdır. Özellikle Yugoslavya ve Polonya'nın durunu bir hayli çekisme konusu olmuş, senatonun bu iki komünist memlekete yapılacak yardımın sadece yiyecek fazlasına inhisar etmesi yolundaki karar «ileriye görmemek» şeklinde yorumlanmıştır. Bunun üzerine Temsilciler Meclisine bir kanun tâdil tasarısı getiren başkan Kennedy, senatonun bu kararını tesirîz bırakmak istemiştir.

Temsilciler meclisinin kabul ettiği bu kanun tâdil tasarısına göre, Amerika'nın güvenliği için hayatı görülmek, kaydiyle bu iki memlekete yapılacak yardım hakkında başkan Kennedy'e açık yetki verilmektedir. Tâdil tasarısının senatoda nasıl karşılaşacağı hususunda henüz bir belirti yoktur, fakat hükümetin bu meseleye verdiği şenm gözünden tutulursa, senato'nun bunu kabul edeceğini söylebilir.

Hindistan konusundaki itirazlar bu memleketcen tarafsız dış politikası gerçinice yaptığı bazı hareketler üzerinde toplanmaktadır. Dean Rusk bir konuşmasında Hindistanın kalkınma programına istirak etmememiz büyük hata olacaktır, diyecek kongreyi önceden ikaz etmiştir.

Senato'nun muhafazacı karakteri öteden beri bilinen bir nokta. Seçim bölgelerinin tesbiti usulindeki oyunlar, komisyonlardaki yaşlı isyelerin ve değişmeyen başkanların tesiri, güneydeki demokratların Muhafazacı tutumları, senatorların mahalli tâyiler hakkında söz sahibi olmaları gibi hususlar böyle bir temayülün ortaya çıkmasını hazırlayan başlica faktörler.

Temsilciler Meclisi de gerçekçi bir davranış göstermiyor, her zaman 4.668.500.000 dolarlık Dış yardım programını kabul etmesine rağmen, Birleşmiş Milletler bonusu satılmamasına itirazda bulundu.

Kennedy idaresinin bu durumdan memnun olmadığı mubakkak. Enerjik ve dinamik başkanın yetki alanını genişletmek fizere hâzır teşebbüslerde bulunuş bekleniyor.

Löïklik

Amerika Birleşik Devletleri Yüksek mahkemesinin New-York eyaleti devlet okullarında din serilerine mecburi olmasının yasaklıyan kararı şiddetli protestolar sebebi oldu. Sadece kılıse temsilcileri değil, siyaset adamları da bu karara karşı olduğunu bildirdiler. Bu protestoların çok sayıda olması ister istemez eski başkan Eisenhower'in şu sözlerinde bir gerçek payı olduğu sonucuna vardırıyor: «Her zaman, milletiminin dinine bağlı bir millet olduğu kanaatinin taşındı». Eisenhower'in bu kanaatinin bir çok Amerikalı tarafından paylaşılmaktanlığı muhakkak.

«Şununla birlikte, Yüksek Mahkeme bu kararları alırken, azınlık haklarını koruma noktasından hareket etmemiştir.

Umumi yerlerde yapılan dini merasimlere inançlılarının zorla katılmalarını doğru bulmamıştır. Başkan Kennedy de Yüksek Mahkemenin bu kararını tasvip ettiğini belirtmiştir. Fakat Kennedy, evlerde ve kiliselerde daha çok dua edilmesini istemiştir. Dua ve derslerin mecburi olmasını savunanlar, kargı tâarruzu geçmişlerdir. Hicuma geçenlerin başında eyalet valilleri geliyor. Valiler kongre yapıtları müraeaatta devlet okullarına mecburi din dersleri konulması için anayasaya bir madde eklenmesini talep ettiler.

Öte yandan, Yüksek mahkemedeki bazı yargıçlar sağcı politikacılardan giddetle tenkit edilmektedir. Bunlardan biri şöyle demiştir: «Bu yargıçlar okullarımıza zencileri soktular, şimdi de Tanrı'yı kovuyorlar.

Fakat söz konusu olan sadece zenciler ve Tanrı değil. Yüksek Mahkeme liberal eğilimini başka alanlarda da gösteriyor. Ayakkabı imalatçılarının kurdukları bir tröstü lâğveden Yüksek Mahkeme ciplok resimler basan bir dergînin kapatılması talebini reddetti.

Federal Yüksek Mahkemenin taik kararları yanında geçen hafta Georgia eyaletinin Albany mahkemesinin zenci lider Martin Luther King'i mahkûm etmesi bir nevi misilleme gibi karşılandı. Albany sokaklarında kollarında siyah bantlarla dolan zencilere bunun anlamını sorulduğunda söyleydiyorlar:

«Bu bant, Albany'de ölen adaletin yasi için taşınan semboldür».

Franco, iktidar arkadaşları ile
Geldiği gibi gidiyor

İSPANYA

Faşist diktatörün geldiği gibi git- mesi günü yakla- şıyor

Dış
Dış

Diktatör Franco'ya karşı İspanya'da başlayan pasif mukavemet, aktif mücadele geliyor. Mukavemet cephesi, çeşitli sabotajlarla rejimi hedeflemek için gizli bir mukavemet cephesi kurmuştur.

Avrupadan kaçak silah sahihan teşkilat, ilk iş olarak, İspanyol işçilerinin inikamını aldı. Hürriyet işçileri bir sendikacılıkla birlikte bir polisi, Gizli Teşkilat ormanda ağaca bağışarak kurşuna dizdi. Bu ceza, silâhsız işçiler ve halka viedansızca ates eden rejimin ırkçıları, içen iyi bir ders olacaktı.

Artan huzursuzluk kargasında, Franco bir tarafından şiddet hareketlerine bayrak turun, öte yandan kabinesini değiştirmiş, veliahımdan seçmiş ve hayallî hürriyetler vaadetmeye koyulmuştur. Yeni kabine'nin yayıldığı «ilk hedeller beyannamesi»nde «şş yerlerinde insan haklarına dikkat edilecektir» ve «Kamu oyunun fikirlerinin yazı ve söyle ve basın yoluyla yayınlanması saygı gösterilecektir» gibi boş vaatler var.

Hâkim sınıfların yararına kurulmuş,

halkı ezen faşist bir diktatörlük, hiçbir zaman fikir ve söz hürriyetine müsama ha edemez. Diktatör, ancak geldiği gibi gidecektir.

BREZİLYA

Kuzey doğu bölg- gesinde açlık de- vam ediyor.

Seçkin Selvi'nin derlediği bu yazıda «yiyecek, yiyecek» diye bağıra rak dükkânları yağmaya koşanların durumu anlatılıyor.

Aç Ülke

Brezilya'nın kuzeydoğuundaki muazzam burun Arjantin'den daha kalabalık bir nüfusa (25 milyon) ve Orta Amerika'dan daha geniș bir

yüzölçümüne (597.353 ml²) sahiptir. Kuzeydoğu bölgesi aynı bir devlet olsaydı, Güney Amerika'nın nüfus bakımından ikinci, yüzölçümü bakımından üçüncü büyük devleti olacaktı. Geçen hafta, kuzeydoğu kısmındaki dokuz eyaletten birinin valisi bölgein başka bir yönünü açıkladı. Vali, «Burası», dedi, «Batu yarımadasınde Küba'nın altı misli tâhilî bir çaba başdır.

Tabiat, kuzeydoğu bölgesini iâmetlemedi. Gayet dar bir kıyı kuşağı dışında kalan bölgelerde yağmur o derece nadirdir ki, bu alanın % 87'si köylülerin ilkel araçlarla sürmeğe çalışıkları, kaktüs serfliginde bitkilerle dolu, çatlak, kahverengi, *sertao* adı verilen topraktan ibarettir. İki ay önce, sekiz aylik bir aradan sonra yağan ilk yağmurlar *sertao*'yu kırıcı bir yelek büründi. Ama zaten kuraklık, daha önceki kuraklık yâyesiyle birleşti. *Sertao*'nun üzerinde ağık rüzgârları esmeye, binlerce *camponeze*'yi yiyecek bulmak için yehirlere sürüklenebileceğini.

Geçen hafta 30. bin nüfusu Limoeiro'da, bir kısmı tilfek ve tirmiklerla silahlanan bin kadar erkek, kadın ve çocuk yiyecek, yiyecek! diye haykırdılar. Şehir yöneticileri muhtemel bir çarpışmayı anacak kalabalıktan ürküdü, tacirlerden topladıkları yardımlarla önyebedildiler. Diğer bir şehirde dükkânları yağma edildi; bir altıncında ise çarpmaya sonunda bir ölü ve iki yaralı ortaya çıktı. Pernambuco eyaletindeki memurlar, iş işten geçtikten sonra kalan yiyeceği emniyet altına alırlar. (Bu arada, spesifikler mahsulün büyük kısmını almış, yüzde 500 veya 1000 kârla satıyorlardı). Federal Hükümet kuzeydoğu'da olağanüstü hal ilan etti ve A.B.D. «Barış için Yiyecek» programından

6 bin ton fasulye göndermek üzere hazırlanmış girdi.

Yasaklar

Ülkesi

Yıllar yâh, köylü kafileri kurak iç bölgelerden verimli kıyı alanına göçmüştür. Ama orada da emeklerinin karşılığının almamışlardır. Birkaç feodal toprak sahibi, toprakın tamamını gayrî resmi olarak elde etmişler ve köylüler için yarıcılık ya da kira karşılığında toprak işlemekten başka yol kalmamıştır. Yarıcı olarak çalışan köylü, elde ettiği malı sahibine vermek ve kendi payını piyasaya satmadan % 30 veya 50 ayağı değerle *patrão*'sına satmak zorundadır. İhtiyaçlarını karşıladığı çiftlik pazarında ise kredi alışıverişlerdeki tutar miktarı % 20'dir. Toprağın kralayan çiftçi ise yılda, hektar başına 4.000 - 6.000 cruzeiro (takriben TL 3.-) gündelikle mal sahibinin toprağını belleyerek kirastırırmıştır.

Mal sahibi çoğunlukla nayvan beslemeye (hayvan yeminden tasarruf gerekli) tarasta degildir, bu arada besi madde derlerin ekimini de en düşük oranda tutmaya gayret etmektedir, çünkü şeker ve pamuk gibi endüstriyel bitkiler daha büyük bir kâr sağlamağa eğilimlidir. Bu yâhden Rio Grande do Norte gibi bir eyalet yiyecek maddelerini % 70'ini, ortalama yıllık geliri çok düşük olan köylünün alımı yâcagi kadar filizli fiatla günde Brezilya'dan getirmektedir.

**Hayat
çorbasi**

Yeterli gıda alamayan köylüler kolayca tüberküloz, gastroenteritis ve taşra olusunun beside birinde görülen ve karaciğerde türeyen bu parazite chistosoma'ya yakalanmaktadır. Brezilya'nın kuzeydoğu bölgesinde yaşamını sürdürmek 30 yıldır. Rio Grande do Norte'de ise 1.000 çocuktan 463'ü bir yaşına gelmeden ölmektedir. Çocukların çoğu, pekmezle karıştırılmış meyankökü ile beslenmektedir, siltin tadını bile bilmemekte ve çok kere yeteri kadar su oniamamaktadır. Paraíba'nın bir köyü olan Cruz de Armas'ta, hâkim, ann - badaları tarafından kucakta getirilen yüzlerce çocuğa suyu çorba verilen bir dispanser kurmuştur. Rio Grande do Norte eninde bir papaz, ölen her çocuk için çatınan canları bütün bir gün boyunca冷冻让它们冷冻

Bezgin bir papaza göre, «İyi niyetle her şey halolabilir.» Böyle birsey düşünlüse bile, bir köylü ayaklanmasından korkan kuzeydoğu mal sahibleri hergün Arzaz daha gemi azya almaktadır. Bir nevi sığınma Derneği olarak kurulan Taruña Çiftlikleri Sahiplerini Kuvetlendirmeye Kurumu Başkanı Caio Lins Cavalcanti'ye göre, geçen hafta şehirlerde gösteri vürüflüleri yapan ve köylüler «bir avuç kuruç ve komünist» idi. Paraíba eyaletinden mal sahibi Joacil Pereira «Biz ellük, hamîyetli insanlarız» demektedir. «Bir köylü veya karısı ya da çocuğu öldürülü zaman cenaze parastırı km verir? Tabii mal sahibi!»

Brezilyalıların çoğu, içten içe kaynar yan boğutsuzluğun açık bir ışılıkle dörmesinin bir an meselesi olmasından korkmaktadır. 1955'de, kendi kendini yetiştirmiş Francisco Juliao adlı bir halkçı kuzeydoğu'nun ilk köylü birliğini kurmuştur. Bugün, altı eyalette 40 bin üyesi ve sayısı sempatizanları olan 98 köylü birliği mevcuttur ve buralar, zengin kırı topraklarının 12.350 dönümünü elde etmişler mal sahiblerinin kiralık kâsatilleriyle çarşılmışlar. Castro Klibâsında olduğu gibi, eski devrin parti üyeleri Juliao'yu bir «fırsatçı» olarak adlandırmakta ve köylüler arasındaki sempatisi azaltmakta çalışmaktadır.

Bunlarla başa çıkmak ölkeminden atılan papazları ve birkaç politikacının meydana gelen küçük bir grup yâcici bir ışılılı yerine çabuk gerçekleştirebilecek reformlar yaratılmak için «taşra sendikaları» kurmaktadır. Rio Grande do Norte'de, Piskopos Eugenio Sales, kilisesine bağlı 23 gehrde taşra sendikaları kurmuştur. Natal'deki orki hâkim binalarından biri merkez yapmış olan Sales, mal sahiblerine kâr içinde satılık veya ona satılık almakta ve bu sayede malikmeye intikâl etmemektedir.

Lokomotif ve ardındakiler...

Nijat Özön

Temmuz - Ağustos aylarında yayımlanması gelenek halini alan gelecek mevsim filmleri listesinin birincisi yayıldı. «Fitas» in bu listesinde 43 film yer alıyor. Listenin başında daha büyük puntolarla yazılan beş film var. Bulardan üçü Cannes Festivallinde derece aldıkları, ya da kazandıkları için böyle yazılmış, yoksa aslında, film getiricilerinin Antonioni'nin «L'éclisse» siyle, De Sica'nın «La ciociara» siyla ya da Pietro Germi'nin «Divorzio all'italiana» siyla ilgileneneklerin düşününmek saflık olur. Bizim film getiricilerini ilgilendiren ya en hâtkak «panayır eğlencesi» çağlarından «Ben-Hur», «The Ten Commandments», dir, ya da listenin gerisinde yer alrı «Masist»li, Herkül'ü, Sarita Montiel'li, Elvis Presley'li, Tarzan'lı filmlerdir. Neyse, kiralama ve dağıtımda çok kullanılmış bir işlemi baş vurarak, kötü filmleri sürmek için öne «lokomotif» adı verilen birkaç iyi film koymak, geriye molozları tsktmak yoluna gidilirken, istemeden de olsa, lokomotif filmler arasında «L'éclisse» yi, «La ciociara» yi, «Divorzio»yu görmek insanın hoşuna gidiyor; bir yandan da festivalerin, ar-

mağanların film getiricileri fizirindeki etkisini ortaya koyuyor.

Lokomotif'in arkasına taksilan kötü filimlerin sözünü etmeye bile değil. Yukarıda da belirtildiği gibi bunlar, İtalyanların son zamanlarda dizileme meydanına getirdikleri Herkül («Herkül cinlere karşı - Ercole al centro della terra»), Masist («Masist vampirlere karşı - Maciste contro il vampiro»), Kapitan Morgan («Kapitan Morgan - Morgan il pirata») serüvenleri, Roma'nın kuruluşunu anlatan «Romolo e Remo - Romüs ve Romilliüs». Tarılarla Viking'lerin çarpışmalarını anlatan «I Tartari - Aşk ve fedakârlık» cesidinden uyurma tarihsel filmler; Fransızların serüven filmleri «Les trois mosquetaires - Üç silahşorlar», «Le Comte de Monte Cristo - Monte Kristo'nun maceraları» ya da Sarita Montiel'in baş role oynadığı en kötü cesitten İspanyol filmleri...

İyi filmler, her zaman olduğunu gibi bir elin parmaklarını zor asıktır. Bunların başında, Michelangelo Antonioni'nin *«Lee Isesi - Bataş Güneş»* i geliyor. Çağdaş sinemanın en önemli sanatçılarından biri olan Antonioni Türk seyircilerine hemen hiç tanınmamaktadır. Kaldı ki Anto-

nioni, «yetişkin» olmayan seyircinin «kaldıracağı» bir rejisör de değildir. Hele Antonioni'yi Türk seyircisine «L'eclisse» ile tanıtmağa başlamak, sabancı öküzün önüne koşmaktan farklı değildir, zira «L'eclisse» Antonioni'nin «L'avventura - Serüven» ile başlayıp, «La notte — Gece» ile sürdürdüğü bir «uçlu» nüm

Olumlu düzenlerde Devlet Tiyatroları, Devletin yaraları-
diği bir araçtır. Bizim düzeni-
mizde ise Devletin yaralanma-
yı aksınlı ucundan geçirmemi-
bir sarf yeri, balktan kopmuş
yari canlı bir yaratıktır. Böyle-
sinebagışburakılmışbirku-
rumdan ne millet adına, ne Ti-
yatroya adına hiçbir şey beklenemez
bence. Her yıl bol keseden har-
canan yirmi milyonlara rağmen
bu düzende, Tiyatronun mimar-
liğindenbagışaraknebirar-
tırma, nebiryenilikyapılmıştır.
Devlet yardımı gören Tiyatrola-
rimız «muhteşem» birer tembel-
hanedir. Birçok yüz oradırda
sahnede değil de, maş alma
günlerinde ortaya çıkar. Bu söy-
lediklerimize bakılıp da özel ti-
yatroları savunduğumuzu sanan-
lar çıkabilir. Bir bakıma doğru
bu. Yöntemi bizimki gibi olan
ülkelerde geçici olarak özel ti-
yatrolar daha olumlu görülebil-
ir. Yalnız bu olumlu oluk, bir ge-
çit çalışma gayretinden ileri git-
mez. Yani yararı kendi kasası-
nadir, özel tiyatronun. Halkın
çıkarına değil. Halkın çıkarına
oluğu gün özel tiyatronun ya-

şama sebebi ortadan kalkar.

Şimdi geriye çözüm yoluunu bulmak kalmıştır. Bizim soyut toplumumuz için ne yapmak gerekiyor? Özel Tiyatrolar çıkarıcı. Çıkarıcı olmasalar var olma sebepleri yok. Devlet Tiyatrolarından yararlanmak için düzen bir gereksinme getirmiyor. Ne yapın olumlu sanatçı, tiyatro adamı? Bu soruyu iyice düşündükten sonra söyle cevaplandırılabiliriz: Olumlu sanatçı şartlar ne olursa olsun, başka alanlarda ileti yönlü aydınlarla iş birliği kurmak zorundadır. Sanatçının iktisatçıya, tarihçiye, toplumbilimciye yararlı olduğu toplumlardaki gibi daha istenilen düzen kurulmadan sanatı ileri unsurlara yardımcı kılmak gerekmektedir. Bu da ancak aynı görüştü sanatçılardan vanyana gelip, toplumu geliştirecek yönde eserler seçip oynamasıyla sağlanabilir. Artık işişi, köylüyi, çalışanı ilgilendirecek ve bilinçlendirecek eserler sahneye koymak ve böylelikle topluma güç kazandırmak fizerine büyük bir sarsıntı geçiren Rosetta, anasına başkaldırır. Anesik Roma'ya dönüp, Michèle'nin ölüm haberini aldıktan sonra, bütün bu olaylardan o günlanmış olarak çıkan küçük kız anasıyla yeniden barışır. Cesare Zavattini'nin Alberto Moravia'nun bir romanından sinemaya uyarladığı senaryoya dayanan «La ciociara», De Sica'nın daha önce ikinci Dünya Savaşındaki İtalya'yı konu alan filmlerinin izindendir, ama, gerek aradan geçen süre içinde De Sica'da meydana gelen değişiklik, gerek Moravia'nun romanına dayanan senaryoda edebiyatı ağır basması, gerekse yeni gerçekçilik akımının en önemli temsilcilerinden olan De Sica—Zavattini çiftinin, akımın ötelerinde dolasmaları yüzünden eski filmlerindeki sağlamlıktan uzak kaldığı anlaşılmaktadır. Buna birlikte, «La ciociara»nın, De Sica—Zavattini'nin son yapıtları içinde en iyisi olduğu, dikkate değer sahneler taşıdığı, Sophia Loren, Jean Paul Belmondo'nun, usta bir oyuncu yönetmeni olan De Sica'nın elinde dikkate değer bir oyuncu çıkardıkları belirtilmektedir.

sonuncu bölümündür. Buna rağmen, Antonioni'nin bu son yaptığı, bu çeşit filimlerin bize başlarına geldiği gibi kazasız belasız normal bir gösterime erişirsen mutlu. «Batan glineş», Antonioni'nin hemen bütün son filmleri gibi, çağdaş döneminin «huzursuz» kadın ve erkeğinin iç yassını yankılayan bir yapıttır. Türk seyircisi bu filimler Antonioni'nin bizim için değişik olan sinema dilinin bir örneğini görebegini gibi, rejisörün «gedikli» oyuncusu haline gelen ve son yolların en başarılı kadın oyuncularından biri olan Monica Vitti'yi de tanımak fırsatını bulacaktır.

Adı, Amerikanecasına («Two Women») yaklaşırılarak «Kızım ve ben» diye çevrilen, gerçek bir köy adı olan «La ciociara», işgal altındaki İtalya'da bir annenin serüvenini anlatmaktadır. Kadın, bakkal dikkânı işleten bir duldur. Müttefiklerin Roma'ya hava saldırısı skorasına, on üç yaşındaki kızını alarak, güneyde doğduğu köy olan «Cioclar»a yâ gitmek üzere yola çıkar. Yollar, partizanlar, İtalyan faşistleri, Alman nazileri, çikarma yapan müttefik askerleriyle doludur. Köyde, hayalkırıklığına uğramış bir aydın olan Michele ile tanışırlar. Küçük Rosetta delikanlıya bağlanır, anası ise kendisine tutkun olan Michele'yi tahtılıklı başından savar. Sonra köy, gerileyen mihvercilerle ilerliyen müttefiklerin ates alanı haline gelir. Yeniden Roma'ya dönmeğe karar veren dul kadın Cesira ile kizi, Michele'nin kılavuzluğunuyla yola çıkarlar, fakat yolda Michele ortadan kaybolur, ana-kız yıkık bir kilisede Fashî askerlerin tecavüzungüne uğrarlar. Bu olay üzerine büyük bir sarsıntı geçiren Rosetta, anasına başkaldırır. Ancak Roma'ya dönüp, Michele'nin ölüm haberini aldıktan sonra, bütün bu olaylardan olgunlaşmış olarak çıkan küçük kız anasıyla yeniden barışır. Cesare Zavattini'nin Alberto Moravia'nun bir romanından sinemaya uyarladığı senaryoya dayanan «La ciociara», De Sica'nın daha öncesi ikinci Dünya Savaşındaki İtalya'yı konu alan filmlerinin izindedir, ama, gerek aradan geçen süre içinde De Sica'da meydana gelen değişiklik, gerek Moravia'nun romanına dayanan senaryoda edebiyat ağır basması, gerekse yeni gerçekçilik, akımının en önemli temsilcilerinden olan De Sica-Zavattini çiftinin, akımı ötelerinde dolasmaları yüzünden eski filmlerindeki sağlamlıktan uzak kaldığı anlaşılmaktadır. Buna birlikte, «La ciociara»nın, De Sica-Zavattini'nin son yapıtları içinde en iyisi olduğu, dikkate değer sahneler taşıdığı, Sophia Loren, Jean Paul Belmondo'nun, usta bir oyuncu yönetmeni olan De Sica'nın elinde dikkate değer bir oyuncu çıkardıkları belirtilmektedir.

YÖN'ün 24 ncil sayısında Cannes Festivali'ne katılan filmler arasında sözü edilen «Divorzio all'italiana» - İtalyan usulü boşanma - bilindiği gibi en iyi komedi armağanını almıştır. Germi'nin komedisi, karısından boşanıp sevgilisiyle evlenmek isteyen, ama katolik kilisesi boşanmaya izin vermediği için başka yollara başvuran bir İtalyan baronunun serüvenini anlatmaktadır. Baron Cefalu'nun «başvurduğu yol», filmin komedi ve yerme yönündü meydana getiriyor: Baran, karısını kendisine ihanet ettiğinden sonra «namus uğruna» öldürmeye, böylece hem «namusunu kurtaran kahraman» oluyor, hem de sevdigi kızı kavuşturuyor. Bu örf ve ádet komedisi nin başarılı yönlerinden biri de Baron Cefalu'yu canlandıran Marcello Mastroianni'nin ustalık oyunudur.

Boşuna Tiyatro yapmak

Toplumumuza gütmek-te olan yöntemlerin degersizliği tiyatro alanında tipik belirtiler gösteriyor. Çıkarelikten yana gelişmekte bulunan davranışların izdüşümlerini, topluma yararlı olabilecek bu sanatta da, alabildiğine ilerler bir biçimde farketmek kişiyi sizlivorsa da, etkenlerin bundan başkasına yer vermiyeceğinin diyalektik olarak bilinmesi, biliş ve sorumlu sanatçıyı yer yer isyan'a, yer yer de daha akilliçe davranışarak, tedbirler alımıya itmek gibi olumlu bir yola sürüklüyor.

Tiyatroyu düzenlemedikçe, sinema sanatını yurdumuzda yararlı kılma imkân yoktur. Yukarıdaki görüşle bu yargayı bağılığımız zaman ortaya bazı çok önemli gerçekler çırakmaktadır. Fakat daha önce yukarıdaki yargıya nereden vardığınızı okurlarımıza açıklamayı istedim.

Toplumdaki bütün kişilere insanca, eşit yaşama şartları temin eden yöntemlerde. Tiyatronun eğitici, bilinglendirici gliçinden yararlanmak yabancı cünden yararlanmak yabana atılmayacak politik bir değer taşır. Kişiin belli bir bilince varması için en önce o bilincle bir arada giden öğelerin kişiye sunulması gerekmektedir. Çıkarıcı toplumların tiyatrolarında «boynuz öyküler» anlatan oyuncular oynanarak uykuda bulunan toplum bir kat daha aflatı olurken, ilerlei toplumların tiyatrolarında o toplumu mut-

ne eşit bilinc sahip olmak isteyen politikaların değerli bir aracıdır. Diyelim ki başka türlü bir politika da farkında olmadan açtı Bölge Tiyatrolarını. O zaman da yerleşmiş düzende bu yeni anlamda çalışmaya becerilecek sanatçılar bulmak sorusu gelir dikkir kargıma. Belli görüşün, belli eğitimin sanatçısını bulamazsınız. Bölge Tiyatrolarınızda bir süre sonra «Bel Kanto» oynamayı başlanır. İşte Adana, işte İzmir, işte Bursa Tiyatroları. Aslında bu Tiyatrolardan biri ya da birkaç yıl işlesse bile geri kalanının yüzünden yitmeye mahküm

Asaf Çiyiltepe

NASIL ÇILDIRILIR ?

Cumhuriyetin son Başbakanı: Schleicher

Von Papen'in ileriye ait tasarısı, anayasada yapacağı değişikliklerle memleketi İmparatorluk devrine döndürmek ve muhafazakâr sınıfların yeniden hâkim kılmak isiyordu. Mareşal Hindenburg'un öfnünde yaptığı gibi Von Papen gerek Nüremberg mahkemesinde gerekse anılarında bu tasarılarının cumhurbaşkanı tarafından anayasanın çiğnenmesi-ne yol açacağı kabul etmekteydi. Fakat Hindenburg'a ayrıca sunular söylemişti: «Her halde ulusun menfaatini, anaya-saya sadakat endinden üstün tutmak mazur görülecektir. Bismarck da yurdun selâmeti

• Le viscecia - Toy bir delikanlı». Türk seyircisine bir İtalyan rejisörünün daha tanıtacaktır: Mauro Bolognini. Fakat asba tanıtabilecek mi? Zira «Toy bir delikanlı», köyden şehre gelip bir «kötü kadın» tutulan delikanının öyküsünü, genelev çevresini sıkça göstererek anlatmaktadır ki, geçen yıl «Camda ki kız» in bizim çok ünlü sans-serif sayesinde başına gelenler, Bolognini'nin filminin beyaz perdelerimizde yer alması ihtiyatlılığını azaltmaktadır. • La via cieilla, da köylü delikanıyla Belmondo, kötü kadın: Claudia Cardinale canlandırmaktadır.

Büyük isyan - *La tempesta*, dört yıl önce yapımı; Dino De Laurentiis'in Yugoslavya'da İtalyan-Yugoslav-Fransız ortak yapımı olarak meydana getirdiği bir «superproduction»dur. Rejisörüğünü Alberto Lattuada'nın yaptığı filim, Puşkin'in *Yüzbaşıının kızı* ile «Pugaçev ayaklanması» adlı yapıtlarının birleştirilmesinden meydana gelmiştir. Silvano Mangano'ndan Van Hefflin'e, Viveca Lindfors'tan Vittorio Gassmann'a kadar değişik uluslar oyuncunun yer aldığı, Yugoslav askeri bireylilerinin katılımıyla çok kalabalık sahnelerin gerçekleşmesi imkânı sağladığı filim, Hollywood «super-production»larından pek ayırdedilememektedir. Bundan dolayı filmin en başarılı yönü, konudan, oyunculardan çok teknik yönde, özellikle büyük İtalyan fotoğraf yönetmeni Aldo Tonti'nin son derece güzel şeritlerindedir.

Silvano Mangano ile Van Hefflin, De Laurentiis'in bu sefer Amerika ile yaptığı bir başka ortak yapımlı olan «Jovanka e l'altri». Beş lekeli kadın» da da oynamaktadırlar. Mangano'dan ayrıca Jeanne Moreau, Vera Miles, Barbara Bel Geddes, Carla Gravina tarafından canlandırılan «beş kadın», Alman askerleriyle işbirliği yaptıkları için 1942 de Yugoslav partizanlarına kafaları traş edilen beş kişidir. Partizanların her yere uzanan kolunu akla getirdiği için kasabada dolaşmaları Alman komutanının hogaşa gitmeyen beş kadın kasabadan sürüflürlər, ormana süñirlar, çiftliklerden yiyecek çalarak yaşarlar. Sonra ölü Alman askerlerinin cizmelerini, silahlarını çalarak bir Alman devriyesine baskın yaparlar, bundan dolayı da sonunda kendilerini ezelendirmiş olan partizanların

İçin böyle yapmamış mıydı?

Fakat, Schleicher, Von Papen'in hayretten açılan gözleri karşısında bu tutumu protesto için işe karıştı ve yaşı Mareşalın anayasaya saygı göstermek için andı cığnemekten duyduğu tiksintiden yararlandı. General Schleicher, bu andı cığnemeğe izlizm olmadığını, kendisinin başında bulunduğu bir hükümetin Reichstag'a yoğunluk sağlayacağına inanıyordu. Strasser'i ve onuna birlikte en az 60 kadar Nazi milletvekilini Hitler'den koparıp alacağından emindi. Bu Nazi hizbine, burjuva partilerini, sosyal demokratları katablırdı. Hattâ sendikaların

saflarına alımlılar. Filmin bundan sonraki bölümүү, беş kadının, partizanlar arasındaki yaşayışlarını anlatmaktadır. Sağlam bir konuya, usta bir oyuncu topluluğuna dayanan, konunun geçtiği Yugoslavya'da çevrilmiş filmin belki de aksak yönü, rejisörlüğünün, bu konuya tamamıyla yahancı bir Amerikalıya, Martin Ritt'e verilmesidir.

Görüldüğü gibi, listede oldukça başarılı sayılabilecek filmlerin hemen hepsi İtalyan filmleridir. Bu arada öbür ülkelerden bir kaç dikkate değer yapıt da yer almaktadır. Bunlar arasında, Marlon Brando'nun hem oyuncu, hem rejissor olarak meydana getirdiği «şair kolojik» bir kovboy filmi olan «One Eyed Jacks — Mütihis intikam», John Sturges'in «vasat» kovboy filimlerinden Last Train from Gun Hill - Kan davaşının sonu, George Cukor'un yarı kovboy filmi, yarı gezici tiyatro çevresinde geçen bir komedi filmi olan «Heller in Pink Tight - Korkunç kumpanya», 1930'da Wesley Ruggles'in Edna Ferber'in romanından ayarlamış olduğu «Cimarron» un bu kez Anthony Mann tarafından çevrilen yeni versiyonu «Cimarron - Vatan uğruna» adlı «superproduction», Roger Vadim'in Sheridan Le Fanu'nun fantastik öyküsünden sinemaya uyarladığı korku filmi olan «Et mourir de plaisir - Kan ve gül» bulunmaktadır.

Rahmetli Cecil B. De Mille' in önce 1922 de çevirdiği sonra 75 inci doğum yılını kutlamak üzere 1956 da ikinci olarak çevirdiği son filmi 'The Ten Commandments - On emir', William Wyler'in İtalya'daki Cinacitta stüdyolarında, ustalığına boşa hareciyarak meydana getirdiği 'Ben-Hur - Ben-Hur' - ki bunların gelecek mevsim en iyi iş yapan filmler olacağına şüphe yoktur - gibi panayır eğlenceleri - nden meydana gelen lokomotiflerin arkasında komediler pek azdır, müzikal filmler ise hiç yoktur. Komediler arasında Jerry Lewis'in iki filmi ('Cinderella - Periller diyarında' ile 'Ladies - Man - Kızların sevgilisi'), Danny Kaye'in çift rolü canlandırdığı casusluk komedisi 'On the Double - Zavallı şaşkınlık', Bob Hope'un Amerikan yaşayışındaki 'modernizm' i yeren komedisi 'Bachelor in Paradise - Bekârlar cenneti', tanınmış İngiliz oyuncusu Alec Guinness'in, yine iki ayrı karakteri canlandırdığı 'The Scaperoast - Suç kimindir?' i yer almaktadır.

bile kendisini oestekleyeceğini sanıyordu. Fakat Hindenburg böyle bir teklif karşısında o kadar irkildi ki, hemen oracıkta Von Papen'e dönerek yeni bir kabine kurmasını istedi. Von Papen ile Schleicher, cumhurbaşkanının yanından ayrıldıktan sonra uzun bir tartışmaya giriştiler, fakat hiç bir sonuca varamadılar. Ayrılıacakları anda General Schleicher, Luther'in Worms Diyetine giderken söylelediği ünlü sözleri tekrarlıyarak söyle dedi: «Zavallı rahipçik, çok güç bir yol seçtin.»

Schleicher
bəsbakan

Von Papen bu yolu ne kadar güç olduğunu ertesi gün saat dokuzda, toplantıya çağırıldığı bakanlar kuralunda anladı. Von Papen bunu söyleyip anlatmaktadır: "Schleicher ayaga kalktı ve cumhurbaşkanının isteklerini yerine getirmeye hiç imkân olmadığını söyledi. Ona göre bu yönde her teşebbüs memleketi kargasalığa sürüklenecektir. Bir genel grev başladığı takdirde, polis ya da silahlı kuvvetler ulaşımı ve yiyecek maddelerinin dağıtımını, hatta bir iç savaş durumunda kanun ve düzeni bile sağlayamayacaktır. Genel Kurmay Başkanlığı bu konuda bir inceleme yapmıştır." Schleicher bu incelememeyi hazırlıyan Bimbaşı Ott'ı kabineye bu konuda açıklamada bulunmasına davet etti.

Von Papen'in dediği gibi, General von Schleicher, sonra- dan Hitler'in Tokyo büyükelci- si olan Bimbasi Eugen Ott'un takdim ettiği rapor Papen'i yik- ti. Ott'un söylediğii şuydu: „Si- nirların savunulması ve naziler ile komünistlerin faaliyetlerine karşı düzenin korunması, fede- ral hükümetlerin ve eyaletlerin emrindeki kuvvetlerin üstesinden gelemeyeceğ bir iştir. Butt- dan dolayı, Reich hükümetine, olağanüstü durum ilan etmekten

kaçınması tavsiye olunur.

Von Papen bunu işitince sözü derhal Hindenburg'un yanına aldı. Cumhurbaşkanını Schleicher'i Savunma Bakanlığı görevinden uzaklaştıracığı ve kendisini başbakan olarak atılık yacağı umudundaydı. Hattâ bu konu açıkça söyledi. Fakat cumhurbaşkanının cevabı daha da şaşırtıcıydı: «Azizim Papen, dîri gündeği değiştirdiğim takdirde benim hakkındaki notunuz çok kötü olacak. Ama bir iğe savasının sorumluluğunu kabul etmeyecek kadar yaşlıyım ve teşrifben var. Tek umundumuz, Schleicher'ı şansını denemeğe bırakmaktır.»

2 Aralık 1932 de General Kurt von Schleicher başbakan oldu. Schleicher, 1890 da Bismarck'in yerine getirilen Kont Georg Leo von Caprivi de Caprara de Montecuccoli'den beri bu görevde tayin edilen ilk generaldi. Schleicher'in bitip tükenmeyen entrilikleri kendisini nihayet, önemini anlayamadığı buhranın en son haddine vardığı bir anda memlekethin en büyük mevkiline ulaştırmıştı. Kendisinden başka herkes, iktidardaki günlerinin sayılı olduğunu biliyordu. Goebbels'in günlüğünde 2 Aralık tarihinde su not yer almaktadır: 'Schleicher başbakanlığı getirildi. Burada uzun süre kalamıyaşak.'

halli seçimlerde naziler her zamanki oyalarının % 40 ini kaybetmişlerdi. Strasser'e göre, naziler hiçbir vakit genel oyla iktidara gelemeyeceklerdi. Bundan dolayı Hitler'e 'ya hep ya hiç siyasetinden vazgeçmemiş Schleicher ile koalisyonu girecek iktidarı ele geçirmeği tavsiye etti, aksi takdirde partinin yıkılmasından korkuyordu. Strasser bu görüşlerini 5 Aralıkta Kaiserhof otelinde nazi sefelerinin yaptığı bir toplantıda açıkladı. Kendisini, Reichstag'taki nazi grubunun lideri Erick de destekledi. Zira nazi milletvekilleri, Hitler yeni seçimlere sebep olursa yerlerini ve maşları kaybedeceklerinden korkuyordu. Görünüşe göre, Schleicher'in

Papen de aynı düşüncedeendi; öte yandan «eski dost», nadan intikam almak isteğiyle yapıp tutusuyordu. Schleicher, Papen'in uzaklaştırmak için kendisine Paris büyükelçiliğini teklif ettiyse de Papen kabul etmedi. Papen'in anlatışa göre, cumhurbaşkanı kendisinden «elinin altında bulunması için» Berlinde kalmasını istiyordu. Gerçekte, entrika ustası Schleicher'e karşı entrika hazırlamak için en stratejik noktayı. Papen, derhal kolları sıvadı.

Başbakan Schleicher, bir gün Fransız büyükelçisinin kulağına sunuları fısıldamıştı: «Ellî yedi gün iktidarda kaldım ve ellî yedi defa ihanete uğradım. Bana «Alman sadakati» neden söz açmasınlar. Kendisi bu konuda uzman olduğu için söylemeklerine inanmak gerekiyordu.

Hitler -
Strasser
kavgaşı

Schleicher, Gregor Strasser'e başbakan Yardımcılığı ve Prusya başbakanlığı teklif ederek işe başladı. Hitler'i kabine sine almağa karar veremediği için, Strasser'i avhyarak naziler arasında ayrılık yaratmak istiyordu. Bunda basarı kazanacak-

Gelecek yazı
Schleicher'in
santai

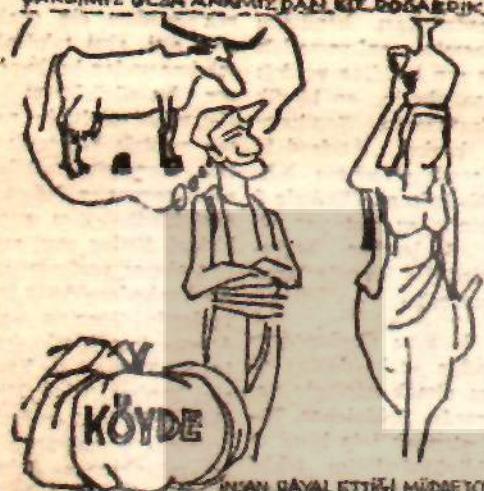
YÖN, 18 TEMMUZ 1962

BİZDE KADIN HERŞEYDİR : MALDIR, METADIR, SER-MAYEDİR ; YENİLİR, YUTULUR ; ÇORBASI YAPILIR, TURŞUSU KURULUR ; PAZARDA SATILIR.

BİZDE KADIN HİC BİR SEY DEĞİLDİR ; ATILIR, DÖVÜLÜR, KANDIRILIR, İSLETİLİR ; ELİNDEN LÖKMESİ ALINIR, TARLADA KULLANILIR, ÇAPADA KULLANILIR. FAKAT BUNLARI DAHA ÖNEMLİ BİZDE KADIN KÖYDE, KASABADA, ŞEHİRDE ERKEĞİN BİR İSTİSMAR ARACIDIR VE ÜLKEMİZİN EN ESKİ KİBEL TEŞEBBÜSÜ BUDUR.

İNADOLUDA ERKEK YATAR KADIN ÇALIŞIR, KASABANNIN EMEĞİ, EĞLENCESİ, ZEVKİ KADININ SIRTINDADIR. ŞEHİRDE KADIN SEKKE PAPRİKASI GİBİ İSLETİLİR. BİR DE ERKEKLER SANIMIZ OLSA ANAMİ DEMEYİ DEDİĞİMİZİ...

bizde kadın

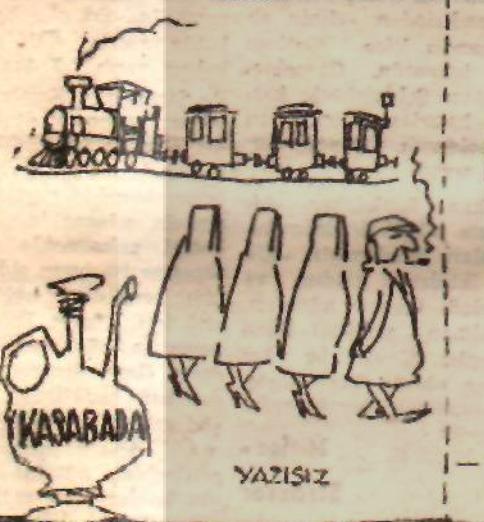
İNAN DAYAL ETMİŞİ MÜŞDETKE

YAZISIZ

YAZISIZ

YAZISIZ

— İANIM, SANDIGA BU
PUSULAYI ATACAKSIN!

YAZISIZ

— KIZIM İSTE BU ADA'LA
EVLENİLECEKSİN

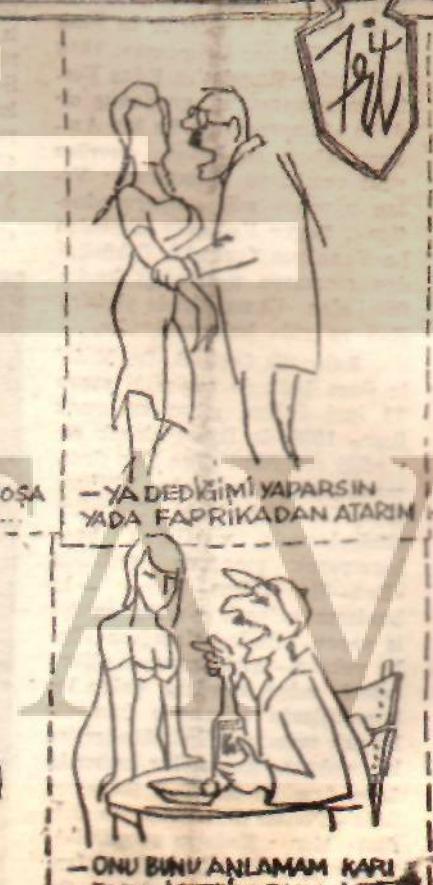
— BIRAK SANATI ŞİMDİ,
GOBEK AT GOBEK...

İLK DERSLER !

— SONRA KARİMDAN BOŞA
NIRIM, SONRACIMA...

— YA DEDİĞİMİ YAPARSIN
YADA FAPRIKADAN ATARIM

SON FIAT BEŞİN PAPEL;
AL TEPE TEPE KULLAN !

— MELEK, DOSTUN GELMİŞ
ASAĞIDA PARA BEKLİYOR

— HELAL OLSUN
BU YOLLAR SANA ABLA !

— ONU BİNU ANLAMAM KARİ
PARA İSTERİM PARA !

SUSAN SÜZEN
SONRA PADİŞAH HIRSLA
BENİ İSSİRDİ... VE...